

S B O R N Í K

N Á R O D N Í H O M U Z E A V P R A Z E

Ř A D A A – H I S T O R I E

A C T A

M U S E I N A T I O N A L I S P R A G A E

S E R I E S A – H I S T O R I A

65 • 2011 • 3–4

KAREL SKLENÁŘ:

**VÝVOJ PÉČE O ARCHEOLOGICKÉ PAMÁTKY V ČESKÝCH ZEMÍCH
DO ROKU 1989
(II.)**

ENTWICKLUNG DER ARCHÄOLOGISCHEN DENKMALPFLEGE
IN DEN BÖHMISCHEN LÄNDERN BIS 1989
(II.)

THE DEVELOPMENT
OF ARCHAEOLOGICAL MONUMENTS PRESERVATION
IN CZECH LANDS UNTIL THE YEAR 1989
(II.)

16. Prameny a literatura

- ANONYM** (Tyl, J. K.) **1846**: Dejte pozor na věci starožitné! *Pražský posel* 1 (Praha 1846), s. 66–73.
- ANONYM 1853**: bez tit., *Lumír* 3, č. 30 (Praha 28. 7. 1853), s. 718–719.
- ANONYM 1858**: bez tit., *Lumír* 8, č. 3 (Praha 21. 1. 1858), s. 69.
- ANONYM 1865**: Starožitnosti v Uhrách, *Beseda* 2, 186(4–)5 (Praha 1865), s. 47.
- ANONYM 1870**: Zachovávejte staré památky, *Besídka pro zábavu a poučení* (příloha *Pražského deníku*), č. 2 (Praha 9. 1. 1870).
- ANONYM 1876**: Bericht der k. k. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale über ihre Thätigkeit in den Jahren 1874 und 1875, *Mittheilungen der Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale* N. F. 2 (Wien 1876), s. I–XX.
- ANONYM 1880**: Bericht der k. k. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale über ihre Thätigkeit im Jahre 1879, *Mittheilungen der Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale* N. F. 6 (Wien 1880), s. I–XX.
- ANONYM 1883**: O ničení památek historických a archaeologických, *Národní listy* 23, č. 47 (24. 2.), odpol. (Praha 1883), s. 2.
- ANONYM /1883/**: *Zur Pflege und Erhaltung der Bau- und Kunstdenkmale Mährens*. Wien 1883.
- ANONYM** (Adámek, K. V.) **1890a**: Žádost' za ochranu starodávných památek českých, in: *První výroční zpráva Společnosti přátel starožitností českých v Praze za rok 1889*. Praha 1890, s. 45–46.
- ANONYM** (Adámek, K. V.) **1890b**: Žádost' za ochranu starodávných památek českých, in: *Druhá zpráva Společnosti přátel starožitností českých v Praze*. Praha 1890, s. 57–60.
- ANONYM 1892a**: Sněmovní řeč posl. K. Adámka o archaeologických a uměleckých našich pokladech, *Národní listy* č. 105, 14. 4. (Praha 1892), s. 2.
- ANONYM 1892b**: Sjezd konservatorů rakouských, *Český lid* 1 (Praha 1892), s. 218.
- ANONYM 1893a**: Zákonitá ochrana starožitností a památek českých, *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 1 (Praha 1893), s. 1–5, 25–32.
- ANONYM 1893b**: Sjezd konservatorů, *Český lid* 2 (Praha 1893), s. 644.
- ANONYM 1894a**: Zákonitá ochrana starožitností a památek českých, *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 2 (Praha 1894), s. 101–105.
- ANONYM 1894b**: Organisační pravidla stálé komise České akademie ku prozkoumání a zachování dávnověkých památek země, jejich dějin, literatury a umění (komise archaeologické), *Věstník České akademie pro vědy, slovesnost a umění* 3, 1894 (Praha 1894), s. 141–142 (nová verze tamtéž 22, 1913, s. 235–236).
- ANONYM 1896**: Seznam konservatorů v Čechách, *Věstník československých museí a spolků archaeologických* 1 (Praha 1896), s. 90–91, 103–104.
- ANONYM 1897**: *Pozor na starožitnosti. Návod pro dělníky*. Hradec Králové 1897.
- ANONYM /1902/**: *Gesetz-Entwurf betreffend den Schutz der Baudenkmale*. (Sněmovní tisk). Wien 1902.
- ANONYM 1909a**: Memorandum Archaeologické komise k návrhu zákona podaného v XIX. zasedání panské sněmovny na ochranu historických a uměleckých památek, *Věstník České akademie pro vědy, slovesnost a umění* 18 (Praha 1909), s. 434–440.
- ANONYM 1909b**: Shledávejme stopy starobylosti v našich dějinách! *Český lid* 19 (Praha 1909–10), s. 60–62.
- ANONYM 1910**: K uzákonění ochrany památek, *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 18 (Praha 1910), s. 36.
- ANONYM 1911a**: Entwurf des Gesetzes zum Schutze der Denkmale in Oesterreich, *Mittheilungen der Zentralkommission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, 3. F., 10 (Wien 1909), s. 84–99.
- ANONYM 1911b**: Archaeologická komise při Moravském archaeologickém klubu v Brně. (Samost. příloha k čas. *Pravěk*, roč. 7.) Brno 1911.
- ANONYM 1911c**: Zirkularerlass der Zentralkommission vom 8. April 1911, Z. 1753, an die Konservatoren und Korrespondenten betreffend die Einsendung von Zeitungsnotizen über Funde oder sonstige die Denkmalpflege berührende Angelegenheiten, *Mittheilungen der Zentralkommission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, 3. F., 10 (Wien 1911), s. 163–164.
- ANONYM 1911d**: Nový statut Centrální komise pro zachování památek a předhistorická archaeologie, *Pravěk* 7 (Praha–Brno 1911), s. 149–152.
- ANONYM /Wirth, Z./ 1912a**: Organisační ochrana památek v Rakousku, *Věstník Klubu Za starou Prahu* 3 (Praha 1912), s. 22.
- ANONYM 1912b**: Gesetz zum Schutze der Denkmale in Österreich, *Mittheilungen der Zentralkommission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, 3. F., 11 (Wien 1912), s. 63–73.
- ANONYM 1918**: Ochrana českých památek, *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 26 (Praha 1918), s. 70–71.
- ANONYM 1924**: Das österreichische Denkmalschutzgesetz, *Wiener prähistorische Zeitschrift* 11 (Wien 1924), 70–74.
- ANONYM 1936**: Místním jednatelům Společnosti přátel starožitností čsl. v Praze! *Časopis Společnosti přátel starožitností československých v Praze* 44 (Praha 1936), s. 43–44.
- ANONYM 1937a**: Osnova železničního zákona, *Zprávy památkové péče* 1, č. 2 (Praha 1937), s. 14.
- ANONYM 1937b**: Ochrana památek v osnově silničního zákona, *Zprávy památkové péče* 1, č. 2 (Praha 1937), s. 14.
- ANONYM 1937c**: I. sjezd československých historiků v Praze, *Zprávy památkové péče* 1, č. 10 (Praha 1937), s. 13.
- ANONYM 1937d**: Státní archeologický ústav a Národní

- museum, *Zprávy památkové péče* 1, č. 10 (Praha 1937), s. 13.
- ANONYM 1938:** Výnos ministerstva vnitra ze dne 23. února 1938 ... o součinnosti četnictva ... se Státním archeologickým ústavem v Praze, *Zprávy památkové péče* 2 (Praha 1938), s. 49–50.
- ANONYM 1939a:** Výnos ministerstva dopravy ze dne 23. února 1939, čj. 65.999-VIII/2-1938 ve věci ochrany památek při stavbách železničních, *Zprávy památkové péče* 3 (Praha 1939), s. 46–47.
- ANONYM 1939b:** Stavba dálnic, *Zprávy památkové péče* 3 (Praha 1939), s. 77–78.
- ANONYM 1939–40:** Liste der Kreispfleger für Vorgesichte im Sudetengau, *Sudeta* N. F. 1 (Leipzig 1939–40), s. 123.
- ANONYM 1940:** Výkopy na průběžné dálnici Opava (Troppau) – Brno – Vídeň (Wien), *Zprávy památkové péče* 4 (Praha 1940), s. 15.
- ANONYM 1946–47a:** Proč hlásiti pravěké nálezy? *Informační služba Státního archeologického ústavu* 1, č. 2 (Praha 1946–47), s. 1–3 (přetisk: *Zprávy České archeologické společnosti* – Suppl. 58, 2005, s. 5).
- ANONYM 1946–47b:** Archeologické výzkumy při technických stavbách, *Informační služba Státního archeologického ústavu* 1, č. 3 (Praha 1946–47), s. 1–2 (přetisk: *Zprávy České archeologické společnosti* – Suppl. 58, 2005, s. 6–7).
- ANONYM 1946–47c:** Jak hlásiti pravěké nálezy? *Informační služba Státního archeologického ústavu* 1, č. 4 (Praha 1946–47), s. 1–3 (přetisk: *Zprávy České archeologické společnosti* – Suppl. 58, 2005, s. 8–9).
- ANONYM 1947–48:** Ústředí archeologické dokumentace, *Informační služba Státního archeologického ústavu* 2, č. 4 (Praha 1947–48), s. 1–2 (přetisk: *Zprávy České archeologické společnosti* – Suppl. 59, 2005, s. 10).
- ANONYM 1994:** *Archeologický ústav AV ČR Praha*. Praha 1994.
- ADÁMEK, K. 1878:** O zachování našich památek, *Světobzor* 12 (Praha 1878), s. 335–338.
- **1888:** *Z naší doby III*. Velké Meziříčí 1888.
- **1889:** Zákonná úprava ochrany starodávných památek v království Českém, *Národní listy* č. 169 (Praha 20. 6. 1889), s. 1–2.
- **1893:** *Okresní národopisná a průmyslová výstava a sjezdy ve Hlinsku konané roku 1893*. Chotěboř 1893.
- **1917:** Příspěvky k dějinám zachování našich historicko-uměleckých památek VIII. Ze sněmu království Českého, *Časopis Musea království Českého* 91 (Praha 1917), s. 320–323, 420–428.
- AMBROS, W. 1926:** Ein Rückblick auf die Geschichte der österreichischen Denkmalpflege, *Zeitschrift für Denkmalpflege* 1926/27 (Wien 1926), s. 121–129.
- BAUER, M. 1909:** Entwurf eines Gesetzes zum Schutze der Geschichts- und Kunstdenkmale, *Mittheilungen der Zentralkommission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, 3. F., 8 (Wien 1909), s. 49–67.
- BĚLOHOUBEK, A. 1877:** Die Erde aus Heidengräbern – ein Düngemittel. *Amtsblatt des Landesculturrathes für das Königreich Böhmen* 1877, No. 10. Prag 1877.
- BENEŠ, A. – ŠTEFANOVÁ-ŠALDOVÁ, V. 1963:** Šest let výzkumů expositury AÚ ČSAV v Plzni, *Minulosti Západočeského kraje* 2 (Plzeň 1963), s. 160–172 (též sep. Plzeň 1963).
- BERAN, J. 1972:** I. a III. třída České akademie věd a umění v letech 1891–1914, *Československý časopis historický* 20 (Praha 1972), s. 457–484.
- BERGMANN, J. von 1867:** Die Bedeutung der Eisenbahnbauten für historische und archäologische Interessen, *Jahrbuch der k. k. Central-Commission für die Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale* 12 (Wien 1867), s. LXXX–LXXXI. (Separátně: Anonym: *Die Bedeutung ... archäologische Zwecke*. Wien 1868.)
- BLAŽEK, J. 2003:** Z dějin Archeologického ústavu za okupace, *Archeologické rozhledy* 55 (Praha 2003), s. 581–601.
- BLAŽEK, J. – LUTOVSKÁ, P. 2002:** Prameny k dějinám archeologické památkové péče. Vládní nařízení o archeologické památkové péči z roku 1941, *Archeologické výzkumy ve středních Čechách* 6 (Praha 2002), s. 617–639.
- BÖHM, A. 2000:** 150 Jahre Denkmalschutz in Österreich. In: *Denkmalpflege in Niederösterreich – „Die bücklige Welt“*, 2000, č. 25. Wien 2000.
- BÖHM, J. 1938:** O organisovaný a soustavný výzkum sídliště, *Zprávy památkové péče* 2 (Praha 1938), s. 135–137.
- **1939:** Organizace výzkumné činnosti při stavbě dálnice, *Zprávy památkové péče* 3 (Praha 1939), s. 3–4.
- **1940:** Der Archäologische Institut in Prag, *Nachrichtenblatt für Deutsche Vorzeit* 16 (Praha 1940), s. 126–133.
- **1941:** K vládnímu nařízení o ochraně archeologických památek, *Zprávy památkové péče* 5 (Praha 1941), s. 83–95.
- **1946:** Státní archeologický ústav, *Obzor prehistorický* 13 (Praha 1946), s. 69–72.
- **1951:** Archeologické expedice na stavbách socialismu, *Lidové noviny* (Praha 12. 9. 1951).
- **1958:** Archeologický ústav ČSAV I. Založení a vývoj ústavu, *Věstník ČSAV* 67 (Praha 1958), s. 619–623.
- **1959:** Archeologický ústav ČSAV II., III., IV., *Věstník ČSAV* 68 (Praha 1959), s. 145–150, 270–279, 355–362.
- **1960:** Patnáct let Archeologického ústavu ČSAV v osvobozené vlasti, *Archeologické rozhledy* 12 (Praha 1960), s. 237–247.
- BRÜCKLER, T. – NIMETH, U. 2001:** *Personenlexikon zur österreichischen Denkmalpflege (1850–1990)*. Wien 2001.
- COULON, K. 1907:** Denkmalschutz in Österreich, *Zeitschrift für Notariat- und freiwillige Gerichtsbarkeit in Österreich* 1907 (Wien 1907).
- ČERMÁK, K. 1895:** *Strážce starožitností*. Praha 1895.
- ČERNÝ, V. 1978:** Záchrana archeologických nálezů v praxi, *Středočeské muzejnictví* 1978, 2 (Praha 1978), s. 25–29.
- ČIŽMÁŘ, M. – GEISLEROVÁ, K. – RAKOVSKÝ, I. 1982:** Záchranné výzkumy na stavbách socialismu na Moravě, in: *Metodologické problémy čs. archeologie*. Praha 1982, s. 174–177.

- DEHIO, G. 1905:** *Denkmalschutz und Denkmalpflege im 19. Jahrhundert*. Strassburg 1905.
- DEMETRYKIEWICZ, W. 1886:** *Konzerwatorstwo zabytków archeologicznych. Studium ze stanowiska dziejów kultury i nauki porównawczej prawa*. Kraków 1886.
- DOMEČKA, L. 1910:** Předhistorické památky v Helfertově návrhu zákona na ochranu historických a uměleckých památek, *Pravěk* 6 (Kojetín 1910), s. 94–97.
- DRESSLER, W. 1867:** Aufruf, *Mittheilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen* 5 (Prag 1867), s. 211.
- DURDÍK, T. 1989:** Archeologie a památková péče, *Bulletin sekce památkové péče vedoucího pracoviště vědeckotechnického rozvoje* 6 (Praha 1989), s. 222–226.
- DVORSKÝ, F. 1901:** Šetřme starožitností, *Historické rozhledy* 4 (Praha 1901), s. 191–198.
- EMLER, J. 1906:** Ochrana památek a krás přírodních, *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 14 (Praha 1906), s. 20–29.
- 1910: Zákonná ochrana památek v cizině, *Československé letopisy musejní* 2, 2 (Sjezd na ochranu památek) (Čáslav 1910), s. 34–46.
- ENGELHARDT, B. 2005:** Kurze Geschichte der staatlichen Bodendenkmalpflege in Bayern, in: *Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen, 14. Treffen (...)*. Rahden/Westfalen 2005, s. 79–89.
- FILIP, J. 1949:** K organizaci prehistorické vědy v Československu, *Archeologické rozhledy* 1 (Praha 1949), s. 153–156.
- 1972: Vývoj československé archeologie a podíl archeologických ústavů, in: *Vývoj archeologie v Čechách a na Moravě 1919–1968*. Praha 1972, s. 7–10.
- FIŠER, Z. – PODBORSKÝ, V. 2004:** *Innocenc Ladislav Červinka (1869–1952)*. Brno 2004.
- FRANZ, L. 1930:** Die Organisation der vorgeschichtlichen Forschung in der Tschechoslowakei, *Nachrichtenblatt für deutsche Vorzeit* 6 (Leipzig 1930), s. 97–99.
- 1935: *Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte Böhmens*. Prag 1935.
- FRODL, W. 1988:** Idee und Verwirklichung. Das Werden der staatlichen Denkmalpflege in Österreich. In: *Studien zu Denkmalschutz und Denkmalpflege XIII*. Wien 1988.
- FRODL-KRAFT, E. 1997:** Gefährdetes Erbe. Österreichs Denkmalschutz und Denkmalpflege 1918–1945 im Prisma der Zeitgeschichte. In: *Studien zur Denkmalschutz und Denkmalpflege*. Wien 1997.
- GLOB, P. V. 1980:** *Danefae*. København 1980.
- HAASZ, J. 1894:** Ochrana památek a starožitností u nás, *Český lid* 3 (Praha 1894), s. 168–178, 366–375.
- HAMMOND, G. N. 1982:** Treasure Trove: ancient law to preserve archaeological relics, *Antiquity* č. 216 (Cambridge 1982), s. 58–60.
- HELFERT, A. von 1876:** Staatliche Fürsorge für Denkmale der Kunst und des Alterthums, *Mittheilungen der Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale* N. F. 2 (Wien 1876), s. 1–23.
- 1885: Conservatoren-Tage, *Mittheilungen der Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale* N. F. 11 (Wien 1885), s. 12–13.
- 1897: *Denkmalpflege. Oeffentliche Obsorge für Gegenstände der Kunst und des Alterthums nach dem neuesten Stande der Gesetzgebung in den verschiedenen Culturstaaten*. Wien – Leipzig 1897.
- (red.) 1903: *K. k. Zentral-Kommission für Kunst- und historische Denkmale. Festschrift anlässlich ihres fünfzigjährigen Wirkens....* Wien 1903.
- HILL, G. F. 1936:** *Treasure Trove in law and practice*. Oxford 1936.
- HLINOMAZ, H. – WAAGE, V. 1986:** *Památkový úřad Vídeň 1854–1918. Úvod k inventáři Státního ústředního archivu*. Praha 1986.
- HOBZEK, J. 1957:** Státní památková péče v českých krajích po roce 1945, *Časopis Společnosti přátel starožitností* 65 (Praha 1957), s. 98–106.
- 1958: Zákon o kulturních památkách, *Časopis Společnosti přátel starožitností* 66 (Praha 1958), s. 136–140.
- 1970–71: O ochraně archeologických památek, *Acta regionalia* 1970–71 (Praha 1970–71) s. 40–44.
- 1987: *Vývoj památkové péče v českých zemích*. Praha 1987.
- HOFMAN, J. (red.) 1921:** *Ochrana památek I*. Praha 1921.
- HOLEY, K. 1910:** Entwurf eines Denkmalschutzgesetzes für Österreich, *Mittheilungen der Zentralkommission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale*, 3. F., 9 (Wien 1910), s. 3–4.
- HOLLNAGEL, A. 1964:** Die Entwicklung der Bodendenkmalpflege in Mecklenburg, *Mitteilungen des Bezirksausschusses für Ur- und Frühgeschichte* 10 (Schwerin 1964), s. 6–9.
- HÖNIGSCHMID, R. 1913:** Staatlicher Denkmalschutz in Österreich, *Mitteilungen des Nordböhmisches Exkursions-Klubs* 36 (Böhm. Leipa 1964), s. 222–223.
- HRAŠE, J. K. 1882:** Starožitnosti a naši studující, *Studentské listy* 2 (Praha 1882), s. 34 a n.
- HUCKE, K. 1941:** Das Mährische Landesmuseum und die Bodendenkmalpflege, *Altböhmen und Altmähren* 1 (Leipzig 1941), s. 121–130.
- INDRA, B. 1962:** K organizaci památkové péče ve Slezsku v letech 1850–1945, *Časopis Slezského muzea* 11 (Opava 1962), s. 21–33, 103–113.
- JANÁK, V. 1977:** *Archeologie, archeologické památky a jak je chránit*. Vyškov 1977.
- JANKOVIČ, V. 1973:** Dejiny pamiatkovej starostlivosti na Slovensku v rokoch 1850–1950, *Monumentorum tutela – Ochrana pamiatok* 10 (Bratislava 1973), s. 5–60.
- JAŹDŹEWSKI, K. 1966:** *Ochrona zabytków archeologicznych. Zarys historyczny*. Warszawa 1966.
- JEŘÁBEK, L. 1911:** Říšský zákon na ochranu památek, *Věstník Klubu Za starou Prahu* 2 (Praha 1911), s. 45–50.
- KALINA VON JÄTHENSTEIN, M. 1836:** *Böhmens heidnische Opferplätze, Gräber und Alterthümer*. Prag 1836.
- 1839: Výjimky z české kroniky, *Ponaučné a zábavné listy pro polní hospodáře a řemeslníky v Čechách* 2 (Praha

- 1839), s. 6–9, 65–70, 129–135, 193–197, 257–265, 321–324.
- KALOUSEK, F. 1939–46:** K šedesátce univ. prof. PhDr. Emanuela Šimka, *Památky archeologické* 42 (Praha 1946), s. 177–183.
- **1947:** Konference spolupracovníků stát. archeologického ústavu v Karlově Studánce, *Slezský sborník* 45 (Opava 1947), s. 274–281 (též sep., Opava 1947).
- KAUFMANN, D. 1987:** Einige Bemerkungen zur Bedeutung und Wirksamkeit des Ausgrabungsgesetzes von 1914, *Jahresschrift für mitteldeutsche Vorgeschichte* 70 (Halle/S. 1987), s. 219–250.
- KLUČINA, K. 1910:** Zákon na ochranu památek umělecko-historických v Rakousku, *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 18 (Praha 1910), s. 81–87.
- KOLLÁR, J. 1851:** Přímluva při otevření archäologických přednášek, *Vesna* 1, č. 118 (Vídeň 1851), s. 487–488.
- KOLLER, M. 2007:** Teorie a praxe restaurování pod vedením Centrální komise v Rakousku, *Zprávy památkové péče* 67 (Praha 2007), s. 407–413.
- KORDIOVSKÝ, E. 1973:** Ochrana a záchrana archeologických památek, in: Unger, J. – Michna, P. (red.), *Pravěk a středověká keramika*. Brno 1973, s. 28–31.
- KREJČÍ, M. 1999:** Zákon o kulturních památkách (Příspěvek k 40. výročí přijetí zákona č. 20/1958 Sb.), *Zprávy památkové péče* 59 (Praha 1999), s. 71–73.
- **2001:** K výročí vídeňské Ústřední komise pro památkovou péči, *Zprávy památkové péče* 51 (Praha 2001), s. 171–172.
- KRUŠINOVÁ, L. 1993:** Archeologie v současných právních předpisech, *Zprávy České archeologické společnosti – Suppl.* 20. Praha 1993.
- **b. d.:** *Archeologická památková péče v České republice*. Praha, b. d.
- KUDRNÁČ, J. 1986:** Ochrana archeologických památek po pravěké a středověké těžbě nerostných surovin v Čechách, *Památky a příroda* 11 (Praha 1986), s. 329–332.
- LÜSSNER, M. (red.) 1851:** *Nářízení a oznámení c. k. podkrajského úřadu Královéhradeckého*. Hradec Králové 1851.
- LUTOVSKÁ, P. 2007:** By ochrany památek dostatečně dosaženo bylo, budiž snahou každého rozšafného vlastimila ...K archeologické památkové péči v Čechách 19. století, *Archeologický výzkum ve středních Čechách* 11 (Praha 2007), s. 801–818.
- MALIČKÝ, J. 1955:** K zákonům a předpisům na ochranu památek, *Naše vlast* 3 (Praha 1955), s. 91–92.
- MAŠEK, N. 1960:** 5 let výzkumů expositury v Mostě, *Archeologické rozhledy* 12 (Praha 1960), s. 248–273.
- MAŠKA, K. J. 1909:** Uzákonění ochrany starožitností na Moravě, *Pravěk* 5 (Kojetín 1909), s. 39–44 (též sep.).
- MICHÁLEK, J. 1974:** Ochrana památek na Písecku již před 118 roky, *Výběr z prací členů Historického kroužku při Jihočeském muzeu v Č. Budějovicích* 11 (České Budějovice 1974), s. 273–274.
- **2005:** Geschichte, gegenwärtige Organisation und Stand der archäologischen Denkmalpflege in Südböhmen, in: *Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen, 14. Treffen (...)*. Rahden/Westfalen 2005, s. 19–29.
- MICHALÍK, T. 2009:** Právne aspekty ochrany archeologického kultúrneho dedičstva v Európe, *Archeologické rozhledy* 61 (Praha 2009), s. 524–546.
- NEJEDLÝ, V. 1983:** Památková péče na Moravě (padesátá až sedmdesátá léta 19. století), *Umění* 31 (Praha 1983), s. 259–270.
- **1985:** K organizaci památkové péče na Moravě v letech 1850–1918. In: *Umělecko-historický sborník*. Brno 1985, s. 51–66.
- **1988:** K bádání o dějinách památkové péče v letech 1850–1918, *Bulletin sekce památkové péče vedoucího pracoviště vědeckotechnického rozvoje* 5 (Praha 1988), s. 172–176.
- **1993:** Počátky státem organizované ochrany památek v rakouské monarchii a dnešek, *Zprávy památkové péče* 53 (Praha 1993), s. 151–156.
- **2002:** Obrisy přístupů k památkové péči na Moravě do poloviny 20. století, in: ŘEHOLKA, I. (red.) 2002, s. 9–110.
- NESVADBIKOVÁ, J. 1983a:** *K vývoji památkové péče na území Československa* 2. Praha 1983.
- **1983b:** *K vývoji památkové péče na území Československa* 3. Praha 1983.
- NESVADBIKOVÁ, J. – WIRTH, Z. – VINTER, V. 1983:** *K vývoji památkové péče na území Československa* I. Praha 1983.
- NIEDERLE, L. 1892:** K návrhu zákona na ochranu uměleckých a starožitných památek v Čechách, *Národní listy* 32, č. 108 (Praha 17. 4. 1892), s. 2–3.
- **1894:** (pseudonym Novotný, J.): *Návod ku sbírání a zachraňování předhistorických památek*. Praha 1894.
- **1919:** Před novými úkoly, *Památky archeologické* 31 (Praha 1919), s. 1–2.
- **1922:** Státní archeologický ústav v Praze, *Obzor praehistorický* 1 (Praha 1922), s. 60–61.
- **1923:** Nález člunu v Kolíně, *Obzor praehistorický* 2 (Praha 1923), s. 32–34.
- NOVOTNÝ, K. 1938:** Zdeněk Wirth v ministerstvu školství a národní osvěty, *Zprávy památkové péče* 2 (Praha 1938), s. 118–120. (V tomtéž čísle několik dalších článků k jubileu Z. W.)
- NOVOTNÝ, M. 2006:** Legislativní vývoj v památkové péči po roce 1989, *Zprávy památkové péče* 66 (Praha 2006), s. 245–256.
- OBERDORFER, K. 1939:** Die Kulturpflege im Sudentengau, *Mittheilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen* 77 (Prag 1939), s. 97–104.
- OSVALDOVÁ, H. 1989a:** Archeologické kulturní památky v ČSR, in: *Právní ochrana archeologických památek. Zprávy Čs. společnosti archeologické při ČSAV* 34 (Praha 1989), s. 12–24.
- **1989b:** Památková péče a archeologie, *Bulletin sekce památkové péče vedoucího pracoviště vědeckotechnického rozvoje* 6 (Praha 1989), s. 219–222.
- PAVEL, J. 1966–67:** Z počátků naší památkové péče, *Acta regionalia* 1966–67 (Praha 1966–67), s. 32–47.
- **1969:** *Ochrana kulturních památek*. Praha 1969.

- 1973: Max Dvořák, ochránce památek, *Monumentorum tutela – Ochrana pamiatok* 10 (Bratislava 1973), s. 281–283.
- 1975: Dějiny památkové péče v českých zemích v 19. stol., *Sborník archivních prací* 25 (Praha 1975), s. 143–193.
- PAVELČÍK, J. 1975:** 20 let opavské expozitury AÚ ČSAV Brno, *Archeologické rozhledy* 27 (Praha 1975), s. 361–364.
- 1982: Právní normy a archeologie, *Informační zpravodaj severomoravské pobočky Čs. společnosti archeologické při ČSAV* 1982 (Opava 1982), s. 3–5.
- PETERA ROHOZNICKÝ, F. 1858a:** Z Jaroměře, *Pražské noviny* č. 87 (Praha 13. 4. 1858).
- 1858b: Z Jaromiře, *Pražské noviny* č. 125 (Praha 28. 5. 1858).
- 1864: Památky v pohanských hrobech v Čechách. Napomenutí k venkovským krajanům. *Poutník z Prahy. Kalendář katolický na rok 1865*, 14 (Praha 1864), s. 105–107.
- PETERSEN, P. V. – HØSTMARK, J. 2008:** Danefae på Nationalmuseet – eventyrlige oldtidsfund gennem 200 år, *Nationalmuseets Arbejdsmark* 2008 (København 2008), s. 25–54.
- PÍŠA, V. 1980:** Ochrana archeologických památek v Praze, *Archaeologia historica* 5 (Praha 1980), s. 143–146.
- PLACHT, O. – HAVELKA, F. 1934:** *Příručka školské a osvětové správy*. Praha 1934.
- PODBORSKÝ, V. 1994:** Vývoj péče o archeologické památky na Moravě, *Pravěk NŘ* 4 (Praha 1994), s. 347–361.
- POULÍK, J. 1947–48:** Ochrana pravěkých památek a nové výzkumy na Moravě a ve Slezsku, *Z dávných věků* 1 (Praha 1947–48), s. 169–172.
- PREIDEL, H. 1927:** Die Arbeitsweise der Vorgeschichtswissenschaft II. Denkmalschutz, *Sudeta* 3 (Reichenberg 1927), s. 19–26.
- PRINC, M. 1971:** Ochrana archeologických památek, *Zprávy Čs. společnosti archeologické při ČSAV* 13 (Praha 1971), s. 91–106.
- 1977: *Právní aspekty archeologických výzkumů* (rozmnožený text referátu ze semináře muzejních a památkářských archeologů v Teplicích).
- 1981: Ochrana archeologických památek a její organizace na území Prahy, *Archaeologica Pragensia* 2 (Praha 1981), s. 239–247.
- 1984: Archeologie a památková péče, *Památky a příroda* 9 (Praha 1984), s. 513–522.
- 1988: K otázkám teorie památkové péče, *Bulletin sekce památkové péče vedoucího pracoviště vědeckotechnického rozvoje* 5 (Praha 1988), s. 85–87.
- 1989: Zákon o státní památkové péči, archeologické nálezy a výzkumy, in: *Právní ochrana archeologických památek. Zprávy Čs. společnosti archeologické při ČSAV* 34 (Praha 1989), s. 4–11.
- 1990: Problematika ochrany archeologických památek, *Studijné zvesti Archeologického ústavu Slovenskej akademie vied* 26 (Nitra 1990), s. 281–291.
- RAKOVÁ, I. 1976:** Zlomek pozůstalosti J. E. Vocela v Archivu UK, *Archivní zprávy* 1976 (Praha 1976) s. 50–70.
- RASSHOFER, G. 2004:** Archäologische Forschungsgeschichte in der Oberpfalz, *Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen* 14 (Rahden/W. 2004), s. 30–44.
- RIEGL, A. 1903:** *Entwurf einer gesetzlichen Organisation der Denkmalpflege in Österreich*. Wien 1903.
- RICHTER, M. 1979:** 60 let Archeologického ústavu ČSAV, *Památky archeologické* 70 (Praha 1979), s. 277–280.
- 1982: Problematika předstihových a záchranných výzkumů v současném období socialistické výstavby, in: *Metodologické problémy čs. archeologie*. (Praha 1982), s. 165–169.
- ROKYTA, H. 1961:** Josef Helfert a začátky kultu památek v českých zemích, *Umění* 9 (Praha 1961), s. 484–492.
- RUNGE, F. 1939:** Die Neugestaltung unserer heimatgeschichtlichen Vereine, *Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen* 77 (Prag 1939), s. 104–105.
- ŘEHOLKA, I. (red.) 2002:** *Památková péče na Moravě. 150 let od vzniku první státní instituce na ochranu památek*. Brno 2002.
- ŘEZÁČ, R. 1971:** Konzervátoři památkové péče na Moravě v letech 1853–1918, *Sborník památkové péče v Severomoravském kraji* 1 (Olomouc 1971), s. 148–153.
- SAUNDERS, A. D. 1983:** A century of ancient monuments legislation, *The Antiquaries Journal* 63 (London 1983), s. 11–73.
- SEGER, H. 1903b:** *Der Schutz der vorgeschichtlichen Denkmäler*. Worms 1903.
- 1903b: Der Schutz der vorgeschichtlichen Denkmäler (Thesen). *Correspondenz-Blatt der Berliner anthropologischen Gesellschaft* 34 (Berlin 1903), s. 64.
- SEIDL, J. G. 1846:** Chronik der archäologischen Funde in der österreichischen Monarchie I. 1840–1845, *Oesterreichische Blätter für Literatur und Kunst* 3 (Wien 1846), č. 18–20, s. 137–145, 146–148, 157–160 (část V. Königreich Böhmen, VI. Mährisch-schlesisches Gouvernementsgebiet).
- 1847: Chronik ... III. 1846–1847, *Oesterreichische Blätter für Literatur und Kunst*, 4 (Wien 1847), č. 236 a n.
- SCHMITT, A. P. 1856:** *Archaeologická mapa království Českého*. Praha 1856. (Něm. verze: Archäologische Karte des Königreichs Böhmen. Prag 1856.)
- SCHRÁNIL, J. 1918:** O ochraně praehistorických památek v Německu a u nás, *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 26 (Praha 1918), s. 56–60.
- SCHROLLER, H. 1939–40:** Arbeitsbericht des Amtes für Vorgeschichte vom 15. I. 1939 bis 31. XII. 1940, *Sudeta* N. F. 1 (Leipzig 1940), s. 4–12.
- 1940a: Bericht des Landespflegers der Bodenaltertümer im Sudetengau über die Tätigkeit vom 15. I. 1939 bis 15. I. 1940, *Nachrichtenblatt für Deutsche Vorzeit* 16 (Leipzig 1940), s. 15–21.
- 1940b: Vorgeschichtliche Kommission des Sudetengaus im Rahmen der Sudetendeutschen Anstalt für Landes- und Volksforschung, *Nachrichtenblatt für Deutsche Vorzeit* 16 (Leipzig 1940), s. 268–271.
- SCHUBERT-SOLDERN, F. von 1934:** Zur Geschichte der Denkmalpflege in Österreich, *Deutsche Kunst- und*

- Denkmalpflege* 1934 (München 1934), s. 108 a n.
- SITZUNGS-PROTOKOLLE 1858:** *Sitzungs-Protokolle der k. k. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale. Jahre 1853–1857.* Wien 1858.
- SKLENÁŘ, K. 1965a:** Život a dílo Václava Krolmuse, *Sborník Národního muzea C*, 10, (Praha 1965), s. 187–217.
- **1965b:** Václav Krolmus a prehistorická sbírka Národního muzea, *Časopis Národního muzea – Historické muzeum* 134 (Praha 1965), s. 28–33.
- **1968:** Archeologický sbor Národního muzea. In: *150 let Národního muzea v Praze.* Praha 1968, s. 91–101.
- **1975:** Archeologické nálezy z Čech ve vídeňských časopisech do roku 1918 (Bibliografický přehled.) *Zprávy Československé archeologické společnosti* 17 (Praha 1975), s. 129–186.
- **1976:** Počátky české archeologie v díle Matyáše Kaliny z Jäthensteinu, *Sborník Národního muzea A*, 30 (Praha 1976), s. 1–136.
- **1980:** Archeologická činnost Josefa Vojtěcha Hellicha v Národním muzeu (1842–1847), *Sborník Národního muzea A*, 34 (Praha 1980), s. 109–236.
- **1981:** *Jan Erazim Vocel.* Praha 1981.
- **1983a:** *Archaeology in Central Europe: The First 500 Years.* Leicester – New York 1983.
- **1983b:** Vývoj poznání pravěku a rané doby dějinné v Evropě. In: Bouzek, J. et al.: *Dějiny archeologie I.* Praha 1983, s. 7–169.
- **1984:** Vývoj poznání pravěku a rané doby dějinné v českých zemích. In: Bouzek, J. et al., *Dějiny archeologie II.* Praha 1984, s. 7–70.
- **1988–90:** Z dějin péče o archeologické památky v českých zemích, *Památky a příroda* 13 (Praha 1988), s. 206–210, 279–283, 469–472, 528–532; 14 (Praha 1989), s. 22–24, 150–154, 334–341, 409–413, 584–588; 15 (Praha 1990), s. 13–18, 146–151, 405–409, 595–601.
- **1988:** Archeologie v počátcích Společnosti přátel starožitností, *Sborník Kruhu přátel Muzea hl. m. Prahy* 1 (Praha 1988), s. 7–19.
- **1989:** Dějiny archeologie a památková péče, *Bulletin sekce památkové péče vedoucího pracoviště vědeckotechnického rozvoje* 6 (Praha 1989), s. 153–158.
- **1991:** Vznik prehistorického odboru Společnosti přátel starožitností, *Sborník Společnosti přátel starožitností* 2 (Praha 1991), s. 9–15.
- **1996:** Jan Norbert z Neuberka a počátky archeologie v Národním muzeu, *Časopis Národního muzea – Historické muzeum* 166 (Praha 1996), s. 6–20.
- **1999:** *Hromové klíny a hrnce trpaslíků. Z pokladnice české folklorní archeologie.* Praha 1999.
- **2001a:** Terénní stopy zaniklých osad v materiálech tzv. Eichlerovy sbírky, *Muzejní a vlastivědná práce* 39/ *Časopis Společnosti přátel starožitností* 109 (Praha 2001), s. 224–235.
- **2001b:** *Obraz vlasti. Příběh Národního muzea.* Praha 2001.
- **2003:** *Bohové, hroby a učitelé. Cesty českých spisovatelů do pravěku.* Praha 2003.
- **2005:** *Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů.* Praha 2005.
- **2007a:** Pravěké nálezy v okolí Nehasic na Žatecku a počátky archeologické památkové péče v Čechách, *Porta Bohemica* 4 (Litoměřice 2007), s. 92–127.
- **2007b:** *Společnost Národního muzea v dějinách i v současnosti.* Praha 2007.
- **2011:** *Václav Krolmus – v tisku.*
- SKUTIL, J. 1964:** Ochrana starožitností na Slovensku před 100 lety, *Velká Morava* 1964, č. 8 (Brno 1964), s. 19.
- SNÁŠIL, R. 1970:** Ochrana pozůstatků kamenných základů velkomoravských kostelů, *Archeologické rozhledy* 22 (Praha 1970), s. 474–476.
- SOKOL, R. 1920:** Výzkum jeskyň, *Věda přírodní* 1 (Praha 1920), s. 144–145.
- SOMMER, J. G. 1839–49:** *Das Königreich Böhmen.* Prag 1839–49 (16 dílů).
- SPURNÝ, V. 1972:** Nálezový archiv AÚ ČSAV v Praze, in: *Vývoj archeologie v Čechách a na Moravě 1919–1968.* Praha 1972, s. 150–158.
- STOCKÝ, A. 1911a:** K uzákonění ochrany památek prehistorických, *Pravěk* 7 (Praha–Brno 1911), s. 36–39.
- **1911b:** Návrh zákona na ochranu památek, *Samostatnost* 1, č. 108 (Praha 6. 7. 1911), s. 4.
- **1911–30:** *Manuál 1911.* (Rukopis, Archiv Univerzity Karlovy, Praha.)
- **1912–13:** Ochrana prehistorických památek. (Příspěvek k organizaci archaeologické práce v Čechách.), *Středa* 2 (Praha 1912–1913), s. 37–40, 77–81 (též sep. s. 1–8).
- SVATOŇOVÁ, J. 1986:** Vývoj právní úpravy ochrany kulturních památek, *Správní právo* 19 (Praha 1986), s. 396–412.
- ŠIMÁK, J. V. 1919:** Ant. Marek konservátorem, *Časopis Společnosti přátel starožitností českých v Praze* 26 (Praha 1919), s. 162.
- ŠIMEK, E. 1949a:** Ochrana pravěkých památek v přírodě, *Z dávných věků* 2 (Brno 1949), s. 172–176.
- **1949b:** Trochu historie, *Z dávných věků* 2 (Brno 1949), s. 181–186.
- **1949c:** K organizaci ochrany pravěkých a raně historických památek v lidovědemokratické republice, *Z dávných věků* 2 (Brno 1949), s. 176–180.
- ŠPÉT, J. 1975:** Podíl Společnosti přátel starožitností na organizaci památkové péče na konci 19. stol., *Zprávy Společnosti přátel starožitností za rok 1974* (Praha 1975), s. 5–12.
- **1975–78:** *Přehled dějin Společnosti přátel starožitností.* (Samost. příloha k výročním Zprávám Společnosti přátel starožitností v uvedených letech.)
- **1979:** *Muzea ve vývoji společnosti a národní kultury.* Praha 1979.
- ŠTONCNER, P. 2004:** Příspěvky k dějinám památkové péče v Československé republice v letech 1918–1938, *Zprávy památkové péče* 64 (Praha 2004), s. 426–430, 539–545.
- T. 1934:** Ochrana památek na Hradecku před 80 lety, *Osvěta lidu* 37, č. 85 (Hradec Králové 12. 12. 1934), s. 2.
- TESCH, M. 1984:** *Antikengesetze zwischen Denkmalschutz und Forschung: eine vergleichende Untersuchung.* Frankfurt/M. – Bern – New York 1984.
- THORDEMAN, B. 1945:** Skatfyndsregalet i Sverige och Danmark, *Fornvännen* 40 (Stockholm 1945), s. 189 a n.

- TRÖLTSCH, E. von 1889:** Ein Vorschlag zum Schutz der Altertümer, a/ *Mittheilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien* 19 (Wien 1889), s. 72–74; b/ *Correspondenz-Blatt der Berliner anthropologischen Gesellschaft* 20 (Berlin 1889), s. 104–106.
- ULBRICHOVÁ, P. 1981:** Právní ochrana kulturních památek v minulosti, *Památky a příroda* 6 (Praha 1981), s. 278–284.
- **2002:** Vývoj právní ochrany kulturních památek, in: ŘEHOLKA, I. (red.) 2002, s. 183–196.
- VARHANÍK, J. 1997:** K některým otázkám právní úpravy archeologie, in: Peška, J. (red.), *Archeologická památková péče – legislativa a skutečnost*. Olomouc 1997, s. 37–43.
- VELÍMSKÝ, T. a kol. 1979:** *Archeologie a uhlí – 25 let expozitury AÚ ČSAV v Mostě*. Most 1979.
- VELÍMSKÝ, T. 1986:** Archäologische Rettungsarbeiten im nordböhmischen Braunkohlegebiet – Probleme, Ergebnisse, Perspektiven, *Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege* 30 (Dresden 1986), s. 6–36.
- VENCL, S. 1967:** Neničte archeologické památky! *Zprávy Čs. společnosti archeologické při ČSAV – Suppl.* 3. Praha 1967.
- **1982:** Záchrana archeologických památek a veřejné mínění, *Archeologické rozhledy* 24 (Praha 1982), s. 569–571.
- **2002:** Lothar Zotz: O něm i o nás, *Archeologické rozhledy* 54 (Praha 2002), s. 837–850.
- VILDOVÁ, J. 1964:** Archeologické nálezy a výzkumy ve světle právních předpisů, *Zprávy Čs. společnosti archeologické při ČSAV* 6 (Praha 1964), s. 4.
- VINTER, V. 1960:** Vývoj organizace státní památkové péče v Československu v letech 1945–1960, *Zprávy památkové péče* 20 (Praha 1960), s. 53–57.
- **1971:** *Úvod do dějin a teorie památkové péče* I. Praha 1971.
- **2008:** K padesátému výročí vydání zákona o kulturních památkách, *Zprávy památkové péče* 68 (Praha 2008), s. 343–347.
- VOCEL, J. E. – GRUEBER, B. 1858:** Die Burgstelle und die Kirche zu Tetín, *Mittheilungen der k. k. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale* 3 (Wien 1858), s. 76–78 (Vocel), 106–110 (Grueber).
- VOIGT, N. A. 1771:** *Schreiben an einen Freund; von den bey Podmokl einem in der Hochfürstl. Fürstenbergischen Herrschaft Pürglitz gelegenen Dorfe in Böhmen gefundenen Goldmünzen*. Prag 1771.
- VOJTĚCHOVSKÝ, M. 1982:** Nálezy mincí – právní aspekty jejich ochrany, in: *Numismatika a regionální historie* Praha 1982, s. 91–94.
- **1987:** Nálezy mincí a tzv. nálezné, *Numismatické listy* 42 (Praha 1987), s. 112–114.
- WAGNER, V. 1937:** 25 let Státního památkového úřadu pro Čechy v Praze, *Zprávy památkové péče* 1, seš. 9 (Praha 1937), s. 1–2.
- WEINZIERL, R. 1904:** Archäologisches aus dem Klubgebiet, *Mitteilungen des Nordböhmisches Exkursions-Klubs* 27 (Böhm. Leipa 1904), s. 34–40.
- WIELAND, 1905:** *Der Denkmal- und Heimatschutz in der Gesetzgebung der Gegenwart*. Basel 1905.
- WIRTH, Z. 1907:** Zachování a ochrana historických a uměleckých památek (Vývoj otázky v 19. století), *Český časopis historický* 13 (Praha 1907), s. 323–332, 402–412.
- **1910:** Preventivní ochrana památek. In: *Sjezd na ochranu památek pořádaný v Praze*. Praha 1910, s. 58–62.
- **1950:** Vývoj ochrany památek 1845–1945, *Architektura ČSR* 9 (Praha 1950), s. 236–246.
- **1957:** Vývoj zásad a praxe ochrany památek v období 1800 až 1950, *Umění* 5 (Praha 1957), s. 105–116.
- WOLDŘICH, J. N. 1902:** O zachování památek přírodních, *Věstník České akademie věd a umění* 11 (Praha 1902), s. 725–728.
- WUSSOW, A. von 1883–85:** *Die Erhaltung der Denkmäler in den Kulturstaaten der Gegenwart*. I.–II. Berlin 1883–85.
- **z. 1915:** Ochrana památek historických a přírodních, *Časopis pro dějiny venkova* (příloha Agrárního archivu) 2 (Praha 1915), s. 56.
- **1918:** Ochrana památek na trhu starožitnickém, *Časopis pro dějiny venkova* (příloha Agrárního archivu) 5 (Praha 1918), s. 134–135.
- ZAP, K. V. 1863:** Doslov k 10. ročníku Památek, *Památky archeologické* 9 (Praha 1861–63), s. 398.
- ZOTZ, L. 1941a:** Zwei Jahre Aufbauarbeit im Institut für Vor- und Frühgeschichte der Deutschen Karls-Universität in Prag, *Nachrichtenblatt für Deutsche Vorzeit* 17 (Leipzig 1941), s. 165–174.
- **1941b:** Der Schutz der Bodenaltertümer im Protektorat Böhmen-Mähren, *Nachrichtenblatt für Deutsche Vorzeit* 17 (Leipzig 1941), s. 174–178.
- **1942:** Die erste Tagung des Forschungsrates für Vorgeschichte, *Altböhmen und Altmähren* 2 (Leipzig 1942), s. 135–153.
- ZULAUF, P. 1865:** Physiokratisches Bericht für das Jahr 1864 vom Peter Zulauf, Wundarzt in Welmschloß bei Saaz (Rkp., Archiv Národního muzea, Praha, fond Fysiokratická společnost, kart. 27, č. 1537; text publikoval Sklenář 2007a jako příl. 5.)

17. Zusammenfassung

Karel Sklenář

Entwicklung der archäologischen Denkmalpflege in den böhmischen Ländern bis 1989

Die Geschichte des archäologischen Denkmalschutzes in Böhmen und Mähren (darüber bisher *Vinter 1971, Pavel 1975*, vor allem *Sklenář 1988–90*) beginnt mit der ersten Empfehlung, die K. J. von Bienenberg im Jahre 1775 veröffentlicht hat (Beil. 1). Im J. 1811 hat das neue Allgemeine bürgerliche Gesetzbuch des österreichischen Kaisertums die Behandlung mit gefundenen Schätzen reguliert (Beil. 4) und durch das Hofkanzlei-Decret vom J. 1812 Zusendung wertvollerer Funde nach Wien verordnet wurde (Beil. 5).

Nach den napoleonischen Kriegen geborenes Nationalismus der mitteleuropäischen Völker hat auch die Denkmäler in seine Dienste gestellt. In Böhmen war es Prager Nationalmuseum (gegr. 1818), das eine ausserordentliche Rolle

gespielt hat, u. a. bei der ersten präventiven Aktion, die von ämtlichen Stellen in Böhmen im Interesse der archäologischen Denkmäler unternommen wurde (Reste der mittelalterlichen Stadt Ústí bei Tábor – Beil. 6).

Seit dem Jahre 1843 an arbeitete in Prag das Archäologische Komitee des Nationalmuseums, dessen Aufgabe Durchforschung des Landes, Dokumentierung und Erforschung archäologischer und historischer Denkmäler war (Pavel 1966–67, ders. 1975, Sklenář 1968, ders. 1981; Beil. 8). Bis 1848 wurde die Tätigkeit des Komitees beschränkt, obgleich der hervorragende böhmische romantische Archäologe M. Kalina von Jäthenstein, Autor des ersten Verzeichnisses bisher bekannten Lokalitäten und Funde sammt der ersten archäologischen Karte Böhmens (Kalina 1836, vgl. Sklenář 1976; Beil. 9) dessen Mitglied war. Später (ab 1851) das Komitee für Jahrzehnten zum Zentrum der Archäologie in Böhmen geworden und die Funktion des Landeskonservators einschliesslich Prospektion, Dokumentation, Verhandlungen mit Ämtern und Bauunternehmern (Beil. 13, 14, 15) sowie denkmalpflegerische Volksbildung supplierte; zur Verfügung stand ihm die archäologische Karte von Böhmen (Schmitt 1856). Der tüchtige Mitarbeiter der Komitee, P. Václav Krolmus (Sklenář 1965a, b, ders. 2011) hat ab 1845 vorläufige Durchforschungen an den Trassen der Strassen- und Eisenbahnbauten durchgeführt. Mähren sowie österreichisches Schlesien entbehrten ähnliche Institution; das archäologische Interesse war dort nicht so stark wie in Böhmen.

Es mangelt aber der österreichischen Monarchie an Legislative für die Denkmalpflege. Erst im Jahre 1846 setzte der Hofkanzleidekret vom 15. 6. (Beil. 11, 12) eine Pflicht der politischen Behörden fest, numismatische und archäologische Funde an Statthaltereien und durch diese an wissenschaftliche Institutionen anzumelden. Reale Denkmalpflege und Erforschung der Denkmäler blieben immer in freiwilligen Händen. Eine prinzipielle Veränderung hat erst die Gründung der K. k. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale (später der Kunst- und historischen Denkmale) in Wien im Jahre 1850 gebracht (erst in 1854 aktiviert), mit dem angeknüpften Konservatorennetz. Das war die erste offizielle Anstalt für Denkmalpflege in der Monarchie (Helfert /ed./ 1903, Ambros 1926, Frodl 1988, Böhm 2000, Krejčí 2001, Brückler – Nimeth 2001; Beil. 16–18).

Die Central-Commission beschäftigte sich anfänglich mit der Archäologie nur randweise, wenn auch viele Archäologen vom Anfang im Konservatorenkorps arbeiteten. Gleich im Jahre 1854 erlasste sie die Empfehlung, archäologische Funde zu melden und zu veröffentlichen (Beil. 19). Die erste Aktion der Staatsdenkmalpflege hinsichtlich des Schutzes eines unbeweglichen archäologischen Denkmals betraf die vorgeschichtliche Fundstelle bei Nehasice in Nordwestböhmen im J. 1863 (Sklenář 2007a; Beil. 21). Gleich darauf folgte die ämtliche Aufforderung zum Augenmerk auf archäologische Denkmäler (Beil. 22), ähnlich dann im Jahre 1868 (Beil. 23, 24).

Das neue Statut der Central-Commission aus dem J. 1873 erweiterte offiziell ihren Wirkungskreis auf alle, d. h. auch bewegliche Denkmäler und zergliederte die Kommission auf drei Sektionen. Die erste, archäologische Sektion

widmete sich u. a. der Inventarisierung der Sammlungen und Denkmäler und der Terrainvidenz der Funde. Die nächste Änderung des Statuts 1911 erweiterte noch mehr die archäologischen Interessen, hauptsächlich aber im Felde der klassischen Archäologie, was mehrere Einwände der Prähistoriker in den böhmischen Ländern erweckt hat (Beil. 34). Bedeutsam war auch die Errichtung der Landeskonservatorenämter.

Mit dem Gefühl der Unterlassung von der Seite des Wiener Zentrums bildete Böhmen und zu kleinerem Masse auch Mähren am Ende des 19. Jh. ihre eigene Organe des ämtlichen (Archäologische Kommission des Landesauschusses für Königreich Böhmen) oder wissenschaftlichen Charakters (Archäologische Kommission der Böhmischen Akademie der Wissenschaften und Künste). Das Archäologische Komitee des Nationalmuseums in Prag hat damals allmählich seine ursprüngliche Bedeutung verloren, dagegen hat sich in ihrem Geist ganze Reihe der regionalen museal-archäologischen Vereine konstituiert (der erste lebensfähige in Čáslav 1864), in Mähren hat der Patriotische Musealverein in Olomouc/Olmütz (1883) oder Musealverein in Brno/Brünn (1888) hervorgehoben. Die denkmalpflegerische Initiative in Böhmen hat (mit mehreren Petitionen zum Landtag und in der Regel erfolglosen Vorschlägen) die im J. 1888 gegründete Gesellschaft der Freunde der böhmischen Altertümer in Prag (vgl. Špét 1975, ders. 1975–78, Sklenář 1988, ders. 1991, Lutovská 2007, 813), die auch vom J. 1893 ab Versammlungen der böhmischen Archäologen und Musealvereine organisierte, übernommen. Es ging vor allem – bei der Abwesenheit des Reichsgesetzes – um Ausgabe eines Landesdenkmalschutzgesetzes, was aber bei Wiener Regierung auf Widerstand gestossen hat. Ähnlich erfolglos waren die Bemühungen des Mährischen archäologischen Klubs (gegr. 1906), der auch seine denkmalpflegerische Archäologische Kommission gebildet hat.

Versuche um legislative Versicherung archäologischer (und anderer) Denkmäler stiessen sowohl auf den Widerstand der Bodenbesitzer, als auf den Mangel an Interesse für Fundmeldung bei den Findern und für Sicherstellung der Funde bei staatlichen Behörden. Auch ämtliche Erlasse gegen Raubgräberei der Sammler und Händler sowie gegen die Ausfuhr der Denkmäler waren nicht zu erfolgreich.

Die Central-Commission, deren Kompetenzen waren in dieser Situation sehr beschränkt, bemühte sich um den Denkmalschutz schon am Anfang der 80. Jahren (es ging um den Westteil der Monarchie – der ungarische Teil gab sein Gesetz im J. 1881 aus). Sie hat aber ihren ersten Gesetzentwurf im Reichsrat zu Wien erst 1898 vorgelegt. In nachfolgenden Diskussionen haben die böhmischen und mährischen Archäologen – zumeist noch Amateure – markant ergriffen, hauptsächlich aus Furcht vor dem Wiener Zentralismus und dem Kompetenzenverlust der Landesbehörden, aber auch vor strengeren Bedingungen für Ausgrabungen (Beil. 33–37). Weitere Handlungen im Parlament sind im Jahre 1912 beendet ohne Erfolg und die Situation im Denkmalschutz blieb ohne Änderung.

Die Tschechoslowakische Republik, die auf den Trümmern der Monarchie im Jahre 1918 entstand, hat vom Anfang österreichische Rechtsnormen übernommen, aber schon den zweiten Tag ihrer Existenz hat sie alle beweg-

liche Denkmäler unter ihr Schutz gegen Ausfuhr gestellt. Die Kompetenzen der Zentralkommission sind auf das neue Ministerium des Schulwesens und der Volksbildung übergegangen, dem die Landesdenkmalämter untergestellt waren. Bald darauf realisierte sich der Gedanke des Staatlichen archäologischen Instituts, dessen Gründung schon die Zentralkommission im J. 1911 erfolglos vorgeschlagen hat. Nach der ursprünglichen Idee von E. Šimek soll es Amt für Schutz der archäologischen Denkmäler sein (Beil. 38 – veröffentlichte *Šimek 1949*). Unter den Hauptaufgaben des neuen, in Prag im J. 1919 nach den Entwürfen und unter Leitung von L. Niederle gegründeten Instituts (*Niederle 1922; Böhm 1940, ders. 1946; ders. 1958; Richter 1979; Anonym 1994*) blieb zwar die Denkmalpflege – unter den Arbeitern des Instituts waren 4 Landeskonservatoren der archäologischen Denkmäler, weiter das Institut organisierte seinen eigenen Netz von freiwilligen regionalen Geschäftsführer und Korrespondenten – aber der besondere Nachdruck wurde auf Terrainforschung, deren Dokumentierung und Regulierung gelegt.

Das Hauptproblem der Denkmalpflege hat freilich die Abwesenheit des Denkmalgesetzes gemacht. Auch der tschechoslowakische Staat zwischen den Weltkriegen war unfähig, diese Norm anzunehmen, wenn auch besonders nach dem Jahre 1933 das Parlament mehrere Gesetzesvorlagen verhandelt hat (Beil. 41, 43) – hauptsächlich wieder des Widerstands der Bodenbesitzer und Amateurarchäologen/sammler wegen. Die Aufgaben solchen Gesetzes wurden von verschiedenen gelegentlichen Anordnungen in anderen Gesetznormen (z. B. im Strassengesetz, Eisenbahngesetz – Beil. 44, 45) und den bedeutenden Stützpunkt stellte fortwährend das Hofdekret von 1846.

Nach der nazistischen Okkupation (1939) wurde in böhmischen Ländern der sog. Protektorat Böhmen und Mähren, ein formaler Satellitstaat des Grossdeutschen Reiches, errichtet. Archäologie wurde hier von beauftragten reichsdeutschen Funktionären dirigiert. In dieser Zeit ist die Regierungsverordnung Nr. 274/1941, die faktisch der erste Denkmalschutzgesetz für böhmische Länder repräsentiert (Beil. 47; deutsche Version *Zotz 1941b*), entstanden, dessen Prinzipien (Meldungspflicht, Ermöglichung der fachlichen Durchforschung usw.) bis heute den Grund aller folgenden Gesetznormen bilden. Selbst das deutsche Reich disponiert damals über solchen Gesetz nicht, eingerechnet des sog. Sudetenlandes, d. h. der im J. 1938 direkt zum Reich angeschlossenen Grenzgebiete Böhmens und Mährens. Im „Gau Sudetenland“ ist aber schon im J. 1939 der Amt für Vorgeschichte (in Teplitz) entstanden, dessen Direktor gleichzeitig als Landeskonservator für archäologische Denkmäler wirksam war (*Schroller 1939–40, 1940a*). Der Amt mit regionalen Konservatorennetz (Beil. 46) widmete sich vom Anfang sehr kräftig der Evidenz- und Rettungstätigkeit, nach dem Jahre 1942 aber hat ihn ein gleiches Schicksal wie die archäologische Arbeit im Protektorat ereilt: alle Tätigkeit wurde erstickt.

Die Legislative der erneuerten Tschechoslowakei im Jahre 1945 hat die Verordnung vom J. 1941 übernommen, die dem Staatlichen archäologischen Institute (jetzt mit einer Zweigstelle in Brünn) eine privilegierte Stellung zusichert hat. Dieses Institut ist im J. 1952/53 ins Archäo-

logische Institut der Tschechoslowakischen Akademie der Wissenschaften umgewandelt, das fernerhin den besonderen Nachdruck auf systematische wissenschaftliche Terrainforschungen gelegt hat, wenn auch die Evidenz und Rettung der Funde zu einem gewissen Grade erhielt wurde. Ähnlich haben auch professionalisierte Museen auf wissenschaftliche Forschung zum Nachteil der Rettungstätigkeit gezielt. Die Ausübung der Denkmalpflege hat der Staat im J. 1952 auf seine Verwaltungsorgane übertragen, und das Kulturdenkmälergesetz Nr. 52/1958 hat bisherige Änderungen vollendet. Sein archäologischer Teil (Beil. 52; *Hobzek 1970–71, Princ 1971, ders. 1977, ders. 1984, Janák 1977, Černý 1978, Pavelčík 1982*) ging völlig aus der Regierungsverordnung 1941 aus und den Eigentumsanspruch des Staats auf alle archäologische Funde, Meldungspflicht, Ermöglichung der Ausgrabungen unter definierten Bedingungen und auch obligatorische Hinterlegung der Funde in (staatlichen) Museen verankerte. Das erste reale Denkmalschutzgesetz der Republik hat aber keine grössere Änderungen für archäologische Denkmalpflege gebracht, die in Händen des Archäologischen Instituts geblieben ist. Das Institut hat weiträumige Rettungsforschungen in den durch Bergbau oder Industrialisierung gefährdeten Gebieten mittels Exposituren (Most/Brüx 1953, Plzeň/Pilsen 1956, Opava/Troppau 1957) organisiert, in der Prager Zentrale haben sich Referate für Rechtsschutz der Denkmäler und für Rettungstätigkeit gebildet.

Die steigende Anzahl der grossflächigen Industrialbauten hat zur Präferenz der vorläufigen Grabungen als der neuen Form der Rettungstätigkeit; deren Ermöglichung und Finanzierung hat aber Umwandelungen im Gesetz erfordert. Viele Probleme sind aber doch auch nach dem neuen Denkmalschutzgesetz Nr. 20/1987 (Beil. 52; *Princ 1988, ders. 1989, ders. 1990, Osvaldová 1989a, b, Durdík 1989; Varhaník 1997*), das – einigmal novelliert – bis heute gültig ist, geblieben.

Übersetzt von Verfasser

18. Abbildungen

1. Erste literarische Erwähnung eines unbeweglichen archäologischen Denkmals auf dem Gebiet der Tschechischen Republik: Hradiště oberhalb Závist bei Prag in der *Böhmischen Chronik* von Václav Hájek von Libočany (1541).
2. Die älteste Abbildung eines unbeweglichen archäologischen Denkmals in Böhmen und Mähren – frühmittelalterlicher Burgwall in Libice an der Cidlina (M. B. Bolelucky, *Rosa Boëmica*, Prag 1668).
3. Der vom Historiker F. Pubička im III. Teil seiner *Chronologischen Geschichte Böhmens* (1773) veröffentlichte Brief von K. J. Biener von Bienenberg ist das erste Verzeichnis archäologischer Funde in Böhmen.
4. Das dreiteilige Werk K. J. Bieners von Bienenberg (1778, 1779, 1785) ist das erste den archäologischen Denkmälern gewidmete Buch in Böhmen.
5. Das bisher grösste gefundene Schatz der goldenen keltischen Münzen bei Podmokly (1771) war vernichtet durch Verschulden der damaligen interessellosigen Behörden (*Voigt 1771*).
6. Die erste Veröffentlichung des Hofkanzleidekrets vom

5. 12. 1812 (s. Beil. 5; nach *Nesvadbíková 1983a*).
7. František Palacký (1798–1876), der geistige Vater des Archäologischen Komitees des Nationalmuseums in Prag – des ersten böhmischen Korps für archäologische Denkmalschutz (1841).
8. Die erste offizielle archäologische Rettungsgrabung – Skalsko bei Mladá Boleslav/Jungbunzlau 1843. (Zeichnerische Dokumentation des Ausgrabers Josef Vojtěch Hellich.)
9. Jan Erazim Vocel (1802–1871), Begründer der böhmischen Archäologie als wissenschaftlichen Fach (Porträt aus den 40. Jahren).
10. Die erste archäologische Karte von Böhmen, die alle bisher bekannte Funde erfasst (*Kalina z Jäthensteinu 1836*).
11. Statuten des Archäologischen Komitees des Nationalmuseums – Druck der Originalversion (1845) und Handschrift der Bearbeitung aus dem Beginn der 60. Jahren des 19. Jh.
12. Vergleich der Sozial- und Professionalstruktur des Archäologischen Komitee des Nationalmuseums.
Links: 1843–1848 (insgesamt 13 Personen): **D** Geistlichkeit, **Š** Adel, **UL** Künstler und Literate, **NM** Arbeiter des Nationalmuseums, **T** Architekten und technische Intelligenz, **P** Pädagogen, **Ú** Beamte, Juristen, Ärzte, Offiziere.
Rechts: 1851–1871 (insgesamt 123 Personen): **D** Geistlichkeit, **Š** Adel, **Ž** Gewerbetreibenden, **R** Landwirte, **S** Studenten, **UL** Künstler und Literate, **NM** Intelligenz im Dienst des Nationalmuseums, **O** andere, **N** Journalisten, **T** technische Intelligenz, **LP** Juristen, Ärzte, **P** Pädagogen (Professoren, Lehrer), **Ú** Beamte, Offiziere.
13. Abonnenten der ersten zwei Bänder der *Památky archeologické* (Archäologische Denkmäler, 1854–57) – soziale Schichtung der Interessenten für Archäologie und Denkmäler in den 50. Jahren (insgesamt 700 Personen): **1** Adel (**1a** höhere, **1b** niedere), **2** Bürgerschaft (**2a** Patriziat, Unternehmer, freie Berufe, **2b** Beamte und Intelligenz, **2c** Gewerbetreibende, Handwerker), **3** Landvolk (**3a** Bauer und Kleinbauer, **3b** Häusler, Gewerbetreibende, Handwerker, Dorflehrer), **4** Geistlichkeit (**4a** höhere, **4b** niedere – Pfarrer, Kapläne), **5** Studenten (Abstammung unbekannt, meistens aus 2 oder 3).
14. Die felsige Partie des Elbetales bei Týnec n. L. /Elbteinitz: hier bei Eisenbahnbau auf der Trasse Olmütz – Prag gemachte Funde wurden von leitenden Ingenieur J. B. Perner dem Nationalmuseum geschenkt.
15. Von J. E. Vocel anonym veröffentlichte Broschüre von 1845 – die erste populäre archäologische Publikation in Interesse des Denkmalschutzes.
16. Ein der grössten böhmischen Schriftsteller jener Zeit, Josef Kajetán Tyl, hat die erste tschechische „archäologische Erzählung“ geschrieben, die schon im Jahre 1846 belletristisch auf die Notwendigkeit des Schutzes der archäologischen Funde aufmerksam gemacht hat.
17. Von V. Krolmus dem Archäologischen Komitee angebrachte Antrag zur archäologischen Durchforschung Böhmens (1851).
18. Polizeidirektion in Prag informiert Professor J. E. Vocel über Ernennung zum Konservator der Central-Commission für die Stadt Prag.
19. František Xav. Josef Beneš (1820–1888), der hervorragende Repräsentant der ersten Generation der Konservatoren-Archäologen, der Hauptmitarbeiter J. E. Vocels (Porträt aus dem Jahre 1877).
20. Konservatorenbezirke in den böhmischen Ländern in der ersten Phase der Entwicklung der Central-Commission (50. und 60. Jahren des 19. Jh.) auf Grund des Kreissystems von 1855. Dichte Schraffur – vom Anfang mit einem Archäologen besetzter Kreis; dünne Schraffur – Konservator mit dem Verhältnis zur Archäologie; gestrichelt – im Verlauf der Zeitspanne besetzter Kreis. Die Kreise: Bol = Bunzlauer, Bud = Budweiser, Čás = Časlauer, Hra = Königgräzer, Cheb = Egerer, Chr = Chrudimer, Jič = Gitschiner, Lit = Leitmeritzer, Pís = Piseker, Plz = Pilsner, Praž = Prager (Stadt Prag bildete ein selbständiger Kreis), Táb = Taborer, Žat = Saazer. In Mähren sind die beiden Konservatorenbezirke, Brünn und Olmützer, bezeichnet (nach den zwei Kreisen in den Jahren 1850–55; Kreisgrenzen nur punktiert); in Schlesien der Troppauer Kreis durch gestrichelte Schraffur bezeichnet.
21. Statuten der Central-Commission aus dem Jahre 1873, die als Grund für Schaffung der I. (prähistorischen) Sektion dienten (nach *Nesvadbíková 1983a*).
22. Julius Ernest Födisch (1840–1877), der erste ernannte Konservator der I. Sektion in Böhmen.
23. Konservatorenbezirke der I. (archäologischen) Sektion der Central-Commission im Jahre 1880, noch nach den ehemaligen Kreisen. Die Abkürzung des Namens des Konservators ist immer im Kreis plaziert, wo er sesshaft war (ausser dem in Prag wohnenden Berger).
Be – E. Š. Berger (Lit, Žat), Hr – J. K. Hraše (Čás, Hra, Chr), Ji – K. Jičínský (Bud, Táb), Lü – M. Lüssner (Praž), Pe – A. Peter (Teschener Land), Sch – W. Schwerdtner (Cheb, Plz, Pís), Šn – L. Šnajdr (Bol, Jič), Tr – M. Trapp (ganz Mähren).
24. Moritz Wilhelm Trapp (1825–1895), von 1864 bis zu seinem Tod Kustos des Franzensmuseums in Brünn.
25. Konservatorenbezirke der I. Sektion in böhmischen Ländern laut der politischen Bezirke (Stand etwa 1903). Jedes Konservatorenbezirk ist mit mehreren politischen Bezirken gebildet; schraffierte Bezirke wurden nicht besetzt. Es führen sich der Name des Konservators, dessen Sitz und Datum des Beginns seiner Funktion im neuen System an.
Böhmen: Če – K. Čermák, Čáslav (1886), Gl – E. Glocker, Pilsen (1887), Hi – E. Hibsich, Tetschen (1891), Je – B. Jelínek, Prag (1892), La – F. Laube, Teplitz (1897), Ni – L. Niederle, Prag (1892), Pi – J. L. Pič, Prag (1890), Ri – J. Richlý, Neuhaus (1891), St – J. Strnad, Pilsen (1884), Šn – L. Šnajdr, Smičice (1890), We – R. Weinzierl, Teplitz (1897).
Mähren: Če – I. L. Červinka, Kojetein (1903), Ko – F. Koudelka, Wischau (1903), Kř – M. Kříž, Steinitz (1895), Ma – K. J. Maška, Teltsch (1894), Mk – A. Makowsky, Brünn; Rz – A. Rzehak, Brünn (1905), Sm – J. Smyčka, Littau (1903), Vy – J. Vyvlečka, Olmütz (1894).
26. Robert von Weinzierl (1855–1909), führende Figur der

- Archäologie und ihrer Denkmalpflege in deutschsprachigen Gebieten Nordwestböhmens.
27. Karel Adámek (1840–1918), im regionalen Museumswesen tätige Jurist und Landtagsabgeordnete, ist an der Spitze der Bestrebungen um gesetzlichen Denkmalschutz in Böhmen in den 80. und 90. Jahren gestanden.
 28. Das keltische Oppidum am Berge Hradiště bei Stradonice/Stradonitz – der traurigste Beispiel der Machtlosigkeit des Denkmalschutzes ohne der gesetzlichen Stütze.
 29. Nach dem Jahre 1877 hauptsächlich im Ausland verschwindende keltische Funde aus Stradonice gehörten zu den wichtigsten Anregungen zum Kampf für das gesetzliche Verbot des Ausfuhrhandels mit Antiquitäten.
 30. JUDr. Luboš Jeřábek (1864–1936), Landeskonservator der Denkmalpflege für Böhmen ab 1912, nach 1918 Vorstand des Staatsdenkmalamtes.
 31. JUDr. Josef Alexander Freiherr von Helfert (1820–1910), seit dem Jahr 1863 langjähriger Präsident und leitende Persönlichkeit der Zentralkommission.
 32. Albín Stocký (1876–1934), Museumsleiter, später Professor der Karlsuniversität, neben dem Prof. L. Niederle und K. Buchtela der wichtigste Repräsentant der böhmischen Archäologie zwischen den Weltkriegen.
 33. Lubor Niederle (1865–1944), in der Zeit um 1918 schon anerkanntes Haupt der böhmischen Archäologie (Porträt von Max Švabinský, 1915).
 34. Emanuel Šimek (1883–1963), der höchstgestellte von recht geringer Zahl der Tschechen im Apparat der österreich-ungarischen Staatsdenkmalpflege (1911–1914).
 35. Strahover Kloster in Prag, in dessen Räumlichkeiten das Staatliche archäologische Institut seinen ersten Sitz gefunden hat (1919–1930).
 36. Der heutige Eingang in die Strahover Bildergalerie führt in einen Trakt aus der Ende des 17. Jh.; im Erdgeschoss findet sich einstiges Winterrefektorium – seit 1919 Konservierungswerkstatt des Staatlichen archäologischen Instituts.
 37. Josef Antonín Jira (1868–1930) wirkte im Staatlichen archäologischen Institut als Staatskonservator für Böhmen in den Jahren 1920–1929.
 38. Innocenc Ladislav Červinka (1869–1952) war am Anfang des 20. Jh. der wichtigste nichtprofessionale Archäologe in Mähren.
 39. Ein wichtiges Beispiel des Anteils der Archäologie an den Aktionen der Denkmalpflege zwischen Weltkriegen stellt die Erforschung der damals für Präsidentensitz adaptierten Prager Burg (Foto 1926).
 40. Palais Lobkowitz auf Prager Kleinseite, heutige Botschaft der Bundesrepublik Deutschland – Sitz des Staatlichen archäologischen Instituts in den Jahren 1930–1941 und 1945–1951 (Foto der Gartenfront in der Zeit zwischen den Weltkriegen).
 41. Der Fundkatalog für Böhmen und Mähren, der im Staatlichen archäologischen Institut als Basis der archäologischen Denkmalpflege aufgebaut wurde (Foto 1939).
 42. Prof. Lothar Ferdinand Zotz (1899–1967), dominierende Persönlichkeit der Archäologie im Protektorat (auf einer seltenen Aufnahme mit dem südböhmischen Forscher Bedřich Dubský auf der mesolithischen Fundstelle Ražice – Zotz rechts).
 43. Hinter den beiden Fenstern im 2. Stock ob dem Portal des Klementinums in der Křižovnická-(Kreuzherren-) Str. hat in den Jahren des Protektorats das Archäologische Institut der Deutschen Karlsuniversität (prof. Zotz) residiert.
 44. Jaroslav Böhm (1901–1962), Nachfolger K. Buchtelas an der Spitze des Staatlichen archäologischen Instituts, später des Archäologischen Instituts der Tschechoslowakischen Akademie der Wissenschaften.
 45. Schule der Architektur der Akademie bildender Künste in Prag 7, U Akademie 2 – Ersatzstätte des Archäologischen Instituts in den Jahren 1941–1944.
 46. Der reichsdeutsche Archäologe Hermann Schroller (1900–1959) konzentrierte in seinen Händen die Leitung der archäologischen Denkmalpflege sowie der Forschungstätigkeit im Sudetengau des Deutschen Reiches.
 47. Seit 1951 residiert das heutige Archäologische Institut der Akademie der Wissenschaften der ČR in Letenská-Str. 4 auf der Kleinseite in Prag (Foto aus der Zeit kurz nach diesem Datum).
 48. Konservatoren der Denkmalpflege und externe Geschäftsführer des Staatlichen archäologischen Instituts bei der Exkursion in Dobříčov bei Kolín im Rahmen der „Woche der mittelböhmischen Urgeschichte“ (August 1948).
 49. Das Gebäude der Expositur des Archäologischen Instituts der Tschechoslowakischen Akademie der Wissenschaften in Most/Brüx (die Aufnahme aus dem Ende der 50. Jahren des 19. Jh.).
 50. Die Pilsner Expositur des Archäologischen Instituts der Tschechoslowakischen Akademie der Wissenschaften siedelte im ehemaligen Kloster in Franziskaner Strasse nächst dem Gebäude des Westböhmischen Museums.
 51. Die teilweise Rekonstruktion ist in den 50. Jahren des 20. Jh. zur mehrmals gebrauchten Form der Ausnutzung des unbeweglichen Denkmals geworden (Foto: die blossgelegte Steinmauer des mittleren Walles auf dem Burgwall Libušín); der Mangel an nachfolgenden Schutz und Instandhaltung hat diesen Versuchen keine lange Dauer vergönnt.

19. Textové přílohy

Ediční poznámky:

Přílohy jsou seřazeny chronologicky podle roku a dne vydání, proto za sebou v textu nenásledují v přesném sledu. Kvůli úspoře místa jsou u dopisů a přípisů obvykle vynechány úvodní a závěrečné zdvořilostní formule, data (jsou uvedena v záhlaví každé přílohy) a podpisy. U zákonů apod. se obvykle neuvádí původní publikace, nýbrž publikace novější, kde jsou starší zdroje citovány. Pokud dokument existoval ve verzi německé i české, používá se verze česká. Kde je poznámka „Výňatky“, uvádějí se pouze pasáže týkající se archeologie. Vzhledem k rozdílnosti různých verzí dokumentů je sjednoceno psaní ss místo ß.

Příloha 1

(Bienenberg, Karl Joseph von): Schreiben des Hr. von B*** Liebhabers der Alterthümer an den Verfasser der chronologischen Geschichte Böhmens, die in Böhmen gefundenen Aschenkrüge (Urnas) betreffend. In: Pubitschka, F., Chronologische Geschichte Böhmens III. Leipzig und Prag 1773. (Nestránkovaný dodatek za s. 478.)

(...) Uebrigens konnte man keinen geschicktern Weg für die Aufnahme der vaterländischen Geschichte einschlagen, als wenn das Publikum auf eigene Kosten weil selbe einzelnen Personen zu tragen nicht vermögen sind, die im Lande noch verdächtigen Oerter und Hügel umgraben liess, unter welchen besonders (...); dem gemeinen Manne aber durch einen ausgesetzten Preiss von dem Verkaufe solchen Seltenheiten, die ihme öfters zufälliger Weise unter die Hände gerathen, der behörige Inhalt geschehe. Das erste würde uns gewiss noch verschiedene Alterthümer entdecken (...); und letztere sehr viele Merkwürdigkeiten vom Untergange retten, denen sie itzo noch immer ausgesetzt sind; (...).

Příloha 2

Dvorský dekret ze dne 24. února 1776
(Publ.: Lutovská 2007, 807.)

Hofdekret vom 24. Hornung 1776 Nro. 1764.

Die von Zeit zu Zeit sich vorfindenden alten Münzen sind jedesmal nach Hof einzusenden.

Příloha 3

Dvorský dekret ze dne 14. února 1782
(Publ.: Lutovská 2007, 807.)

Hofdekret Böhmen betreffend vom 14. Hornung 1782

Alle in den k. k. Erbländern gefundene alte Münzen – von welcher Materie sie sein mögen – sollen ferner, wie es bisher geschehen ist, nach Wien eingesendet werden, um dergleichen Münzen, wenn sie noch nicht in dem k. k. Münzkabinette befindlich sind, an dieses abgeben zu können.

Příloha 4

Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie. II. Wien 1811.

Drittes Hauptstück

Von Erwerbung des Eigenthumes durch Zueignung

§ 398

Geld, Schmuck oder andere Kostbarkeiten, die so lange im Verborgenen gelegen haben, dass man ihren vorigen Eigenthümer nicht mehr erfahren kann (...).

§ 399

Von einem Schatze wird der dritte Theil zum Staatsvermögen gezogen. Von den zwey übrigen Drittheilen erhält Eines der Finder, das andere der Eigenthümer des Grundes. Ist das Eigenthum des Grundes getheilt; so fällt das Drittheil dem Ober- und Nutzungseigenthümer zu gleichen Theilen zu.

§ 400

Wer sich dabey einer unerlaubten Handlung schuldig gemacht; wer ohne Wissen und Willen des Nutzungseigenthümers den Schatz aufgesucht; oder, den Fund verheimlicht hat; dessen Antheil soll dem Angeber, oder, wenn kein Angeber vorhanden ist, dem Staate zufallen.

§ 401

Finden Arbeitsleute zufälliger Weise einen Schatz, so gebührt ihnen als Findern ein Drittheil davon. Sind sie aber von dem Eigenthümer ausdrücklich zur Aufsuchung eines Schatzes gedungen worden, so müssen sie sich mit ihrem ordentlichen Lohne begnügen.

Příloha 5

Dekret dvorské kanceláře z 5. března 1812

(Sr. k. k. Majestät Franz des Ersten politische Gesetze und Verordnungen für die Oesterreichischen, Böhmisches und Galizischen Erbländer, Br. 38, Wien 1813, 157–158; dále publ.: Jahrbuch der der k. k. Central-Commission für die Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale I, 1856, 23–24; Nesvadbíková 1983a, 57–61; Lutovská 2007, 807.)

Hofkanzley-Decret vom 5. März 1812 an sämtliche Länderstellen. (Z. 2665/305.)

Einsendung aufgefundenener Alterthümer etc.

Vermöge der unter dem 24. Februar und 2. November 1776, dann 14. Februar 1782 erflossenen Verordnungen, besteht ohnehin die ausdrückliche Vorschrift: dass die von Zeit zu Zeit aufgefunden werdenden alten Münzen, von welcher Materie sie seyn mögen, jedes Mahl hierher eingesendet werden sollen, um dergleichen Münzen, wenn sie noch nicht in dem k. k. Münz-Cabinette befindlich sind, gegen die Vergütung des innerlichen Werthes an dasselbe abgeben zu können; da sich jedoch mehrfältig Fälle ergeben, wo auch ausser diesen alten Münzen noch andere Alterthümer und Denkmähler aufgefunden werden, welche zur Aufstellung in dem k. k. Münz- und Antiken-Cabinette geeignet sind: so wird denselben hiermit aufgetragen, das Erforderliche zu verfügen, und sich bey jeder Gelegenheit gegenwärtig zu halten, damit

nicht nur in Gemässheit der obgedachten Vorschriften noch fortan alle alten Münzen und Medaillen, sie mögen in Gold, Silber oder Kupfer bestehen, sondern in Zukunft auch alle andere aufgefunden werdende dergleichen Alterthümer und Denkmähler auf gleiche Art hierher eingesendet werden. Als solche müssen vorzüglich folgende angesehen werden: nämlich 1/ Statuen, Brustbilder und Köpfe aus Erz oder Stein. 2/ Kleinere Figuren oder sogenannte Götzenbilder von edlen oder unedlen Metallen, Steinen oder von Thon. 3/ Waffen, Gefässe, Lampen und Geräthe von Erz oder andern Stoffen. 4/ Erhobene oder tief geschnittene Steine. 5/ Steine mit halberhobener Arbeit (Bas-reliefs). 6/ Steine mit blossen Aufschriften, und Grabmähler.

Sollte es sich jedoch ergeben, dass eine Steinschrift oder ein Grabmahl von bedeutender Grösse und Schwere aufgefunden würde, so ist vor derselben Einsendung ungesäumt eine vorläufige Anzeige mit einer kurzen Beschreibung oder Copie (Zeichnung) davon vorzulegen, um hier den literarischen oder artistischen Werth derselben beurtheilen zu können.

Für die also eingesendet werdenden Alterthümer und Denkmähler wird jederzeit nach der billigsten Schätzung und nach Mass des höheren oder minderen Grades ihrer Seltenheit der Werth ersetzt werden.

Příloha 6

Dopis hr. Karla Chotka hr. Kašparu ze Šternberka, Praha 2. 2. 1831

(Archiv NM, fond Registratura NM, kart. 1, čj. 217/31, st. sign. A, 1, č. 4.)

Hochgeborner Graf!

In die Kenntniss gelangt, dass in der nächsten Umgegend von Alttabor viele neue Wohngebäude aufgeführt werden und in der Rücksicht dass dieser Ort in früherer Zeit sich durch seine Wichtigkeit und Bedeutenheit hervorthat, und die kriegerischen Vorfälle früherer Jahrhunderte hier ihren Einigungspunkt fanden, ertheilte ich dem taborer k. k. Kreishauptmann den Auftrag, dafür zu sorgen, dass die bey den diessfälligen Grundgrabungen aufgefundenene Alterthümer, sie mögen in Münzen, Waffen, Geräthen oder andern Gegenständen bestehen, jedesmal an mich eingesendet werden, um diese Euerer Exzellenz zum allenfälligen Ankaufe für das Nationalmuseum mittheilen zu können.

Um von diesen Massregel mit Sicherheit einen günstigen Erfolg erwarten zu können, habe ich es dem k. k. Kreishauptmanne noch zur besonderen Pflicht gemacht, diessfalls allen Anschein von Zwang zu vermeiden und mittelbar dahin zu wirken, dass derley Gegenstände nicht verschleppt o. verschleudert, sondern freywillig zur Ablösung angebothen werden. In Folge dieser meiner Weisung, wurden die anliegenden Silbermünzen hieher vorgelegt, die der taborer Hauptschuldirektor Anton Swatosch bei Ausmessung und Regulirung der alttaborer Baustellen gefunden hat und ich säume nicht, diese Euerer Exzellenz mit dem Ersuchen zu übergeben, mir gefälligst eröffnen zu wollen, ob Hochdieselben diese zum Ankaufe für das Nationalmuseum für werth halten.

Zugleich habe ich die Anzeige erhalten, dass einige alte Ziegeln mit Aufschriften in der Gegend von Alttabor gefunden werden und ich verfüge unter Einem, dass eine genaue Beschreibung hievon vorgelegt werde, um hieraus beurtheilen zu können, ob deren Einsendung wünschenswerth ist. (...)

Příloha 7

Dopis správního výboru Společnosti Národního muzea hraběti K. Chotkovi, Praha 20. 5. 1834

(Koncept: Archiv NM, fond Registratura NM, kart. 1, čj. 217/31, st. sign. A, 4, č. 16.)

(...) Eine gleiche Aufmerksamkeit /jako nálezy zkamenělin a „otisků předvěké flory“ – K. S./ würden wohl auch Alterthümer von Thon, Stein oder Metalle verdienen, die öfters bei Planirungen, Grund- und Brunnengrabungen, Strassenbau u. d. m. zufällig entdeckt werden. Sie haben öfters keinen oder einen sehr geringen inneren Werth, können aber wenn die Fundorte genau verzeichnet werden, für die noch so dunkle ältere Geschichte unseres Vaterlandes von sehr schätzbarer Werth seyn, indem die uns die ältesten Wohnsitze der frühesten Bewohner Böhmens anzeigen würden, in deren Nähe sich gewöhnlich Begräbnisplätze vorfinden, auf welchen irdene Geschirre (Urnen), Asche, Knochen von Menschen und Thiere, geringe Metall-Stücke etc. vorzukommen pflegen. Sehr gern würde man die Ablieferung solcher Gegenstände angemessen honorieren. (...)

Příloha 8

František Palacký

a/ Über die Zwecke des vaterländischen Museums in Böhmen

(Rukopis, 20. 10. 1841; Archiv NM, fond Registratura NM, kart. 1.) (Výňatek.)

Bei der allgemeinen Bestimmung, dass das Museum ein wissenschaftliches Bild des Vaterlandes werde, lässt sich die ganze Aufgabe der Gessellschaft /des vaterländischen Museums in Böhmen – K. S./ überhaupt, und des Verwaltungsausschusses insbesondere unter dreierlei Gesichtspunkten begreifen: es soll nämlich alles, was zur Herrstellung eines wissenschaftlichen Bildes von Böhmens Vorzeit und Gegenwart gehört, 1/ gesammelt, 2/ das Gesammelte geordnet, aufgestellt und bewahrt, und 3/ auch nutzbar gemacht werden.

Zur Herstellung eines solchen Bildes gehört aber insbesondere: (...)

IV/ Die geographische Archäologie umfasst und vermittelt beides, sowohl die Natur- als die Geschichtskunde des Vaterlandes. Ihr Gegenstand sind die in Böhmen erhaltene Spuren und stummen Denkmäler einer grösstentheils unbekanntnen Vorzeit: alte Erdwälle, Schanzen und Befestigungswerke, Tumuli und sonstige Gräber nebst ihrem ganzen Inhalt an Waffen und Geräthen in Stein, Thon, Glass und Metall; sowohl unkenntliche Spuren als noch sichtbare Ruinen alter zum Theil längst verschollenen

Burgen, Städte, Ortschaften und Gebäude. Natürlich sind von diesen Gegenständen genaue Zeichnungen und Pläne an Ort und Stelle für das Museum aufzunehmen; bei Waffen und Geräthen, die in Original eingeliefert werden, darf die Authentik über ihren Fundort niemals fehlen.

b/ Vorschläge zur Erweiterung und Regelung der Tätigkeit des vaterländischen Museums (Rukopis, 8. 12. 1841; Archiv NM, fond Registratura NM, kart. 1.) (Výňatek.)

Es ist daher nicht nur die höchste Zeit sondern auch die heiligste Pflicht unseres Museums, sich dieser Sache anzunehmen, und darin anregend, vermittelnd, konservativ anzutreten. Wollen wir, dass das Volk die bedeutsamen Denkmäler seiner Vorzeit achte, so müssen wir mit einem guten Beispiel ihm vorangehen. Das Museum sende fähige Männer aus, um genaue Zeichnungen, Copien oder Facsimile's davon mitbringen. Die ihnen von uns bewiesene Aufmerksamkeit wird schon geeignet seyn, auch unsern Landsleuten für sie Achtung einzuflößen, und zu ihrer Erhaltung beizutragen. Eben so dürfte die fortgesetzte illustrierte Herausgabe solcher gesammelten Denkmäler für diesen Zweck die beste Wirkung haben.

Ich räume ein und erkenne es an, dass die gegenwärtig vorhandenen Mittel des Museums der ganzen Grösse dieser Aufgabe nicht gewachsen sind, wenn sie nicht etwa auf diesen Zweck allein verwendet, und alle übrigen darüber vernachlässigt werden sollen, – was niemand weniger als ich beabsichtigen kann. Allein zwischen Nichtthun und Allesthun gibt es tausende von Mittelstufen; und das Museum kann gewiss auch hierin vieles leisten, wenn es alle ihm zu Gebote stehenden Mittel anwendet. Zweierlei Massregeln sind es, die ich in dieser Hinsicht für gleich nothwendig erachte, und auch alsogleich in Vorschlag bringe:

1/ die Anstellung eines eigenen Museumscustoss für das archäologische Fach überhaupt (...) und 2/ die Errichtung eines eigenen Comité für böhmische Kunst-Archäologie, (wie solche dem Verwaltungs-Ausschusse duch § 12 lit. f./ seiner Statuten gestattet ist,) mit ähnlicher Organisation, wie das seit bald zwölf Jahren bestehende Comité für die wissenschaftliche Pflege der böhmischen Sprache und Literatur. (...)

Die Errichtung eines archäologischen Museumscomité verspricht nur dann einen Erfolg, wenn unser verehrtes Mitglied, Graf Franz Thun (der erst vor Kurzem so schöne Beweise, sowohl seiner Liebe zur Sache, als seiner Energie im Handeln gegeben), als Curator derselben sich an die Spitze stellt, und in dem anzustellenden Custos eine tüchtige Stütze findet. Zur Bestreitung der Kosten eines solchen Comité musste, nach der Analogie der Matice, durch einzuleitende freiwillige Beiträge ein eigener archäologischer Fonds gebildet, und daraus sowohl die nach und nach vorzunehmende Zeichnung und Copirung aller im lande befindlichen bedeutenden Denkmäler, als auch die Herausgabe derselben in Druck und Gratis-Vertheilung an alle Stifter bestritten werden. Doch erst wenn der Verwaltungs-Ausschuss die Errichtung eines solchen Comité (...) decretirt haben wird, wird eine Zusammenretung und Berathung über ein so entwerfendes Reglement statt finden können. (...)

Příloha 9

Dopis Matyáše Kaliny z Jäthensteinu správnému výboru Společnosti Národního muzea s poděkováním za volbu členem Archeologického sboru, Praha 16. 10. 1843 (Archiv NM, fond Registratura NM 1843, st. sign. E, 2, č. 11. Publ.: Sklenář 1976, 104–105.) (Výňatek.)

Während der längeren Reihe von Jahren, in welchen ich mich auch mit dem Studium der vaterländischen Alterthümer vorzüglich aus der vorchristlichen Periode beschäftigt habe, habe ich mich so oft überzeugt, wie viele den letztern im Schoose der Erde verborgen, und meistens nur zufällig von unwissenden Grundgräbern entdeckt, gleich in ihrer Auffindung zerstört, oder in andere nicht minder für die Wissenschaft gleichgiltige gewinnstüchtige Hände geliefert werden, die bloss den Werth des Metalls verfolgend, im Schmelztiegel den höchsten Werth derselben, die Form zerstören. Meistens zu spät erhält der Kenner hievon eine Kunde, er muss sich denn mit blossen Trümmern oder mit unverlässigen Sagen und Beschreibungen sehr oft damit begnügen, den Ort des Fundes für die Nachwelt als einen Anhaltspunkt für weitere Combinationen aufzuzeichnen.

Längst war es mein Wunsch, diesem alljährlichen Verlust, den die vaterländische Archäologie erleidet, entgegen zu arbeiten; ich that dies wenigstens dadurch, dass ich bei der von der k. k. patriotisch-ökonomischen Gesellschaft mir anvertrauten Herausgabe des Belehrungs- und Unterhaltungsblattes für den böhmischen Landmann mehrmals insbesondere im 1t. Jahrgang 1838 S. 101 etc. 1839 S. 259 etc. das Landvolk belehrte, was solche ausgegrabene thönene, steinerne, metallene und andere Gefässe und Geräthe zu bedeuten haben und es aufforderte, solche Funde nicht zu zerstören, sondern die an die Ämter oder Seelsorger zur weitem Beförderung an das vaterländische Museum abzugeben, von wo sie den Werth weit vollständiger als von Juden und Mächlern erhalten würden. Doch die Stimme des Einzelnen verhallet oft spurlos. Wirksamer kann das nur organisirte archäologische Comité unter der Firma der im ganzen Vaterlande hochverehrten Gesellschaft des vaterländischen Museums handeln!

Es ist hohe Zeit, die aus dem grauen Alterthum hinterbliebenen Alterthümer gegen Zerstörung zu sichern. Insbesondere ist es dermal der wichtigste Zeitpunkt, Massregeln zu Gunsten der in der Erde ruhenden heidnischen Alterthümer zu treffen. Der Strassen- und Eisenbahnbau ist in seiner höchsten Wirksamkeit. Bei den dabei eintretenden Abgrabungen sind erfahrungsmässig schon oft heidnische Altertümer, sowie antediluvianische Naturgegenstände zum Vorschein gekommen; die fortschrittende landwirthschaftliche Kultur so wie die alljährlich wachsende Bevölkerung verleitet mehr als sonst zu Abgrabungen und Ebnungen der zum Getreid- und Wiesenbau geeigneten Gründe. Der archäologische Verein dürfte wohl seine Wirksamkeit damit beginnen, die Volksmasse über die Bedeutung solcher Altertümer, über die Art und Weise, sie unverlezt aus dem Schoos der Erde zu bringen, zu belehren und durch Festsetzung von Prämien die Aufmerksamkeit auf solche Gegenstände zu schärfen und sich der Schonung und Ablieferung derselben zu versichern.

Insbesondere dürfte es nützlich seyn, die beim Strassen- und Eisenbahnbau angestellten Beamten in das Interesse des Vereins zu ziehen. Leichter ist es, in die Kenntniss der über der Erdoberfläche befindlichen Altertümer späterer Zeiten zugelangen, für ihre Erhaltung oder wenigstens für ihre Abzeichnung und Kopirung zu sorgen.

Příloha 10

Guberniální nařízení krajským úřadům ze dne 19. 2. 1846 (Publ.: Provinzial-Gesetzsammlung des Königreiches Böhmen für das Jahr 1846, Prag 1847, č. 56, s. 160–161.)

Gubernial-Verordnung vom 19. Feb. 1846 G. Z. 7931, an die k. Kreisämter

Das Gubernium ist im ämtlichen Wege in die Kenntniss gelangt, dass sich in mehreren k. Städten alte Archivs-Akten, alte Kunstwerke, Geräte, Waffen u. dgl. ohne sorgfältige Verwahrung befinden sollen.

Die Freunde der vaterländischen Alterthums-Kunde hätten die Magistrats-Personen aufgefordert, solche Gegenstände entweder sorgfältiger verwahren zu lassen, oder dieselben dem vaterländischen Museum zur Verwahrung zu übergeben.

Allein die Magistrat-Personen sollen sich mit der Unthunlichkeit des einen und des andern entschuldigt haben, indem einerseits nach ihrer Angabe die städtischen Renten zur Bestreitung neuer Auslagen nicht zureichen, und andererseits die höhere Bewilligung zur Absendung derlei Gegenstände an das vaterländische Museum nur schwer zu erlangen wäre.

Das Gubernium findet sich daher veranlasst, die Magistrate der k. Städte, der privilegirten Städte aufzufordern, durch die k. Kreisämter ein genaues, detaillirtes Verzeichniss der bei der Gemeinde vorhandenen alte Archivs-Akten, (...), alter Kunstwerken, Geräthen, Waffen u. dgl. anher vorzulegen, und zugleich jene Gegenstände abgesondert zu bezeichnen, deren vollkommen entsprechende Bewahrung und Erhaltung für die Zukunft daselbst nicht gehörig gesichert ist.

Zugleich haben sie die Magistrate gutächtlich zu äussern, ob und welche von solchen Gegenständen dem vaterländischen Museum übergeben werden könnten.

Příloha 11

Dekret dvorské kanceláře z 15. 6. 1846

(Publ.: a/ Jahrbuch der der k. k. Central-Commission für die Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale I, 1856, 24–25; Nesvadbíková – Wirth – Vinter 1983, 32; Lutovská 809.)

b/ Provinzial-Gesetzsammlung des Königreichs Böhmen für das Jahr 1846, Prag 1847, č. 207, s. 400–401 – v tomto znění uvedeno zde; vysvětlení zkratek připojeno v rovných závorkách.)

a/ Hofkanzlei-Decret vom 15. Juni 1846, Z. 19704/834

An sämmtliche Länderstellen.

(Text – viz. část b.)

Von dieser Allerhöchsten Entscheidung wird die Landesstelle

zur Darnachachtung und entsprechenden Kundmachungs-Veranlassung in die Kenntniss gesetzt.

b/ Gubernial-Zirkular-Verordnung vom 2. Juli 1846 G. Z. 38613

Um den Schwierigkeiten zu begegnen, welche sich der Erfahrung zu Folge bei Anwendung der bestehenden Vorschriften über die Behandlung archäologischer Funde ergaben, sowie in die Absicht, die Bekanntwerdung und Erhaltung numismatischer und anderer antiquarischer Funde im Interesse der Kunst und Wissenschaft zu befördern, haben Seine Majestät nach Inhalt einer an die k. k. Hof-Kommission in Justiz-Gesetz-Sachen erlassenen, und von der k. k. Hofkanzlei mitgetheilten a. h. /Allerhöchsten/ Entschliessung vom 31. März 1846 die nachstehenden Bestimmungen anzuordnen geruht:

1. Hinsichtlich des Schatzes überhaupt, somit auch hinsichtlich archäologischer Funde, wird das Drittheil, welches nach § 399 des a. b. G. B. /allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches/ für das Staats-Vermögen vorbehalten ist, von nun an aufgegeben, der Schatz ist daher ohne Abzug dieses Drittheiles zwischen dem Finder und dem Eigenthümer des Grundes zu gleichen Theilen, und bei getheiltem Eigenthume des Grundes, ist der auf den Eigenthümer des Grundes fallende Theil zwischen den Ober- und Nutzungs-Eigenthümer zu theilen.

2. Die Bestimmungen der §§ 395, 396, 397 und 400 des a. b. G. B. bleiben zwar auch hinsichtlich des Schatzes und archäologischer Funde in Kraft, es hat aber von der durch die bisherigen Vorschriften angeordneten Einsendung solcher für die Wissenschaft wichtigen Gegenstände an öffentliche Sammlungen, und von einem Vorkaufs-Rechte derselben abzukommen.

3. Den politischen Behörden liegt es ob, von Funden numismatischer und archäologischer Gegenstände, welche für die Wissenschaft oder Kunst von Wichtigkeit sein können, die Anzeige an die politische Landes-Stelle zu erstatten, damit diese die Verständigung der für solche Gegenstände bestehenden öffentlichen Anstalten oder Vereine einleite.

4. Durch das gegenwärtige Gesetz wird an den Vorschriften hinsichtlich der Ausfuhr von Kunst-Gegenständen und insbesondere hinsichtlich der a. h. Entschliessungen vom 19. September und 23. Dezember 1818, welche mit Hofkanzlei-Dekrete vom 28. Dezember 1818 Zahl 30182 und mit der Gubernial-Zirkular-Verordnung vom 2. Februar 1819 Z. 5181 bekannt gegeben worden sind, nichts geändert.

Diese a. h. Entschliessung wird in Folge Hofkanzlei-Dekrets vom 15. Juni d. J. H. Z. 19794 allgemein bekannt gemacht.

Příloha 12

Dekret dvorské kanceláře č. 92, Vídeň 14. 8. 1846 (v Čechách uplatněn prostřednictvím guberniálního dekretu z 1. 9.).

(Publ.: a/ Jahrbuch der der k. k. Central-Commission für die Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale I, 1856, 25; Nesvadbíková – Wirth – Vinter 1983, 32.)

b/ Provinzial-Gesetzsammlung des Königreichs Böhmen für das Jahr 1846, Prag 1847, č. 251, s. 480–481.)

a/ Hofkanzlei-Decret vom 14. August 1846, Z. 23154/1275

Im Anhang zu dem h. o. Decrete vom 15. Juni l. J., Z. 19704-834, womit der Landesstelle die Allerhöchste Vorschrift über die Behandlung archäologischer Funde bekannt gegeben wurde, wird dieselbe über einen vom k. k. Oberstkämmereramte im Interesse des hiesigen k. k. Münz- und Antiken-Cabinetes geäußerten Wunsch angewiesen, die vorkommenden gedachten Funde möglichst zu überwachen, über die wichtigeren die Anzeige an das erwähnte k. k. Cabinet gelangen zu lassen, und die Finder – in soweit es ohne Zwang thunlich ist – zur Einsendung besonders interessanter und leicht transportabler Stücke zu vermögen.

b/ Gubernial-Dekret vom 1. September 1846 G. Z. 53652, an die k. Kreisämter und an den Prager Magistrat.

Im Nachhange zu der Zirkular-Verordnung vom 2. Juli l. J. Z. 38613, mit welcher die a. h. Vorschrift über die Behandlung des Schatzes und archäologischer Funde bekannt gegeben worden ist, wird das k. Kreisamt in Folge eines nachträglichen Hofkanzleidekrets vom 14. August l. J. H. Z. 23154 über einen vom k. k. Oberstkämmereramte im Interesse des wiener k. k. Münz- und Antiken-Kabinetes geäußerten Wunsch angewiesen, die vorkommenden gedachten Funde möglichst zu überwachen, über die wichtigeren jedesmal ein Verzeichnis nebst Beschreibung im Wege des k. Kreisamtes anher vorzulegen, um selbes dem k. k. Münz- und Antikenkabinette mittheilen zu können, und die Finder insoweit es ohne Zwang thunlich ist, zur Einsendung besonders interessanter und leicht transportabler Stücke zu vermögen.

Příloha 13

Nařízení ohledně zachování se při nalezení starožitností.
(Lüssner 1851, článek 12, čj. 8412 ze 7. 8. 1851; citováno dle T. 1934.)

Začasté se stává, že starožitnosti při kopání gruntů, bourání stavení, dělání cest a silnic atd. nalezené z nevědomosti neb ziskuchtivosti k zmaření přijdou, čímž se v dějepisném a uměleckém ohledu nenahraditelná mnohá škoda působí. Vysoká vláda již mnohokrát v cestě zákona nařídila, by se každý tohoto nesmyslného a trestuhodného zmaření starožitností předků našich varoval, a o to péči vedl, by takové nálezy buď k odevzdání vlasteneckému museum přišly aneb alespoň před další zkázou patřícím způsobem se uchránily. Každý z p. představených tedy povinen bude toto nařízení vůbec ve své obci ohlásiti a každý nález starožitností bez prodlení sem oznámiti. Předměty, na které obzvláštní pozornost obrátiti se má, jsou zvlášť následující: ze země vykopané hliněné, kamenné neb kovové nádoby neb popelnice, šperky a zbraně z mosaze, železa, stříbra, zlata, z kamene neb kosti, kameny obzvláštních forem neb s nápisy, mince rozličného druhu, kosti obzvláštní velikosti atd. Za všechny tyto věci majitelům při odevzdání úplná cena nahrazena a dle okolnosti i cenu převyšující odměna podána bude, což se tím jistěji stane a státi musí, an naše vláda

všeho podílu z nalezených drahocenných věcí se odřekla a takové nyní pouze mezi nálezcem a majitelem pozemku, v kterém nalezeny byly, stejným dílem k rozdělení přijdou. P. představení při všech nálezech podobného druhu nejvíce se též o to postarají, aby se nádoby a kameny památné neroztloukly, kovové šperky pilou neb třením nekazily, kosti znamenité se nelámaly, a mince a drahocenné starobylosti ziskuchtivým lidem se neprodávaly, an se to, co žid podává, jistě také u c. k. úřadu nahradí. Starobylé hrobové neb jiné nápisy opatřené kameny se dle zákona vždy do zdi kostela neb hřbitova nejbližšího zazdělají, ochraně veleb. p. duchovního pastýře odporučí a nikdy a pod žádnou záminkou k dláždění neobrátejí. Za vyplnění tohoto nařízení se p. představení s odvoláním na pozůstávající předpisy a zvlášť na rozkaz vys. c. k. zemského řízení od 20. ledna 1843 čís. 72.136 odpovědnými činějí.

Příloha 14

Dopis Archeologického sboru Národního muzea podnikateli Vojtěchu Kleinovi, Praha 16. 5. 1854

(Koncept: Archiv NM, fond Archeologický sbor, kart. 1, č. 13b.)

(...) Die Eisenbahn von Buštěhrad nach Kralup, deren Ausbau Euer Wohlgeboren leiten, durchschneidet eine Gegend, die in archäologischer Beziehung von bedeutender Wichtigkeit ist. Namentlich die Strecke von Budeč bis zur Moldau enthält eine fast ununterbrochene Reihe heidnischer Grabstätten, deren grösster Theil noch nicht eröffnet und erforscht ist. Bei den bedeutenden Erdarbeiten, welche der Eisenbahnbau nothwendig macht, dürfte daher so manches schätzbare Alterthum als Urnen von Thon oder Graphit, Nadeln, Ringe und Spangen von Bronze und anderen Material endlich vielleicht auch Münzen zu Tage gefördert werden.

Die archäologische Section des Museums erlaubt sich im Vertrauen auf den oft bewiesenen patriotischen Sinn Euer Wohlgeboren die Bitte, die mit den Erdarbeiten beschäftigten Arbeiter zur genauen Ablieferung der vorgefundenen Alterthümer anweisen und dieselben dem hiesigen Museum zukommen lassen zu wollen.

Sollten Euer Wohlgeboren zur Aufmunterung der Arbeiter Remunerationen für gefundene archäologische Gegenstände aussetzen für zweckdienlich erachten, so erklärt sich die archäol. Section zur Uibernahme dieser allenfälligen Ankosten gerne bereit.

Příloha 15

Dopis Národního muzea inženýru Johannu Wernerovi, Praha 25. 4. 1856.

(Koncept: Archiv NM, fond Registratura NM, kart. 19, čj. 183 /1856.)

Die in Angriff zu nehmende Prag-Pilsner Bahn berührt und durchschneidet einige Gegenden, welche sich von vielen andern unseres Vaterlandes als besonders ausgiebige Fundorte archäologischer Gegenstände besonders aus der heidnischen Vorzeit unseres Landes als Todtenurnen, Waffen, Bronzeschmuck u. s. w. auszeichnen.

Es erlaubt sich demnach der ergebenst gefertigte Geschäftsleiter des Museums des Königreichs Böhmen im Interesse der genannten Anstalt und der Archaeologie, welche sich namentlich durch ein günstiges Zusammentreffen von Umständen in neuester Zeit in unserem Vaterlande eines besondern Aufschwunges erfreut, sich an Euer Wohlgeboren mit der achtungsvollsten Bitte zu wenden, Dieselben mögen bei Führung des erwähnten Bahnbaues gütigst ihre Aufmerksamkeit den archaeologischen Objekten, welche bei dieser Gelegenheit zahlreich ausgegraben werden dürften, zuzuwenden, dieselben vor Vernichtung oder Verschleppung zu schützen und unseres Museum dabei gewogenst zu bedenken geruhen und so durch Bereicherung der Sammlungen desselben seine hohen und edlen Zwecke mit humanem und patriotischem Geiste fördernd der Alterthumskunde einen wesentlichen und erfreulichen Dients erweisen.

Zu diesem Behufe erlaubt sich der achtungsvollst Gefertigte im Anschlusse 15 deutsche und 15 böhmische Exempläre eines Aufrufes, welche die archaeologische Section unseres Museums im Jahre 1845 im Interesse der Erhaltung der einheimischer Antiquitaeten herausgab, zur gefälligen Beachtung und allenfälligen Vertheilung an geeignete Personen beizulegen.

Příloha 16

Výnos ministerstva obchodu ze dne 24. 6. 1853, čj. 1256 (Publ.: Jahrbuch der k. k. Central-Commission für die Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale I, 1856, 13.) (Výňatek.)

Wirkungskreis der k. k. Central-Commission für die Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale

*§ 9. Das Aufdecken bisher unbekannter Denkmale
Bei dem Aufsuchen oder der zufälligen Aufdeckung bisher unbekanntes Ueberreste alter Baudenkmale, Gräber, antiker Strassen u. s. w., ist den Zerstörungen oder Verschleppungen möglichst entgegen zu wirken.*

Die gefundenen, von den Baudenkmalen gewissermassen unabhängigen, jedoch damit im geschichtlichen Zusammenhange stehenden Gegenstände, wie alte Münzen, Geräte, Waffen, Verzierungen etc., sind nach Massgabe der dafür bestehenden Gesetze §§ 395-401 des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches und der Hofkanzlei-Decrete vom 28. December 1818 (Allerh. Entschliessung vom 19. August und 23. December 1818), vom 15. Juni 1846 (Allerh. Entschliessung vom 31. März 1846) und 14. August 1846 zu behandeln, und dem k. k. Antiken-Cabinete im Wege der Central-Commission in Betreff der Erwerbung sammt allen darauf Einfluss nehmenden Umständen anzuzeigen.

Auf den zufälligen Finder solcher, für das Studium des Alterthums und die ehemalige Ortsverhältnisse oft höchst bedeutungsvollen Gegenstände ist durch die Organe der Central-Commission dahin zu wirken, dass diese Gegenstände weder unbeachtet gelassen, noch verschleudert werden.

Příloha 17

Výnos ministerstva obchodu ze dne 24. 6. 1853, čj. 1256 (Publ.: Jahrbuch der k. k. Central-Commission für die Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale I, 1856, 20; výtisk též v ANM, fond F. Beneš, kart. 4, č. 168.) (Výňatek.)

Wirkungskreis der Conservatoren für die Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale

§ 8. Bei der Aufsuchung oder zufälligen Aufdeckung bisher unbekanntes Ueberreste alter Baudenkmale, Gräber, antiker Strassen u. s. w. hat der Conservator nach Thunlichkeit Zerstörungen derselben entgegen zu wirken, oder Verschleppungen der einzelnen und getrennten Bestandtheile zu verhindern und hierzu die Mitwirkung der Localbehörden in Anspruch zu nehmen. Die gefundenen, von dem Baudenkmalen gewissermassen unabhängigen, jedoch damit im geschichtlichen Zusammenhange stehenden Gegenstände, wie alte Münzen, Geräte, Waffen, Zierathen u. s. w. sind nach Massgabe der dafür bestehenden Gesetze, und zwar der mit Hofkanzleidecret vom 28. December 1818, Z. 30182, bekannt gegebenen Allerh. Entschliessungen vom 19. August und 23. December 1818; der mit Hofkanzleidecret vom 15. Juni 1846, Z. 19704, kundgemachten Allerh. Entschliessung vom 31. März 1846; des Hofkanzleidecret vom 14. August 1846, Z. 23154, dann der §§ 395-401 des allg. b. G. B. – zu behandeln, in so weit letztere nicht durch die obigen Allerh. Entschliessungen modificirt werden, und dem k. k. Antikenkabinete zur Aquisition im Wege der Central-Commission sammt allen sich darauf beziehenden Nebenumständen anzuzeigen. In so weit aber dieses von der Erwerbung absteht, und im Kronlande Museen sich vorfinden, sind diese zur Erwerbung des Fundes aufzufordern. Der zufällige Finder ist aber diesen Andeutungen gemäss zu belehren, und zu bestimmen, dass er solche für das Studium des Alterthums, und für das Interesse des Fundortes höchst bedeutungsvollen Gegenstände, weder unbeachtet lasse, noch verschleudere.

Der Finder ist überdiess zu belehren, dass er die gefundenen Gegenstände keineswegs unentgeltlich abzutreten habe, sondern ihm der wahre Werth von dem k. k. Antikenkabinete vergütet werden wird, welche Vergütung bei allen behaltenen Gegenständen wenigstens zehn Procent über den innern Wert ausmacht, möglicherweise aber auch das Doppelte und Mehrfache desselben betragen kann.

Werden solche Aufdeckungen durch bauliche Anlagen des Staates gemacht, wie z. B. bei Grundgrabungen für Gebäude, bei Anlagen der Eisenbahnen oder neue Strassenzüge u. dgl., so ist durch den Conservator auf die Bauleitungs-Organe im Geiste der für solche Fälle bereits bestehenden Vorschriften dahin zu wirken, dass die aufgefundenen der Vorzeit angehörigen Gegenstände auf eine sichere Weise bis zu weiteren Verfügungen aufbewahrt werden. Von dem Funde der zur Conservirung geeigneten Gegenstände ist der Central-Commission in Wien die Anzeige zu machen.

Příloha 18

Instrukce ministerstva obchodu státním stavebním úředníkům (24. 6. 1853, čj. 1256)
(Publ.: Jahrbuch der k. k. Central-Commission für die Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale I, 1856, 28–33, ukázka s. 31–32.) (Výňatek.)

Instruction für die k. k. Baubeamten bezüglich der Erhaltung der Baudenkmale

§ 7. (o boření zdí či zásazích do půdy) ... *ist bei solchen Anlässen ein archäologischer Fund überhaupt gemacht worden, so ist die Anzeige unverzüglich zu erstatten, gleichviel ob die Arbeiten vom Staate oder von wem immer unternommen worden sind. Gleichzeitig sind die entsprechenden Massregeln, allenfalls mit Hilfe der politischen Behörden, zu ergreifen, um Beschädigungen, oder die Verschleppung des Fundes hintanzuhalten. Wo die Lage einzelner Gegenstände, wie z. B. in Grabstätten, wichtig ist, muss solche bis zur Ankunft des Conservators unverrückt erhalten, oder wenn es unzulässig wäre, wenigstens durch eine getreue Zeichnung und Abmessung sichergestellt werden. Alle in dieser Beziehung den Conservator treffenden Obliegenheiten gehen auf den k. k. Baubeamten dort über, wo kein Conservator besteht, und in so lange, bis zu dessen Anwesenheit an dem bezeichneten Objecte.*

§ 8. *Alle die Baudenkmale oder archäologischen Funde betreffenden Anzeigen, Erhebungen und sonstigen Correspondenzen sind von den k. k. Baubehörden oder einzelnen Baubeamten, zur Vermeidung jedes Geschäftsumzuges, an den betreffenden Conservator des Bezirkes, worin doch das Denkmal befindet, mittelst Zuschriften zu leiten. (...)*

Příloha 19

Připis Ústřední komise konzervátorům o hlášení a publikaci archeologických nálezů
(5. 3. 1854, čj. CC-44.)

Die k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale, findet es sehr wünschenswerth, von allen im Kaiserstaate gemachten archäologischen Entdeckungen und Funden nicht nur selbst Kenntniss zu erlangen, sondern auch das Publikum in ihrem Jahresberichte davon in Kenntniss zu setzen. Um jedoch das hierzu erforderliche Materiale zu erhalten, werden Euer Wohlgeboren ersucht, über alle in ihrem Bezirke gemachten und Ihnen zur Kenntniss gelangten archäologischen Entdeckungen und Funde, dann über alle zu dem Zweck, oder Behufs der Erhaltung von Denkmalen unternommenen Arbeiten und Erfolge, kurze Notizen für die Veröffentlichung in dem Jahresberichte der Central-Commission zu sammeln und alle Semester einzusenden.

Příloha 20

Dopis J. E. Vocela stavitelskému gremiu král. hlavního města Prahy, 8. 3. 1856
(Koncept: Archiv Univerzity Karlovy, fond J. E. Vocel – agenda konzervátora státní památkové péče, čj. 8/1856.)

Nachdem ich von der k. k. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale veranlasst wurde, sich nach dem Beispiele des Herrn Conservator für Steyermark im Interesse der Denkmale des Alterthums an die löbliche Baumeister-Gremium der Hauptstadt Prag zu wenden, so erlaube ich mir das vorgelegte Ersuchen, dass die verehrlichen Herrn Mitglieder des Gremiums sowohl bei den Bauherrn als bei den Poliern dahin wirken wollen, dass, wenn bei Ausgrabungen der Grundfesten, Demolirung alter Gebäude u. s. w. Urnen, Thongefässe, Bronze- oder Eisenobjekte, Münzen, Skulpturen, Terrakotten u. dgl. vorkommen sollten, der unterzeichnete Conservator (Wassergasse N. 706 2. St.) unverzüglich von solchen Funden in die Kenntniss gesetzt und bis zu dessen Eintreffen – ganz besondere Fälle ausgenommen, an der Lage des Fundes und dessen nächster Umgebung nichts geändert werden möge, und dass etwa vorkommende kleinere Gegenstände nicht vor der Ankunft des Conservators verschleppt, zerbrochen oder auch nur gereinigt werden mögen.

Es wird hiebei zweckmässig sein, die Bauherrn und Poliere aufmerksam zu machen, dass durch die Intervention des Conservators, ein Anspruch auf die gefundenen Gegenstände durchaus nicht beabsichtigt und dass der Conservator es für seine Pflicht halten würde, Polieren oder Arbeitsleute welche sich bei ähnlichen Gelegenheit um die Erhaltung der entdeckten Gegenstände und um die Vermeidung der Verschleppung mit Erfolg bemüht haben, – verhältnissmässige Anerkennungen und bezüglich Belohnungen zu erwirken.

Příloha 21

Připis c. k. místodržitelství v Praze (místopředseda baron E. von Kellersperg) Janu Erazimu Vocelovi, 24. 3. 1863, čj. 780/63

(Archiv Univerzity Karlovy, fond J. E. Vocel – agenda konzervátora státní památkové péče, čj. 2/1863)

Auf Grundlage der von Eurer Wohlgeboren anher gelangten Mittheilung über die archäologischen Funde bei Nehasitz im Postelberger Bezirke habe ich nähere Nachforschungen eintreten lassen und theile Eurer Wohlgeboren das Resultat derselben im Nachstehenden mit:

Vor drei Jahren machte der Besitzer der Wirtschaft NC. 4 zu Nehasitz die Entdeckung, daß aufseinem an die kommotauer Aerarial-Strasse gelegenden Felde unter dem Ackerboden sich Asche befinde, und da derselbe wußte, daß in dem benachbarten Orte Welmschloß eine gleichartig gefundene Asche zu ausgezeichnetem Dünger verwendet wurde, so that er deßgleichen und führte die Asche als Dungmittel auf andere Felder. Die angrenzenden Grundbesitzer thaten daßselbe. Bei dem Wegführen dieser Asche, die unter dem 1' starken Humus die Tiefe von 1' bis mehr als 2'

erreicht, wurden verschiedenartige aus der früheren Zeit herrührende Gegenstände gefunden. Mehrere vollkommene Menschengeriippe, einzelne Thierknochen, Hörner und Zähne von Aeurochsen, Stücke von Hirschgeweihen, Stücke von Armbändern aus Bronze, eiserne Spitzen, Geschirr aus schwarzem Thon wurden daselbst ausgegraben.

Die meisten dieser gefundenen Gegenstände hat der Bergverwalter Balling in Postelberg zum Geschenk erhalten, einen großen Theil hat der fürstlich schwarzenberg'sche Assistent Tengler in Widobl angekauft, ein anderer Theil ist noch im Besitze der Eigenthümer; von denen insbesondere Anton Wurzfeld in Nehasitz ein halbes Hufeisen von gelben Metall haben soll. In dieser Asche werden auch viele große oft einen Centner schwere schwarze, in dieser Gegend ungewöhnliche, eisenartige Steine gefunden. Unter dieser Asche in der Lehm-Unterlage befinden sich reihenweise 1 bis 3 Ellen auch noch mehr tiefe, runde Löcher mit einem Durchmesser von 3', die mit Bruchstücken von irdenen Töpfen und Asche gefüllt sind. In Morawes Brüxer Bezirk und Welmschloß Saazer Bezirk den Nachbargemeinden von Nehasitz sind ähnliche Funde gemacht worden.

Eine Anzeige zu machen unterließ der Ortsvorsteher, weil er die Sache für zu unwichtig hielt.

Hierauf wurde bei der gepflogenen Erhebung unter Zuziehung der betreffenden Gutsbesitzer der Lokalaugenschein vorgenommen. Wenzel Rosner, Johann Böhm u. Karl Langenauer führen von ihren an der Kommutauer Strasse gelegenden Feldern die unter dem Ackerhumus befindliche Asche weg. Auf den Parzellen derselben fand man wirklich die unter dem Humus liegende Asche vor u. eben waren einige Löcher derart wie sie vom Gemeindevorsteher beschrieben waren ausgegraben um die Asche zu verwenden. Bei einem dieser Löcher lagen ausgegrabene seltenartige Thierknochen, Scherben von größeren u. kleineren Töpfen u. einige wie oben beschriebene Steine. Die Ausdehnung dieses Lagers heidnischer Gräber dürfte 10 Joch betragen. Von den anwesenden Grundeigenthümer gab Anton Kleindienst an, mehrere metallene Spitzen wie lange Nadeln besessen und an den Bergverwalter Balling geschenkt zu haben. Wenzel Rosner ist im Besitze eines ausgegrabenen Topfes u. einiger Aeurochsenzähne, Jakob Zumpf besitzt einen Theil eines Hirschgeweihes, Anton Hermann besitzt einen alten kleinen Ring und Stücke eines Armbandes sowie einige Metallstücke.

Sämmtlichen Besitzern gefundener Gegenstände wurde aufgetragen dieselben in Aufbewahrung zu behalten und die vorgefundenen Knochen, Scherben und einzelne runde kleine Steine wahrscheinlich Schleudersteine dem Ortsvorsteher in Verwahrung übergeben. Zugleich hat das Bezirksamt von den Fundgegenständen Nachstehendes vorgelegt:

1 irdenen Topf, – 3 Stück starke Zahnstücke, – 2 Stück Geweihe ohne Aeste, – 2 Stück Metallschlacken – 1 kupferne grosse Nadel – 3 Bruchstücke eines Armbandes brauner Metallmasse – 1 kleinen metallenen Ring – 1 metallene platte Nadel, welche Objekte ich Eurer Wohlgeboren zur Verfügung stelle.

Příloha 22

Přípis prezidenta Ústřední komise konzervátorům ze dne 8. 7. 1863, čj. 117
(Archiv NM, fond F. Beneš, kart. 4, č. 171)

Es wurde wiederholt die Wahrnehmung gemacht, dass in den Tagesblättern Nachrichten über Funde und Ausgrabungen in den verschiedenen Kronländern erscheinen, ohne dass die k. k. Central-Commission durch die Conservatoren und Correspondenten davon in die Kenntniss gelangt und es ist auf diese Weise auch nicht möglich in den „Mittheilungen“ fortlaufende Berichte über vorgekommene Funde, Ausgrabungen, Restaurationen u. s. w. zu bringen.

Ich erlaube mir demnach, im Interesse einer aus mehreren Rücksichten wünschenswerthen Evidenzirung der im Gebiete des Kaiserstaates vorkommenden archäologischen Funde und Fundorte, im Namen dieser k. k. Central-Commission an Euer Wohlgeboren die Bitte zu richten, sich es angelegen sein zu lassen über alle in Ihrem Bezirke vorkommenden und für die Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale oder die Alterthumskunde im Allgemeinen wichtigen Vorfälle Bericht zu erstatten.

Příloha 23

Přípis c. k. českého místodržitelství v Praze okresním úřadům ze dne 8. 8. 1863, čj. 43193-St.
(tisk)

K. k. Bezirksamt!

Die Wahrnehmung, dass den historischen Baudenkmalern, alterthümlichen Kunstgegenständen und archäologischen Funden im grossen Publikum nicht jene Aufmerksamkeit zugewendet wird, welche dieselben wegen ihres hohen Werthes für die vaterländische Geschichte verdienen, hat die k. k. Zentralkommission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale bestimmt, für die in den einzelnen Kronländern bestehenden Conservatoren eine neue Instrukzion zu erlassen, in welcher sie insbesondere verpflichtet werden, die gedachte Zentralkommission von allen der Erhaltung solcher Alterthümer drohenden Gefahren rechtzeitig in die Kenntniss zu setzen.

Dieser Verpflichtung können die Conservatoren nur dann vollkommen genügen, wenn sie selbst von allen derlei der Kunstdenkmalen drohenden Gefahren Kenntniss erlangen, wobei die Mittheilungen, welche sie auf dem Wege ihrer privaten Verbindungen beziehen, oder oft nur einem Zufalle verdanken, jedenfalls als unzureichend sich darstellen.

Das k. k. Bezirksamt wird daher angewiesen, von allen in dem dortigen Bezirke vorkommenden Gefahren, welche einem dort vorhandenen älteren Baudenkmale (z. B. Stadthoren) oder dessen Appertinenzien (Wandgemälden, Skulpturen, Inschriften u. dgl.), oder einer dort befindlichen transportablen Kunstreliquie (wie Gemälde, Schnitzwerke, andere Kunstalterthümer, Urkunden u. s. w.) drohen sollten, sowie von jeder vorkommenden Entdeckung alter Grabstätten und von allen anderweitigen Funden und

Ausgrabungen jedesmal sofort den Herrn Konservator direkt und ämtlich in die Kenntniss zu setzen. Insbesondere sind die Gemeindevorsteher zur geeigneten Mitwirkung hiebei abzuweisen.

Příloha 24

Oběžník zemského výboru Království českého okresním hejtmanstvím ze 12. června 1868
(Národní archiv, Praha, fond Zemský výbor III, sign. XIV 3-3, kart. 5184; publ.: Haasz 1894, 169–173; Lutovská 2007, 810–812.) (Výňatky.)

Upozornění okresním hejtmanstvím.

*(...) Všickni národové, jenž zemi naši za předhistorických i za pozdějších dob obývali, zanechali zde – částečně ovšem jen v mohylách a náspech ze země nasypných – stopy svého přebývání a umělecké své schopnosti (...) jejich zachování, pečlivé opatrování a kde je potřeba, rozumné obnovení čestnou povinností každého národa a každé země jest (...)
Nám ale v této věci ještě přemnohé přání zbývá. (...)
J. Veličenstvo, náš nejmilostivější císař a král, uznáváje důležitost svrchu dotčenou, nejvyšším rozhodnutím ze dne 31. prosince 1850 zařídil zvláštní c. k. ústřední komisi pro zpytování a zachování historických památek stavitelských pro celý objem mocnářství rakouského, a brzo na to pro každé království a každou zemi mocnářství toho i pro jednotlivé jejich části ještě zvláštní konservatory naříditi ráčil, jichž obor působení v Čechách ještě až podnes vyměřen jest dle starého zeměpisného rozdělení této země v kraje; činnost jejich nikterakž nemá na ujmu býti činnosti zmíněných jednot /Společnosti Národního muzea, Archeologického sboru apod. – K. S./, nýbrž má ji spíše, kde potřeba jest, zvláště naproti úřadům, co nejudusilovněji podporovati a slovem i skutkem jí přispěti.*

A přece to všecko ještě nestačí!

(...) Jsa ... přesvědčen, že obzvláště jest povinností a povoláním samosprávných orgánů země naší, čest její jako v každé tak i v této věci zachovávat i rozmnožovati, pokládá zemský výbor království Českého za prospěšné, aby se k ochraně památek starověkých především u ctěných okresních výborů a zastupitelstev o vydatné spolupůsobení a podporu ucházel a jim A/ předměty, o nichž se jedná, pak B/ způsob spolupůsobení naznačil, jaký od nich očekává.

A/ Co historické památky jmenovati a všeobecné pozornosti a šetrnosti doporučení sluší:

I. Všecky nepohyblivé památky starověku a sice:

1/ pohanské mohyly a pohřebiště s obsahem jejich, pak náspy nejstarších dob;

2/ díla do oboru středověkého stavitelství spadající (...)

II. Pohyblivé starožitnosti a sice:

1/ výrobky pravěku pohanského čili tak zvané pohanské památky kamenné, hliněné, kovové neb skleněné, zvláště bůžky, pak zbraně, nářadí a šperky nalézající se dílem v hrobích pohanských, dílem i jinde;

2/ památky pozdějšího výtvarného umění, jako středověké náhrobní kameny, (...)

4/ staré medaile, mince, pečeti a znaky;

5/ zbraně, odění a válečné nářadí středověké;

6/ středověké hudební nástroje, roucha a látky, domácí nábytek a cechovní znamení a odznaky; (...)

B/ (...) Vůbec se o to jednati bude, aby pozornost a úcta obcí i veškerého obyvatelstva k předmětům v odstavci A/ naznačeným vzbuzena byla (...)

Zemský výbor připojuje v příloze seznam všech pro jednotlivé kraje české ustanovených c. k. konservatorů, jakož i dotčených pro Čechy ustanovených dopisovatelů i bude též vždy pečovati, aby změny, které později snad v osobě jejich nastanou, vždy okresním výborům oznámeny byly; i vyzývají se tedy všechny okresní výbory a zastupitelstva, aby hlavně o to pečovaly, (...)

3/ posléze aby se c. k. konservatorovi (aneb možno-li to rychleji vyříditi, nejbližšímu dopisovateli c. k. ústřední komise) i každé nové odkrytí, každý nález starožitného zajímavého předmětu (k. př. odkrytí dosud neznámých pohanských pohřebišť s kostrami, zbytky kostí neb uhlí a t. d.) co nejrychleji oznámil, aby v pravý čas mohl věc ohledati a cenu nálezu toho, jeho stáří a původ ustanoviti a v seznam svůj přijmouti.

Kde by ale snad obce nemohly k tomu přivedeny býti, by c. k. konservatorovi svrchu dotčené případy oznámily, tu nechť to okresní výbor sám ohlásí. (...)

*Nejvyšší maršálek: Kníže Adolf Auersperg
Hrabě Sigmund Thun*

Příloha 25

Výnos c. k. místodržitelství pro Čechy v Praze, 1. 3. 1887 č. 13.325. Český překlad podle Nesvadbíkovej 1983, 150–151.

Na návrh Ústřední komise sdělilo výnosem ministerstvo kultu a vyučování ve shodě s výnosem ministerstva vnitra ze dne 30. ledna 1887 č. 10 421 toto:

Je obvyklé, že vědecké zájmy při odkrývání archeologických nálezů, ať už z neporozumění nebo úmyslně, často bývají poškozovány a to obzvláště v těch případech, věnuje-li nálezce ze zjištěných motivů nebo jako „sběratel“ svou pozornost jen určitým archeologickým předmětům a tak mnohé vedlejší, z hlediska vědy však cenné, nechá stranou nebo dokonce zničí.

Podle nařízení ministerstva kultu a vyučování vyzývá se pan okresní hejtman, aby vhodným způsobem se vším důrazem působil k tomu, aby se čelilo tak zvaným plenivým vykopávkám archeologických nálezů poučováním a působením na vlastenecké city obyvatelstva pomocí duchovenstva, učitelstva a místních úřadů, a aby se obyvatelstvu důrazně připomněla povinnost nálezy oznamovat. Dále jest dbáti toho, aby každý nálezce, ať jest jím kdokoliv, zvláště dozorcí orgán, při dotyčných pracích oznamoval nález úřadům, konservatorům a zemským museím, aby jimi mohl být popsán a vystaven s označením místa nálezu a s údajem o případných záslužných výkonech.

Pan okresní hejtman má také, nedostane-li úřední hlášení, i na pouhou zprávu o nálezech zvláště na takových místech, která dosud nebyla probádána a jsou úplně nedotčena, uvědomit konzervátora toho obvodu, nebo, je-li vzdálen nebo zaneprázdněn, spojit se s nejbližší vědecky vzdělanou osobou hodnou důvěry a požádat ji o odbornou radu.

Hlavní účel ingerence vědecky vzdělaných orgánů tkví v tom, aby při dodatečných vykopávkách byl zachován systematický postup. Ukládá se jako povinnost okresnímu hejtmánu, aby včas přibral odborníky, jedná-li se o odkrytí větších nalezišť, jako jsou ku př. pohřebiště – dřívější hřbitovy, hrobky, zbytky architektury, kolové stavby, opuštěné doly apod., jako vůbec v případech, kdy práce na odkrytí může trvat týdny i déle.

Pan okresní hejtmán učiní v dohodě s archeologickým odborníkem další opatření a zajistí odpovídající vliv konzervátora nebo jeho zástupce na vedení a dohled na práce. (...)

Kromě dodržení systematického postupu při vykopávkách jest tu další, neméně důležitý zájem vědy, aby totiž byla umožněna odborná dokumentace všech vedlejších okolností stojících za pozornost (jako situace naleziště apod.), dále inventáře a popis nalezených věcí. Pan okresní hejtmán má mít odpovídající vliv podle mimořádnosti poměrů, o něž běží.

Příloha 26

Připis Ústřední komise konzervátorům ze dne 24. 2. 1889, čj. 196/C. C.

(LA PNP, fond K. Čermák, kart. 3.)

Die Central-Commission beabsichtigt ein grösseres Elaborat dem Unterrichtsministerium vorzulegen, das den Zweck haben soll, die hohe K. K. Regierung zu veranlassen, im Gesetzgebungs-, beziehungsweise Verordnungswege einen grösseren Schutz unseren heimatlichen Denkmalen jeglicher Art hinsichtlich ihres Bestandes und ihres Verbleibens innerhalb der Reichsgrenzen zu verschaffen.

Unter diesen dieses Schutzes würdigen und nach den neuesten schlimmen Erfahrungen dringends bedürftigen Denkmalen sind auch jenen, welche unserer vorgeschichtlichen Zeit angehören, als in vorderster Reihe stehend zu erwähnen.

Um nun die hohe Regierung in die Lage zu versetzen, die geeigneten Massregeln zur Erhaltung der vorgeschichtlichen Bauwerke in Wirksamkeit zu bringen, ist es nothwendig, ihr möglichst erschöpfende Kenntniss von dem Vorkommen derselben zu verschaffen. Insbesondere wird jenen Behörden und Körperschaften, welchen die Oberaufsicht über die Verwaltung des Gemeindvermögens zukommt, und denen die Genehmigung der Änderung, Beseitigung oder wissenschaftlichen Untersuchung derartiger Bauwerke vorzubehalten sein wird, ein Verzeichnis derselben unentbehrlich sein. Obgleich die Absicht besteht, in die Kunstgeographie der Kronländer auch diese Bauwerke aufzunehmen, so werden doch bis zur Vollendung noch Jahre vergehen, binnen welcher Zeit viele derselben einer ungehörigen Benützung zum Opfer fallen können; bei manchen ist geradezu Gefahr am Vorzuge vorhanden.

Da die Central-Commission eben Willens ist, schon im Bälde mit ihrem Aufsuchen, beziehungsweise Antrage an die hohe Staatsverwaltung heranzutreten, so erscheint die Zusammenstellung der vorgeschichtlichen Denkmale dringend, ja unaufschiebbar.

Die Central-Commission sieht sich daher veranlasst, Euer Wohlgeboren einzuladen, ihr mit möglichsten Beschleunigung, zuversichtlich aber bis 13. April 1889

die in der Umgegend Ihres Wohnsitzes vorkommende oder sonstige Ihnen bekannte Wallburgen, Burgwälle, Ringwälle, Langwälle, Landwehren, Heiden-, Schweden-, Hussiten-Schanzen, Wachtberge, Lenberge, Hausberge, Opferstätten, Tumuli, Schlackenwälle, Glasburgen, Steinsetzungen, Wackelsteine, Hangende Steine, Steinalleen, Näpfchensteine und sonstige vorgeschichtliche Bauwerke, dann aufgedeckte Leichenfelder bekanntzugeben, wobei es sich keineswegs darum handelt, erst welche aufzusuchen, sondern sich auf die bereits bekannten zu beschränken. Können bisher noch unbekannte in das Verzeichnis aufgenommen werden, so ist dies umso besser; es soll aber dadurch kein Anlass zur Verzögerung oder Geldauslage gegeben werden.

Als wünschenswerth müssten folgende Angaben bei jedem einzelnen Bauwerk bezeichnet werden: 1. Name des Bauwerkes, 2. Art und Grösse, 3. Ort und Gemeinde, 4. Politischer Bezirk, 5. Eigenthümer, 6. Hinweisung auf etwaige Literaturberichte und Abbildungen, 7. Erhaltungszustand, 8. Angabe, ob das Bauwerk der dauernden Erhaltung wert ist; welche Umstände etwa dagegen sprechen?

Příloha 27

Prospekt obchodníka se starožitnostmi J. Ginze, 1892.

(Publ.: Anonym, Zavlékání českých starožitností do ciziny, Method 18, 1892, 82–83.)

Prosím o povšimnutí!

Všechny druhy starožitností, obzvláště mince zlaté, stříbrné i měděné, též staré nádoby a sečné zbraně kupuji za nejvyšší možné ceny. Obzvláště dobře platím hromadné nálezy starých mincí i s nádobami, pak nálezy starožitných předmětů z bronzů (i věci nepatrnými se zdající), z kamene (kladiva) a p. Prosím o laskavé nabídky s podrobným popisem neb možno-li zasláním výkresů a vzorků aneb též předmětu samého s udáním ceny žádané. Dohazovači obdrží svou provisi, když věc koupím.

Příloha 28

Dobrozdání archeologické komise České akademie pro vědy, slovesnost a umění o návrzích Společnosti přátel starožitností českých, 28. června 1893

(Národní archiv, Praha, fond Zemský výbor III, sign. XIV 3-3, kart. 5184; publ.: Lutovská 2007, 814.) (Výňatky.)

(...) Níže podepsaná komise uváživši návrhy, které podány byly veleslavnému výboru zemskému, dovoluje si vysloviti především tyto zásady:

- 1. že jednotlivé kategorie starožitností vyžadují rozdílného způsobu ochrany a*
- 2. že sluší uvážiti, zda všechny památky vůbec či jen typické zachráněny býti mají. (...)*

K nehybným památkám praehistorickým sluší uvést v první řadě hradiště s valy hlíněnými, kamennými nebo spečenými, jež nalézáme buď na soukromém neb obecném majetku. Hradištím těm může hroziti záhuba sbouráním valů, když se buď hlína rozváží na melioraci neb na kompost, nebo když z valů dobývá se kámen k potřebě, neb i konečně, když hlíněné valy se rozorávají. Jsou-li podobné valy majetkem

obecním a prodají-li se k využitkování, možno buď prostřednictvím okresního hejtmantství (na základě ministeriálního nařízení z 11. prosince 1850 č. 13353) neb okresního výboru zastaviti usnesení obce o prodeji nebo pronájmu; je-li hradiště soukromým majetkem, zbývá podle příkladu Švédska, Dánska a Sev. Německa pouze vyvlastnění, což by nejprůhodněji mohl provésti okres, již vzhledem ku správě pozemků vyvlastněných.

Megalitických památek u nás jest poskrovnu, snad několik menhirů, stojatých to kamenů, jichž vyvlastnění v případě potřeby nestálo by velkých obětí, právě že jich bude jen několik, Tak byl menhir u Klobuk svého času zachráněn krajským hejtmánem, jenž nařídil, aby sedláci zvrácený kámen znova postavili.

Hroby a sídliště předhistorická nejtíže možno zachrániti. Nejsnáze zachovávají se v lesích, kde půdou nejméně pohybováno bývá; ale i tu jsou nápadny především mohyly, které časem badateli povolánému neb i nepovolánému padnou za obětí. Na poli dotýká se jich poměrně dost často pohyb země: v cihelnách, hlínících, pískovkách a lomech, dále při drenáži, dělení kompostů (hlavně v kulturních vrstvách), při hlubokém orání, zvláště parním pluhem, odstraňováním kamenů hroby obklopujících a intenzivní kultuře na závalu jsoucích při rigolování půdy, stavbě silnic, železnic, domů, továren a t. d.

Výkony tyto hrozící záhubou našim hrobům předhistorickým sotva lze všechny zameziti, a to tím méně, že souvisí s právem osobního majetku, proto také min. nař. ze dne 21. ledna 1887 doporučuje okresním hejtmánům pouze, aby poučováním majitelů působili na záchranu starožitností. Ale nařízení to zůstalo bez účinku, poněvadž majetník mnohdy sám neví neb nevšimne si, že dělníci vykopali nějaké střepy, a hejtmantství se teprve doví náhodou, co v jeho obvodu vykopáno. Zde nepomůže také vyvlastnění, právě že není možné ho provésti. Jediným prostředkem jest organisované badání lidí k tomu povoláných, spojení rozsáhlé po venkově, okamžité zakročení a probádání, ovšem také upozornění obcí cirkulářem. Sluší pak podotknouti, že lid náš jednou upozorněný chová nevšední pietu k starožitnostem. (...)

Předměty archaeologie předhistorické nejméně putují do ciziny. Přihodí se sice tu a tam, že někdo v Čechách osedlý vykopané věci za hranice vyveze, když se ze země vystěhuje, celkem však v zahraničních museích předměty české archaeologie jen zřídka se vyskytují, ba ani ve dvorním Museu ve Vídni česká archaeologie není přes příliš zastoupena. Archaeologické předměty předhistorické nejvíce trpí tak zvanými amatéry, kteří v dobrém úmyslu shromažďující nepomýšlejí, jak smutný konec obyčejně podobné sbírky berou, vždyť i soukromé sbírky odborníků z pravidla trvají pouze po čas života svých majitelů. (...)

Jiná jest otázka, zdali všechny předměty, které jsou starobylého původu, zachovány býti mají. (...)

Hybné předměty praehistorické archaeologie mají jen tehdy opravdovou cenu, jsou-li nálezy celé, odborníkem prozkoumané a prověřené; jinak věda vždy dá přednost tomu, co dosud ukryto jsouc v lůně matky země, odborným badáním na jevo se vynese, než co nahodile sebráno od jednotlivců méně znalých.

Předhistorická hradiště, menhiry a pod. nejméně podléhají zhoubě a mohou postaviti se pod ochranu lokálního patrio-

tismu, po případě pod dozor a intervenci okresních výborů. V Dánsku, Švédsku, Severním Německu ano i ve Francii vyvlastněna celá řada megalitických památek a hradišť zemskými prostředky; u nás v případě nutnosti podobné by se snad lépe doporučovala okresní zastupitelstva. (...)

V Řecku a Turecku v posledních desetiletích s vlasteneckou pietou chovají se k památkám klassické minulosti a přísnou provádějí kontrolu, jde-li o archaeologické probádání některého klassického místa zvláště podnikem cizinců; než i tu mnohé vzácné věci dostaly se do ciziny. V příčině oboru praehistorického obmezeno badání v mnohých státech i uvnitř země. Tak ve Švédsku lze badání prováděti jen se svolením akademie (zákon ze dne 29. listopadu roku 1867); v Rusku právo na badání praehistorická udělovala dříve archaeologická společnost Moskevská, nyní je udílí archaeologická kommisie v Petrohradě. V Bulharsku povolení ke kopání udílí ministerstvo. V Prusku musí každý oznámiti nejbližšímu úřadu, uhodí-li na pole popelnicové apod. U nás máme v této příčině především dvorní dekret z roku 1818, zákon pro království uherské z roku 1881 článek XXXIX., a ministeriální nařízení pro Bosnu a Hercegovinu. Z těchto největších úspěchů dodělal se zákon uherský a doporučuje se modus Bosenský. (...)

Ve příčině pozitivní záchranu zamlouvá se způsob zavedený ve Francii, kde již od roku 1837 působí zvláštní kommisie řečená Commission de monuments historiques (...) Podobně zřízena i kommisie ke zkoumání praehistorickému, totiž Gallie předřímské a římské doby, kterážto kommisie badala po celé zemi a začala vydávati velikou publikaci, Dictionaire archeologique de la Gaule, za republiky bohužel přerušenu. Tato instituce stala se vzorem i pro jiné země evropské, neboť i v Dánsku, kde již od roku 1807 trvá kommisie k ochraně starožitností, založena při museu starožitností sbírka výkresů památek archaeologických v zemi se nalézajících; v Prusku zdělán rovněž Inventar aller Kunstdenkmäler Preussens; podobně i v menších státech německých, jako společnou akci durynských knížectví, v Badensku a nejnověji v Bavorsku. V Belgii pracuje od roku 1835 Commission de monuments historiques, v Rakousku zřízena roku 1850 c. k. centrální kommisie, organisovaná statutem z 21. července 1873, ve Švédsku přenesl sněm badání toto na akademii věd apod. K tomu věnováno ve Francii od r. 1837–1859 ročně 80.000 franků, od roku 1859–1893 pak 1.100.000 franků, nehledě k fondům soukromým (...); v Dánsku od roku 1881 10.000 franků jen na zakupování předhistorických památek, v Bulharsku 20.000 franků na zakupování a volná summa na kopání a t. d.

Vzhledem k této praxi zahraničné slavná společnost přátel starožitností formuluje svůj návrh především v ten smysl, aby v každém okrese zřízeno bylo malé museum jakožto nové středisko zachraňovací, odkudž by jednotlivé cenné předměty do zemského musea se vybíraly.

V příčině toho jaksi obligatorního zakládání museí okresních nižepsaná kommisie dovoluje si tvrditi, že by radno nebylo hnáti věc do krajnosti, jakož zase jinak marné by bylo brániti podobnému zakládání. Naše venkovská musea celkem chvalně si vedou ve sbírání, ač často se rozptylují. (...) V poměru k zemskému museu místní musea všelijak si vedou, stává se, že venkovská musea s velikou ochotou přenechávají zemskému museu předměty, o které toto stojí (...)

kdežto jiná musea tak dosud nečiní. (...)

Rovněž tak neodhodlala by se nížeřpsaná kommisce doporučovati zřízení sboru konservatorů zemských ani tehdy, kdyby organisace a úkol její byly naléhavým požadavkům přiměřeněji stanoveny (...) konečného výsledku lze očekávati pouze od vědeckého zájmu a trvalé nadšenosti odborníka, nikoli však od úředního řízení třeba skvěle honorovaného.

Naopak doporučuje se z návrhu slavného spolku architektů a inženýrů především myšlenka o soustavném bádání po starých památkách, založení inventáře a určení větší summy k zakupování předmětů cenných pro zemské museum.

Myšlenka tato úplně souhlasí s osvědčenou praxí za hranicemi, především ve Francii a nížeřpsaná kommisce snáší se s ní docela. Bude zajisté i u nás první potřebou, aby soustavně probádány byly celé Čechy od obce k obci, aby všechny památky historické, umělecké, umělecko-průmyslové, lidové i praehistorické byly zjištěny po stránce svého významu a oceněny i zobrazeny (...) aby pořizen byl inventář úplný (...) Z tohoto sepsání vysvitl by pak samoděk postup historického, uměleckého i praehistorického vývoje v Čechách a mohl by se stanoviti kanon předmětů, jež by každým způsobem zachovány býti musily (...) Rovněž i bádání praehistorické soustavně se musí prováděti. (...)

V Praze dne 28. června 1893

*Josef Hlávka, předseda kommisce
Dr. Josef Lad. Píč, referent kommisce*

Příloha 29

Výnos c. k. místodržitelství pro Čechy v Praze ze dne 19. 9. 1897 č. 57 522.

Přípisem vysokého ministerstva kultu a vyučování z 8. března t. r., č. 3343, byla učiněna řada opatření k ochraně historických a uměleckých památek.

K jejich provádění se nejdříve připomíná politickými úřady I. instance často přehlížený předpis dekretu dvorské kanceláře ze 14. srpna 1846, Sbírká zákonů politických sv. 74, č. 92, podle něž jest co nejpečlivěji stříci nálezy starožitností, o důležitějších podávat zprávu a náleze, pokud jest to bez donucení možné, přiměti k tomu, aby zaslal zvláště zajímavé a lehce přepravitelné kusy. Oznámení jest učiniti, s přihlédnutím ke změnám poměrům a zařízením, nejprve příslušnému konservátoru Ústřední komise pro umělecké a historické památky.

Na zmíněnou oznamovací povinnost bylo konečně poukázáno zdejším výnosem z 1. března 1887, č. 13 325 (ministeruský výnos z 30. ledna 1887, č. 10 421).

Aby se působilo proti plenění vykopávek zmíněnému v tomto pozdějším výnose také tím, že by se zabránilo zneužití hornických kutacích licencí k takovým účelům, doporučuje se, aby okresní politické úřady věnovaly svou pozornost kutacím jámám také v naznačeném směru a v případě, že by byly učiněny důležité archeologické nálezy, podaly zprávu konservátoru.

Dále se při této příležitosti politickým úřadům také ukládá, aby při důležitějších nálezech vždy působily k tomu, aby objevené objekty byly co nejdéle ponechány v předchozím stavu, aby o nálezu, pokud možno, mohly být učiněny potřebné vědecké snímky.

Příloha 30

Bauer, M. 1909: Entwurf eines Gesetzes zum Schutze der Geschichts- und Kunstdenkmale, Mittheilungen der Zentralkommission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale, 3. F., 8, 49–67 (výňatek ze str. 53–54).

IV. Funde und Ausgrabungen

§ 20. Werden bisher verborgen gewesene Gegenstände kultur- oder kunstgeschichtlicher Bedeutung aufgefunden, so hat der Finder beziehungsweise Grundeigentümer der politischen Behörde I. Instanz unter Vermittlung der Gendarmerie unverweilt Anzeige zu erstatten.

§ 21. Die politische Behörde hat von dem gemachten Funde ohne Verzug die staatliche Denkmalschutzbehörde in Kenntnis zu setzen, von welcher erforderlichenfalls eine wissenschaftliche und bildliche Darstellung der Fundstelle und der aufgedeckten Gegenstände zu veranlassen sein wird.

§ 22. Der gleiche Vorgang ist zu beachten, wenn gemachte Funde nicht im Wege der Anzeige, sondern auf andere Weise zur Kenntnis der politischen oder der staatlichen Denkmalschutzbehörde gelangen.

§ 23. An dem Zustande der Fundstelle und der aufgedeckten Gegenstände ist bis zur Untersuchung durch die staatliche Denkmalschutzbehörde durch vier Tage vom Tage der erstatteten Anzeige keinerlei Änderung vorzunehmen. Unter Umständen kann die bezeichnete Frist von der politischen Behörde bis auf sechs Wochen verlängert werden.

§ 24. Bezüglich aller entdeckten Fundgegenständen obliegt den Fundeigentümern die Pflicht, sie während der Frist von drei Monaten, vom Tage der erstatteten Anzeige an gerechnet, nicht zu veräußern oder sonst aus der Hand zu geben. Einlaufende Käuferträge sind zur Kenntnis der politischen Behörde zu bringen. Während der genannten Frist steht dem Staat das Vorkaufsrecht zu. Eine diesen Vorschriften zuwiderlaufende Veräußerung ist ungültig.

§ 25. Ausgrabungen behufs Entdeckung und Untersuchung von beweglichen und unbeweglichen Gegenständen kultur- oder kunstgeschichtlichen Wertes dürfen nur mit Bewilligung der zuständigen staatlichen Behörde vorgenommen werden.

§ 26. Zum Behufe derartiger Ausgrabungen kann vom Staate in Fällen von besonderer Wichtigkeit das Recht der Enteignung in Anspruch genommen werden. Das Recht kann von der Regierung über besonderes Ansuchen an das Land oder die Gemeinde, in deren Bereich der Fund stattgefunden hat, oder an ein öffentliches Museum abgetreten werden.

§ 27. Die Enteignung kann eine dauernde oder eine bloss zeitliche sein. Die Enteignung ist nur bezüglich jener Bodenfläche anzusprechen, die zur Erreichung, Erhaltung und Untersuchung der aufgedeckten unbeweglichen und zur Bergung der beweglichen Fundgegenstände erforderlich ist.

Příloha 31

Memorandum Archaeologické kommissee k návrhu zákona podaného v XIX. zasedání panské sněmovny na ochranu historických a uměleckých památek, Věstník České akademie pro vědy, slovesnost a umění 18, 1909, 434–440.

Oddíl IV. Nálezy a výkopy

(...) V praehistorické archaeologii má bádání soustředěno býti v zemských, po případě v určitých krajinských museích, jejichž delegáti oprávněni jsou pro všechny případy k archaeologickému zkoumání; jim by se mělo přiřknouti právo k dočasnému vyvlastnění podle § 24, tak asi jako se nyní již často činí nájmem pole na několik měsíců. Jelikož hroby pokolení vymřelých nemohou považovány býti za soukromý majetek půdy, a ruší-li se jejich klid, mají s pietou uloženy býti v museích v oddělení mrtvých, čili v oddělení praehistorickém, budiž stíháno prodávání soukromých sbírek nahromaděných z hrobů.

Museím budiž vyhrazeno právo předkupní při nálezech nahodilých, tak, aby nálezce povinen byl zaslati museu nález ke koupi, a teprve když by museum na koupi nereflektovalo, aby nálezce s nálezem zpět zaslaným volně nakládati mohl. Tento způsob osvědčil se v Dánsku, Švédsku, Rusku a j., kde i právo ku zkoumání obmezeno na zemská musea.

Nutno též podržeti na zřeteli, že odstavec tento při všeobecném znění nedotýká se pouze nálezů a výkopů antických a předhistorických, nýbrž že zahrnuje v sobě výtvarné památky veškerých period lidského tvoření. V Praze samé při bourání domů, kladení základů, různého potrubí, při pracech asanačních atd. vyskytla se celá řada nálezů z doby gotické i pozdější, jež uloženy v museích pražských (...). Ve všech těchto a podobných případech jest okamžitá intervence nutná, aby nebyl zdržován postup stavebních prací.

Nejedná se však pouze o nahodilé nálezy, nýbrž o vědomě a programově podniknutá kopání za účelem vědeckého bádání a pátrání (...). Výsledky přicházejí k dobru vědě a nálezy movité, jsou-li jaké, ukládají se ovšem v domácích museích. Přesné dodržování navržených paragrafů vedlo by rovněž ku komplikacím a znesnadnilo ba i znechutilo by práci vědeckou. Jisté monopolisování nálezů a takřka monopolisování práce vědecké, které se v ustanovení některých paragrafů tají, nutno hned z počátku jako škodlivé volnému vědeckému bádání označiti. Jedná se tudíž především o to, aby zákonem bylo zabráněno nahodilé a nystematické, ziskuchtivé t. zv. loupežné dobývání historických památek soukromými podnikateli a sběrateli.

K jednotlivým paragrafům podotýká se následující:

§ 20. Jelikož starobylé předměty nalezené, ať praehistorické, ať antické, ať středověké podávají věcné svědectví o minulosti jednotlivých zemí, mají uloženy býti především v zemských, po případě jiných museích; nálezce je tudíž povinen buď sám, neb prostřednictvím autonomních úřadů nález příslušnému museu zemskému hlásiti.

§ 21. Jsou-li na místě nálezu stopy hrobu neb sídla, vyšle museum znalce, který naleziště ohledá a popis a soupis celého nálezu provede.

§ 22–24. Je-li nález nahodilý, buď ojedinelý předmět neb hromadný nález, budiž zaslán museu buď jako dar,

neb s podotknutím, že žádá se náhrada; správa musea prohlédnuvši nález dá peněžní náhradu za zaslané, neb kdyby na ně nereflektovala, zašle nazpět ku dalšímu řízení. Na všechen způsob náleží museím právo předkupní.

§ 25. Jedná-li se při nálezů o sídliště neb pohřebiště, má museu poskytnuto býti právo vědeckého prozkoumání. Právo archaeologického zkoumání budiž omezeno na komise zemské, na zemská, určitá krajinská musea a dvorní musea a na vědecké korporace.

§ 26. V případě odporu majetníka mají zemská musea nárok na cestu expropriační.

§ 27. Nedochozí námitek.

Příloha 32

Archeologická část tzv. Latourových osnov památkového zákona z roku 1911.

(Originální znění podle: Anonym 1911a, Anonym 1912b; český překlad: Jeřábek 1911, 49.)

IV. Funde und Ausgrabungen

§ 26. Werden bisher verborgen gewesene Gegenstände von Kunst-, Kultur- oder vorgeschichtlicher Bedeutung aufgefunden, so hat der Finder, und wenn der Grundbesitzer vom Funde Kenntnis erhalten hat, auch dieser der politischen Behörde allenfalls unter Vermittlung der Ortspolizeibehörde oder Gendarmerie spätestens am folgenden Tage Anzeige zu erstatten.

§ 26. Najdou-li se dosud skryté předměty uměleckého, kulturního nebo praehistorického významu, podej nálezce i majitel pozemku, zví-li o nález, nejpozději druhého dne zprávu politickému úřadu, ovšem prostřednictvím místního policejního úřadu neb četnictva.

§ 27. Die politische Behörde hat vom Funde ohne Verzug die Landesdenkmalbehörde in Kenntnis zu setzen, von welcher erforderlichenfalls eine wissenschaftliche und bildliche Darstellung der Fundstelle und der aufgedeckten Gegenstände zu veranlassen sein wird.

Der gleiche Vorgang ist zu beachten, wenn solche Fall nicht im Wege der Anzeige, sondern auf andere Weise zur Kenntnis der politischen Behörde oder Landesdenkmalbehörde gelangen.

§ 27. Politický úřad zprav o nálezů bezodkladně zemský památkový úřad, který dá – je-li třeba – podnět k vědeckému popsání a obrazovému znázornění naleziště a objevených předmětů. Stejně nutno si vésti, dozví-li se o takových nálezech politický úřad neb zemský památkový úřad jiným způsobem než oznámením.

§ 28. An dem Zustande der Fundstelle und der aufgedeckten Gegenstände darf vor Untersuchung durch von der Landesdenkmalbehörde hierzu bevollmächtigte Personen keinerlei Änderung vorgenommen werden, es sei denn eine Gefahr im Verzuge. Die Untersuchung hat binnen sechs Tagen vom Zeitpunkte der Erstattung der Anzeige zu erfolgen.

§ 28. Na stavu naleziště a objevených předmětů nesmí býti provedena před prozkoumáním odborníky zemského památkového úřadu, k tomu zplnomocněnými žádná změna, leč by odklad přivodil nebezpečí. Prozkoumání budiž provedeno do 6 dnů ode dne podání zprávy.

§ 29. *Bezüglich aller entdeckten Fundgegenstände obliegt den Besitzern während einer Frist von drei Monaten vom Tage der erstatteten Anzeige die Pflicht die wissenschaftliche Aufnahme des Fundes zugestatten und allenfalls einlaufende Kaufanträge zur Kenntnis der politischen Behörde zu bringen. An solchen Fundgegenständen steht in erster Linie dem Lande, in zweiter Linie dem Staate das Vorkaufsrecht zu, das binnen 30 Tagen nach der geschehenen Anbietung ausgeübt werden muss. Die Besitzer dürfen die Fundgegenstände vor Ablauf der vorerwähnten Fristen nicht veräußern. Eine diesen Vorschriften zuwiderlaufende Veräußerung ist ungültig.*

§ 29. *Při všech nálezích mají majitelé do 3 měsíců ode dne zprávy povinnost dovoliti vědecké ohledání a kupní nabídky po případě došle oznamovati politickému úřadu. Právo předkupní k takovým nálezům přísluší v první řadě zemi, pak státu; musí ho však býti použito do 30 dnů po nabídce. Majitelé nesmí zciziti nálezy před uplynutím výše uvedených lhůt.*

Zcizení, které by bylo v odporu s těmito předpisy, je neplatné.
§ 30. *Ausgrabungen behufs Entdeckung und Untersuchung von beweglichen und unbeweglichen Gegenständen Kunst-, Kultur- oder vorgeschichtlicher Bedeutung dürfen nur mit Bewilligung der politischen Landesbehörde vorgenommen werden.*

Die Bewilligung erfolgt über Antrag der Landesbehörde, ist jederzeit widerruflich und muss jeweilig dem Ministerium für Kultus und Unterricht bzw. der Zentralkommission für Denkmalflege zur Anzeige gebracht werden.

Die Landesbehörden sind jederzeit berechtigt, die Ausgrabungen fachmännisch zu überwachen.

§ 30. *Výkopy za účelem objevení a prozkoumání movitých i nemovitých předmětů uměleckého, kulturního neb prae-historického významu smějí se prováděti jen se svolením zemského politického úřadu.*

Povolení poskytuje se k návrhu zemského památkového úřadu, může býti vždy odvoláno a musí býti pokaždé oznámeno ministerstvu kultu a vyučování, po případě Ústřední komisi pro ochranu památek.

Zemské památkové úřady jsou vždy oprávněny prováděti odborný dohled nad výkopy.

§ 31. *Zum Behufe derartiger Ausgrabungen kann das Ministerium für Kultus und Unterricht in Fällen von besonderer Wichtigkeit die Enteignung der zur Auffindung oder Erhaltung erforderlichen Grundstücke oder Objekte begehren.*

Die Bestimmungen der §§ 21 und 22 finden auch in diesem Falle Anwendung.

§ 31. *Za účelem takových výkopů může ministerstvo kultu a vyučování v případech zvláště důležitých žádati vyvlastnění pozemků, nebo objektů k nálezu neb zachování potřebných.*

Ustanovení § 21 a 22 platí i pro tento případ. /Jde o zásady vyvlastňování, jichž se dále týká i § 32 – K. S./

Příloha 33

Komentáře k archeologickým paragrafům návrhu památkového zákona z roku 1911 – z osobního archivu J. A. Jíry (psáno jako příprava k jednání na archeologickém sjezdu v Praze v červnu 1912).

1/ O praehistorických nálezích a vykopávkách v osnově zákona o ochraně památek v Rakousku. (Rukopis M. Kauc-kého/Kautského, Jírova přítele, k projednávání návrhu zákona v Českém archeologickém klubu, nedat.; Muzeum hl. m. Prahy – oddělení archeologických sbírek, fond J. A. Jíra, sv. 87)

2/ Z Jírových poznámek k témuž: obhajoba soukromých sběratelů (tamtéž).

1/ *Na první pohled můžeme článkům o vykopávkách vytknouti přílišnou stručnost. Je to jen 6 §§ dosti krátkých, které nejsou v žádném poměru k tak obtížnému a komplikovanému úkolu. Srovnáme-li je s návrhem o prae-historických a palaeontologických vykopávkách, který ministerstvo Briandovo loni předložilo francouzské sněmovně, vidíme, že obsah francouzského elaboratu je alespoň 4x návrhu rakouského, ač tu jde vlastně jen o předmět, jímž se u nás zabývá § 31. – Porovnáme-li oddíl o vykopávkách s ostatními díly zákona, zdá se nám, jakoby navrhovatelé podceňovali důležitost a obtíž našeho oddílu. Je to velice nesprávné. Při úpravě ochrany vykopávek nutno vzíti v úvahu tři momenty, které sice také přicházejí u ochrany jiných památek, ale daleko ne v té míře a důležitosti jako u prae-historik.*

Je to především ochrana sama, která je u prehistorik daleko obtížnější; jde tu o drobné, snadno zkáže podléhající předměty, které ukryty jsou v zemi, takže je nemůžeme registrovati. Proto nemůže tu býti řeči o nějakých preventivních opatřeních. Na světlo denní přijdou většinou náhodně při kopání, a tento moment přechodu z lůna země bývá pro ně osudný. Jde tedy o to zachránit je v tomto destruktivním processu a v úvaze o vhodných opatřeních je třeba důležitý tento moment nepustiti se zřetele. U prae-historik musíme vlastně rozeznávat především záchranu a pak teprve ochranu zachráněných památek; přítomný návrh vidí těžiště úlohy v ochraně a to je jedna z jeho hlavních chyb.

Za druhé je tu nutno více než na př. u stavebních památek šetřiti a bráti zřetel na zájmy osob, které mají v příčině zachování věcí jistou faktickou moc a jež by prováděním zákona ve svých zájmech mohly být dotčeny. Připouštím, že srovnání soukromých zájmů s účelem zákona je daleko obtížnější, jde-li ku př. o zachování starého domu; ale tam je také autorita zákona nepoměrně větší – neboť nemůže se bourat bez úředního svolení – kdežto v našem případě stát skutečně nemá prostředků, aby súčasně osoby vůbec kontroloval: nemůže státi za dělníky v cihelnách anebo jít v brázdě za oráčem. Je tu odkázán především na jejich dobrou vůli a proto musí se více než jinde vyhnouti nátlaku a příp. konfliktu.

Konečně je třeba mít obzvláštní zřetel k povaze a metodě prehistorické vědy. Je-li archaeologie v celku pomocnou vědou historie, má tato klassifikace v plném rozsahu platnost jen u středověké archaeologie; předhistorická je sice formálně také pomocnou vědou, ale ve skutečnosti nemá u nás vědu hlavní; ona vlastně vstupuje na její místo. Již tato okolnost vyžaduje obzvláštní péči při zákonné úpravě vykopávek. V prae-historii má pak velikou váhu uložení věcí v půdě; proto nejde nám jako ku př. povšechně u novější archaeologie jen o to, byla-li věc zachována, ale také jakým způsobem byla nalezena. U předmětů pocházejících z dob, kde můžeme se spoléhati také na jiné prameny poznatků,

předmět „mluví sám“ a zákonodárce má mnohem snadnější úlohu; tam ku př. kopání čili zachraňování věcí není tak podstatnou částkou vlastní vědecké práce. Z toho následuje, že zákon, který by nebyl upraven dle faktických poměrů a dle potřeb vědecké metody, mohl by mít na další utváření se vědeckého života u nás velice zlé účinky.

Jak je vidět, je opravdová záchrana památek a spojených s nimi poučení o minulosti naší země odvislá od momentů majících základ v hospodářském i vědeckém životě dotyčné země. Abychom se v kritice návrhu zákona nedali svést k nemístným analogiím se zákonnými opatřeními jiných zemí, vyšetříme poměry, jež navržený zákon má řídit a jednotlivé úkoly, jimž v těchto poměrech má dostáti. Budu mít před očima jen naše země a ne ostatní území, jež má předloženému zákonu podléhati, a které je v mnohém odlišné. Padá tu v značné míře na váhu povaha starožitností samých; v té příčině je veliký rozdíl mezi Čechami a ku př. Dalmácií. Tam jsou hojné antické památky, ku př. sochy, nápisy, různé drobné skulptury, tedy věci mající světový obchodní kurs a často také velikou efektívni cenu. Lze tu tedy připustiti možnost ziskuchtivého jednání a je tu třeba počínati si opatrněji při výběru interessentů.

Naproti tomu naše památky jsou chudé, cena jejich spočívá především v důležitosti pro domácí vědu; tato okolnost, uvážíme-li přitom, jak veliké množství věcí přichází na zmar, dává otázce docela jiný podklad. Taková spojitost záchrany památek s různými, podle území se měnícími skutečnostmi, utvrzuje nás v přesvědčení, že není radno vtěsnati tak různé poměry pod jediný zákon: není žádného absolutně dobrého typu zákonných prostředků, jak by k tomu chtěla svádět universelnost vědy a jejich cílů. Podle mého mínění je správné stanovisko těch, kteří se snaží zredukovat nynější návrh na pouhý rámcový zákon, který by zákonodárným sborům jednotlivých zemí dovoloval přivést k platnosti zvláštnosti v podrobných, na skutečné poměry a stávající instituce navazujících zemských zákonech, o nichž bychom se větším právem mohli domnívat, že dostojí svému delikátnímu úkolu.

V tomto oboru je u nás v Čechách dost práce; je nepopíratelné, že přichází u nás nazmar neuvěřitelné množství prae-historických a palaeontologických památek. Jsme v hlavní době obrácení staré kulturní půdy: mnoho se staví, města se rychle rozšiřují a zabírají příhodná místa v dolinách a při řekách, která postupně v dávnověku byla osídlena, staví se dráhy, upravují vodotoky, provádějí meliorace a namnoze poprvé obrací se půda hluboce orajícími parními pluhy. Tím padá na současnou generaci jistá zodpovědnost a povinnost zachovati pokud možná vše, neboť jde tu o skutečně nenahraditelný majetek naší země. Bohužel musíme přiznati, že se v Čechách zničí více než se zachová: děje se tak v samotné Praze a v sousedství větších měst, majících dost inspirující musea, a to i na známých (ve vědecké literatuře) nalezištích. Spolehlivým, ač nepřímým toho důkazem je několik soukromých sbírek, které většinou povstaly na poměrně malém okrsku. – Ještě smutnější je ten obraz, povážíme-li, že tu vlastně nejde jen o zachránění jednotlivých věcí, ale zachování celých skupin, spojené se všemi náležitostmi vědeckého bádání.

Mají-li býti učiněna vhodná zákonná opatření, musíme především přihlížeti k tomu, kdo má faktickou moc nad zacho-

váním věcí. Soustavné, za vědeckými účely podniknuté výkopy nejsou příliš četné a již pro svoji speciální povahu nepadají tu na váhu; zde jde především o náhodné, při různých pracích učiněné nálezy, při nichž ostatně i početně nejvíc praehistorik přijde na světlo boží. Při těchto příležitostech je dělník prvním konservátorem, příp. destruktozemuž náhoda dala v první a bohužel ve většině případů také v poslední instanci rozhodování o osudu pod jeho motykou v hlíně se vyskytnuvších předmětů. Setkáme-li se někdy s uvědomělými dělníky, přece musíme pro většinu předpokládat, že z nevědomosti jmenovitě nádoby rozbijí a zachová se nanejvýš nějaký bronzový nástroj. Mimo to znamená zachraňování a pečlivé vybírání ku př. střeptů pomalejší práci, značné zdržení – a to není milé ani dělníkovi, který dnes pracuje ponejvíce na akkord, ani podnikateli, kterému často také záleží na rychlém provedení práce, a kterému zpoždění mnohdy přináší škodu. Zachraňovací snahy ocitají se tedy v jistém rozporu se zájmy hmotně nejbližší interessovaných osob, majících ve skutečnosti velikou faktickou moc, která žádným zákonným ustanovením nedá se přesunouti na nějakou jinou osobu.

Díváme-li se, jakým způsobem chce návrh zákona přimět tyto faktory k tomu, aby se přičinili o zachovávání nálezů, poznáme, že v §§ 26–29 nenalezl pro to nejsprávnější formulí. § 28 nakazuje nálezci a majiteli pozemku, aby po úřadu podané zprávě čekal až 6 dní na příchod znalce a neměnil nic na nalezišti a po 30 dní nesmí nalezenou věc volně disponovat. Stát sice slibuje náhradu škody vzniklé vykonáváním tohoto řu, ale to je problematické, obzvláště při stavbách v městech a při nálezech malé ceny. Vedlo by to k tomu, že by nálezy byly zatajovány a proto by podnikatel nejraději viděl, aby každá stopa po nich byla zahlazena. Při nesnadné kontrole a nestejně, často nepatrně ceně nálezů byla by pokuta, i když by se věc prozradila, zajisté malá – a podnikatel raději by se v mnohých případech vysadil tomuto nebezpečí – než aby se zdržel čekáním na komisi a případným výzkumem. Řekl by mládencům, aby to rozbili a nikomu nic neřekli.

Velice illusorní jsou v nepoměrně většině případů ustanovení o předkupním právu státu. Představme si, že na stavbě najdou dělníci nádobu, jejíž efektívni cena je 2 K; podle zákona mají o tom skrze policii dát zprávu hejtmánství a to konservatorskému úřadu. Nálezci ani podnikatel nesmějí věc po 30 dní prodat. Kde budou dělníci, než uplyne zákonem stanovená lhůta? Uchová se nález pohromadě? Jak se jim nahradí s věcí ztracený čas? Z analogických případů pak známe, že majitel pozemku dává se přehnanými domněnkami o ceně nálezů také zlákat a chce přivést k platnosti svůj zákonný nárok na polovinu. Následkem toho bude, že dělníci, kteří vlastně zdržením v práci především dávají jistý kapitál, a které láká obyčejně jen vyhlídka na brzký prospěch, přestanou se o věc zajímat a co nerozbijí, prodají pod rukou; ustanovení o pokutě až do 1000 K, které jim sice tu a tam může přivodit nějakou nepříjemnost, udělá na ně malý dojem. Stát nemá prostředků, aby mohl kontrolovat člověka pracujícího v osamělé písčinně, obzvláště jde-li o věci, jež pro ostatní lidi mají tak málo významu. Moc zákona má přece svoje meze (v některých věcech velmi úzké); myslím, že navrhovatelé tohoto zákona jsou již skoro za touto hranicí. Tím stává se zákon v mnohých případech

neproveditelným a do poměrů, které má řídit, přivádí se veliká neurčitost a nejistota, která by věci naší rozhodně nešla k duhu.

Ale nutno tu vzít v úvahu, že nejde tu o to, aby dělníci zachovali jen některé předměty – ale o to, aby byli stálými spolupracovníky badatele, aby hleděli zachovat každý střípek, jak to vyžaduje nynější metoda praehistorické vědy. Zkrátka, aby pokud možná za jiným účelem podnikanému kopání dali vlastnosti speciálního výzkumu. Jakými prostředky je k tomu přivést? Povšimneme si zevrubněji metody některých archaeologů pracujících v pražském okolí, a odkázaných hlavně na takové příležitostné nálezy. Obcházejí často místa, kde se kope, a upozorňují dělníky na prospěch, který budou mít z toho, zachovají-li nalezené věci; slibují jim odměnu již za to, že ku př. nalezený hrob nechají stát a přijdou dát hned zprávu. Nezapomínají, že u lidí pracujících někde v písčinné na slunci nejlépe působí okamžitý prospěch – dává se na pivo. Musí se často dávat za pochůzky anebo za docela bezvýznamné věci, jen aby se u lidí udržoval zájem. Vodi je do svých sbírek, užívají rozličných prostředků dle okolností a mezi nimi a dělnictvem mnohdy se utváří stálý přátelský poměr; na němž jisté vědomí vědecké spolupráce není bez vlivu a kde jmenovitě osobní vystupování sběratelovo je závažné; takový poměr se všemi konsekvencemi nemůže nahradit úřední zakročení a zákonné donucení, které jsou v prvé řadě reprezentovány strážníkem velice málo oblíbeným v některých třídách našeho lidu. Při zmíněných podmínkách vznikají pak na poměrně malém území veliké sbírky, které od veřejných na první pohled liší se poměrně větším bohatstvím jinak zkáze podléhající keramiky a ne snáze zachovatelných bronzů. Odtud ta pověstná chudost veřejných sbírek oproti soukromým v starších periodách; důsledky toho pro studium lze snadno odhadnout.

Bohužel není u nás doposud dosti osob, které by chtěly vyličenými prostředky působit na zmíněné již prvé dva činitele při nálezech; je to archeolog, který má svoji vlastní sbírku, a tento třetí faktor faktické záchrany dlužno vzít do počtu také při kritice zákonné ochrany. Do jejich činnosti zasahuje návrh zákona následujícími ustanoveními:

1./ všechny nálezy v principu budou v pravomoci úředního konservátora (§ 26)

2./ stát má právo předkupní k nalezeným věcem (§ 29)

3./ systematické výkopy lze podniknouti jen s předběžným svolením místodržitelství a je vždy odvolatelné a podrobeno dohledu (§ 31).

Uvážíme-li na jak těžce definovatelných a těžko prováditelných a žádnými zárukami neopatřených podmínkách spočívá vykonávání hořejších ustanovení, při čemž jistě libovůli jsou dveře otevřeny dokořán, neváháme říci, že mnozí z těchto soukromých archaeologů museli by se nadobro vzdát docela činnosti. Je vidět, že návrh zákona, který faktickou moc prvých dvou činitelů příliš přezíral, třetího, který vládne prostředky, kterými lze předešlé přivést k součinnosti za cílem zákona, prostě přechází anebo se proti němu dokonce staví nepřátelsky. Lituji, že k návrhu zákona není připojena podrobná motivace a vysvětlení hlavních zásad, které by při provádění zákona v nejistých případech bylo směrodatným a které by také usnadnilo kritiku zákona. Schází obzvláště v příčině soukromých archaeologů, ale z ustanovení samých je vidět, že navrhovatelé jim rozhodně nejsou nakloněni.

2/ Určit práva a povinnosti soukromých sběratelů. Nikdo nemůže zaplatit tolik jako oni (...) Návrh zákona chce přimět k zachování věcí, ale hned běře věc z ruky lidem, na kterých je zachování závislé, jejich právo, přivádí je do konfliktů (...) Soukromí sběratelé došli dále jen když po dobrém dokazovali lidem, že mají prospěch okamžitý! z toho, když zachovají. Zákon volí opačnou cestu. (...) Revoluční fráze „patří národu“ nesmí se brát v příliš materiél. smyslu a sahat proto k expropriacím! Je nutno chápat to liberálněji, s jistou trpělivostí, nezavidět soukromým sběratelům. (...) Rozhodují psychologické prostředky. Dělník v osamělé cihelně má víc moci než zákon. Na něho se musí působit elastickými prostředky. Veliké množství drobných prostředků. Dávání peněz za nic, jen pro povzbuzení. Soukromí sběratelé půjčují zachraňovací akci prostředky.

Případ s nosorožcem. V cihelně X. nacházely se diluviální kosti, které dělníci donášeli panu V. Byly většinou bezcenné, ale pan V., aby lidem nevzal chuť k pozornosti, odměňoval je po léta za cestu. Konečně jednou v zimě přišlo se na kosti nosorožce a pan Y. s celou rodinou vykopal za hrozného počasí celou kostru, nejlepší v Čechách. Krom toho získal si rheumatismus, ale kostra reprezentuje slušný obnos. – Když vstoupí nový zákon v moc práva, může nastati několik případů. Dělníci dají věděti panu Y., pán ten vykope kostru, zachová ji, ale pak přijde stát a kostru vyvlastní. Spor mezi dělníky a panem X., mezi dělníky a majitelem cihelny, a mezi tímto a panem V. Pan Y. znechutí se na sbírání. – Druhý případ bude ten, že majitel cihelny dá okamžitě zprávu úřadu, za několik dní přijde komise, která třeba kosti už nenajde. Kdo může tak dlouho čekat? Ale i když je ještě najde, věnuje úředník tolik námahy a obětuje se tolik jako soukromý sběratel?

Příloha 34

Rozmnožený dopis Innocence Ladislava Červinky, rozeslaný konzervátorům I. sekce v Čechách a na Moravě ve věci protestu proti novým stanovám Ústřední komise (nedat. – mezi červencem a zářím 1911; citováno podle exempláře v pozůstalosti J. A. Jíry, Muzeum hl. m. Prahy, oddělení archeologických sbírek, kart. 1).

Slovutný pane!

Reorganisační „C. k. centrální komise ve Vídni“ a zvláště novými jejími stanovami (uverejněnými v „Mitteilungen“ 1911 čís. 7.) byli nemile dotčeni praehistorikové jak moravští, tak čeští i haličtí. Nehledě k tomu, že stanovy jsou úplně centralistické (a § 3., 7., 10., 14., 17. a 18. dokonce protikonstituční vůbec), Ústřední komise památková dává přednost pěstění památek historických a uměleckých, praehistorie pak jenom mimochodem, ačkoliv tato nejvíce ochrany vyžaduje. Nemohouce na stanovách císařem už schválených ničeho měniti, mohli bychom společnou akcí vymoci na praesidiu alespoň náležité opatření odboru pro pravěké bádání a to v těchto směrech:

1. Ve Státním úřadě památkovém budiž odbor pro bádání praehistorické veden samostatně.

2. Zemští konservátoři pro odbor praehistorický buďtež jmenováni ihned po jednom aspoň pro Čechy, pro Moravu, pro Halič a ostatní země jižní dva.

3. Ústav pro praehistorické bádání budiž zřízen ve Vídni pro země jižní, v Praze pro Čechy, Moravu a Slezsko, v Krakově pro Halič a Bukovinu.

4. Rada památková budiž sestavena tak, aby v ní zastoupeni byli praehistorikové poměrným počtem za všecky země.

5. Konservátoři pro odbor praehistorický buďtež rozmnožení patřičně a nadáni příslušnou pravomocí.

Předpokládaje, že návrhy tyto dojdou Vašeho souhlasu prosím, abyste laskavě připojil eventuelní Své návrhy a Svá mínění k těmto dotazům.

A.) Nebylo by snad záhodno a lépe vyříditi tuto záležitost a důkladně ji projednati na schůzi všech c. k. konservátorů a praehistoriků (českých a moravských národnosti české) v Praze, která by se mohla odbývati v polovici nebo koncem října t. r. v Praze a mohl-li byste se jí též účastniti?

B.) Nebo stačilo-li by svěřiti vyřízení její společně úvaze a provedení jenom výboru, do kterého by mohlo býti zvoleno:

1.) 3 c. k. konservátoři z Čech: (navrhují p. t. pp. v. r. Buchtela, Prof. Matiegka, Prof. Niederle)

2.) 2 „ „ z Moravy: inž. Červinka, Řed. Maška,

3.) po 1 zástupci Čes. arch. klubu: inž. Stocký

4.) „ 1 „ Mor. „ „ : not. Palliardi,

5.) „ 1 „ Českého zem. musea: Prof. Píč

6.) „ 1 „ Moravského „ „ Prof. Černý.

Měla by býti ku společné této akci pozvána též krajinská a místní musea? Která navrhuje? Záležitost tato nestrpí odkladu a prose o laskavou odpověď obratem na této samotné listině, aby mohlo býti další jednání včas zařízeno, přejímám provedení přípravných prací a znamenám se Vám

s výrazem dokonalé úcty

I. L. Červinka

Příloha 35

Pamětní spis o zastoupení praehistorické archaeologie při reorganizaci C. k. ústřední komise pro ochranu památek ve Vídni

(Publ.: Pravěk 7, 1911, 149–152.) (Výňatky.)

Praehistorická archaeologie jest dnes uznanou vědeckou disciplínou. Tato věda zavedena byla již na nejpřednějších učilištích – universitách a jest pro ni v Rakousku zřízeno již několik samostatných stolic. (...) A lze-li právem tvrditi, že výsledky rakouského praehistorického bádání zaujímaly vždy vynikající místo ve vědě a že čestně ob stojí i před cizinou, pak nemalým dílem k tomu přispěly zajisté archaeologické práce české a moravské. (...)

Jestliže se vylíčeným snahám praktického a theoretického bádání podařilo zjednati české a moravské praehistorii všeobecně váženého postavení, najmě založiti pevné základy našeho domácího vývojového systému, nelze zároveň neuznati, že našemu předhistorickému bádání nastávají ještě další důležité úkoly.

Tyto vysoké cíle vyžadují však nepochybně dalšího mimořádného napjetí veškerých sil a bude nutno i v budoucnu nadále appellovati na účinnou podporu státu.

Vítáme proto tím vřeleji, že provedena právě v nejnovější

době reorganisace C. k. ústřední komise (...) Jelikož má tato pronikavá reforma dle §§ 1. a 2. statutu (...) prospěti též bádání předhistorickému a jelikož dle předem uvedeného právě archaeologie (...) zajisté zasluhuje zvláštní podpory od C. k. ústřední komise, dovoluji si podepsané Archaeologické kluby v rámci publikovaného statutu přednésti tyto návrhy:

1. „Rada památková“

Při sestavení památkové rady (§§ 7.–9. stat.) budiž vzat patřičný ohled na praehistoriky vůbec. Dále budiž ohledně Čech a Moravy ve smyslu § 8 stat. zejména k tomu přihlíženo, že tyto země zasluhují právem četnějšího zastoupení se zřetelem na počet obyvatelstva, neobyčejné bohatství předhistorických starožitností a vynikající výzkumy na poli praehistorie.

2. „Státní památkový úřad“ (§ 10 stat.)

Při jmenování odborných (umělecko-historicky vzdělaných) úředníků budiž přihlíženo k osvědčeným praehistorikům v dostatečném počtu. Též by se doporučovalo, aby hned při konstituování státního památkového úřadu jmenován byl jeden generální konservátor výlučně pro praehistorii. Dále budiž jmenován jak v Čechách, tak i na Moravě zvláštní zemský konservátor pro praehistorii, jelikož by se sotva podařilo najít pro tyto praehistoricky tak důležité země zemského konservátora, který by oba odbory (umělecko-historický a předhistorický) v potřebné míře ovládal. Kdyby však toto nyní nebylo proveditelné, mohlo by se skutečné potřebě provisorně vyhověti tím způsobem, že by se přidělila zemským konservátorům v Praze a v Brně předhistoricky vyškolená odborná síla jako stálý úředník se samostatnou působností.

3. „Ústav pro předhistorické bádání“

Dovolujeme si vyjádřiti prosbu, aby se co nejdříve uskutečnilo založení předhistorického ústavu, o němž se zmiňuje § 16 stat., a aby se při jeho konstituování plně přihlíželo ku zvláštním potřebám zemí českých. Zejména budiž také uváženo, zda-li by se neodporovalo zřízení pobočných ústavů v Praze pro Čechy a Moravu, pak v Krakově pro Halič a Bukovinu. Tato dvě místa vykazují též žádoucí důležité podmínky, totiž university a již založené kabinetu předhistorické.

Příloha 36

Stocký, A.: K uzákonění ochrany památek praehistorických, Pravěk 7, 1911, 36–39. (Výňatky.)

Každý předmět, ať na povrchu země, či ukrytý pod zemí, který měl nějaký vztah k lidu obývajícimu v zemi před dobou historickou (u nás as před IX. stol. po Kr.), jest praehistorickou památkou. (...) Viditelné památky nadzemní – mohyly a valy – by neskýtaly mnoho obtíží při uzákonění ochrany. Stačilo by zákonem stanovené vyvazení, ať státem nebo zemí, některých zvláště význačných skupin mohylových nebo některého hradiště. Při rozkopávání nevyvazených objektů by ovšem byla nutná odborná intervence.

Hůře je s památkami ukrytými pod zemí, na které se přijde zpravidla jen náhodou při různých zemních pracích. (...) O zachování hrobů a sídlišť na původním místě a v původní podobě nemůže být ovšem řeči při dnešním hospodářském rozmachu. (Kdyby měl stát nebo země vykoupiti všecky loka-

lity, kde jsou pohřebiště nebo sídliště, musil by v Čechách vykoupiti ku př. celé Polabí.) Jde tedy jen o zjištění hrobů a sídlišť, jejich tvar a zabezpečování jejich inventáře. A právě o zachránění inventáře pro vědecké účely má být pečováno ochranným zákonem. Jak si představuji tuto zákonnou ochranu, vyložím ihned.

První podmínkou zákona je zřízení památkového úřadu, který by byl nadán dostatečnou exekutivní mocí, (...) zřízen v každé zemi a byl by podřízen přímo památkové sekci v ministerstvu osvěty. Rozhodně by se doporučovalo dáti úřadům pokud možno největší volnost, aby ochranná akce neuvízla v pedanterii centralistického byrokratismu. (...)

Zákonem by se nařídilo, že každý nález musí být oznámen buď důvěrníkovi, nebo ve škole aneb i na obecním úřadě, který ihned o něm zpraví důvěrníka. Ten bez prodlení jej ohledá a po případě i převezme k uschování. Je-li to nález důležitý, oznámí jej ihned památkovému úřadu, je-li to věc menší důležitosti neb ojedinělý předmět, oznámí jej až v sumární zprávě podávané občas (ku př. za měsíc) řečenému úřadu. Památkový úřad by při velmi důležitých nálezech vyslal úředníka k ohledání a uvědomil by o něm zemské, resp. krajské museum, intervenoval by u majetníka ve příčině postoupení nálezu řečeným ústavům a vyjednával by v daném případě o svolení k systematickému prokopání místa.

Přirozeně by zákonem bylo určeno (jak již v Helfertově návrhu se z části stalo), že nálezy nesmí bez svolení úřadu památkového býti prodávány osobám třetím, hlavně ne překupníkům starožitností, nýbrž právo předkupní se ponechá zemskému a krajským museím a universitě (nevěnuje-li majitel nález sbírkám zdarma) a teprve když žádny z těchto ústavů a ani vídeňské dvorní museum na získání nálezu nereflktuje, může jim majitel pozemku volně disponovati. (Zároveň nesmí se tu opomenouti ustanovení, že reflektuje-li některý z ústavů na nález a majitel klade přemrštěné požadavky, může úředním odhadem býti stanovena cena, za kterou ho majitel prodat musí. Tento passus se týká hlavně vědecky důležitých nálezů).

Zákon dále musí obsahovati předpisy o řízení vyvazovacím, jde-li o systematické prokopání místa. Netřeba ovšem vykupovati pozemek zúplna, nýbrž smluviti pouze náhradu za svolení ke kopání, které ovšem podle zákona by se nesmělo odepřítí.

Právo výkopů by se přiznalo v prvé řadě zemskému museu, krajským museím a universitě, dále archaeologickým spolkům i jednotlivcům, ospravedlní-li k tomu odborné znalosti, a dají-li záruku, že výkopy provedou metodicky, je uveřejní a materiál uloží (za náhradu útraty v některé veřejné sbírce).

Rozhodně by zákon památkový měl co nejpřísněji stíhati nepovolané kopání, prováděné soukromníky jen za účelem získání starožitných předmětů a nejpřísněji by se měl postaviti proti vývozu za hranice. Při tomto bodě by se nemělo zapomenouti na povolení výměny materiálu studijního s cizinou, které by od případu k případu bylo dáváno památkovým úřadem jen museím a universitě. Rovněž podlouhne prodávání předmětů dělníky – „pod rukou“ – mělo by být přísně trestáno. (...)

(...) Úřad /památkový/ by vydával tiskopis, který by ve

stručném, ale snadno srozumitelném výtahu obsahoval nej-důležitější ustanovení zákona, jich výklad a spolu poučení o památkách praehistorických. Tento tiskopis by se rozslal školám, obecním úřadům, resp. okresním hejtmanstvím a pod. a tyto by ho rozdaly dle potřeby všem podnikatelům prací, při nichž možno naraziti na praehistorické památky. Podnikatel by byl povinen své dělníky upozorniti na možnost nálezu a naříditi jim, aby každý nález ihned hlásili. Tím by se zamezilo obcházení zákona výmluvou, že dělník nebo i podnikatel nevěděl, „co to je“.

(...) Důležitým úkolem /úřadu/ by bylo ku př. založení topografického katalogu všech zjistitelných nálezů z dřívější doby a doplňování novými nálezy. Neméně důležitou činností by bylo zinventování a katastrování všech sbírek veřejných i soukromých. Jen tyto dva podniky by vyžadovaly dlouhé doby a pilné práce, o aktuální vědecké činnosti členů ani nemuvě.

Dále by se doporučovalo, aby památkový úřad, resp. aspoň vždy jeden jeho člen se zabýval intensivně studiem konservačních method, aby tak úřad byl opravdovým úřadem pro ochranu památek a stal se rádcem a útočištěm všech museí i soukromých pracovníků. (...)

Příloha 37

Stocký, A.: Ochrana praehistorických památek (Příspěvek k organisaci archaeologické práce v Čechách), Středa 2, 1912–13, 37–40, 77–81. (Výňatky).

(...) Jediná osoba a korporace nemůže postihnouti všech úkolů, mají-li býti prováděny dokonale. Je proto třeba účelné dělby práce a té lze dosíci jen právě dobrovolnou organisací. (...) Zorganisuje-li se praehistorická práce, učiní se tím velice důležitý krok v otázce ochrany památek. (...) Tu jde o to, aby každý nález byl registrován, odborně ohledán a bezpečně uložen pro další vědecké zpracování. Jde tedy o jakousi nepřetržitou kontrolu a stále praehistorické zpravodajství a tím také o ochranu praehistorických památek. (...)

(...) z několika důvodů by si bylo přáti, aby iniciativa k organisaci vyšla z Archaeologické komise při české akademii. V řadách Archaeologické komise je obsažena instituce místních jednatelů – funkce dosud jen čestná, bez povinností – z níž by se dala vybudovat silná opora organisace. Bylo by jen třeba, aby místní jednatelé byli vybíráni z ochotných odborníků po celých Čechách, as na způsob dřívějších konservátorů, ale ve větším počtu, aby aspoň každý politický okres (nebylo-li by možno získati jednatele pro každý samosprávný okres) měl svého, v okrese bydlícího jednatele. Funkce jednatele by nezbytně ovšem přestala být čestným titulem, nýbrž znamenala by dobrovolné převzetí určité sumy povinností. Tím by byl učiněn první krok k vybudování navrhované organisace a získán po venkově pevný kmen spolupracovníků. (...)

Archaeologická komise by k návrhu svých jednatelů jmenovala „důvěrníky“ (název je lhostejný; užívám slova „důvěrník“ na rozdíl od jednatele, pro něž vyžadují skutečného odborného vzdělání) ve všech místech, která dosud nebyla po archaeologické stránce kontrolována. V okresích místních museí se toto jmenování stane po úřadě se správou

musea (není-li správce nebo jiný činovník již jednatelem archaeologické komise). Důvěrnická i jednatelská funkce je nehonoraná, tedy čestná (hotové výlohy vzniklé dožádaným výkonem se ovšem nahradí), ale každý, kdo ji přijme, se zaváže, že se bude spravedlivě řídit instrukcemi, jichž se každému důvěrníkovi i jednatele dostane. V těchto instrukcích bude obsažen: stručný – ale úplný návod k vykopávání a zachraňování praehistorických (nahodilých) nálezů, pokyny k primitivní konservaci, krátký přehled kulturních fází s vyobrazením důležitých typů a návod, jak nález třeba hlásiti. Místa hlášení jsou: nejbližší místní museum, respektive jednatel archaeologické komise, zemské museum, archaeologická komise. (...)

Z došlých ohlášek nálezů vznikne při archaeologické komisi bohatý nálezový archiv, který se odevzdá Zemskému museum (praehistorické oddělení) k uchování, kdež bude pohodlně přístupen všem badatelům, jimž se uspoří mnoho času. (...) Zemské museum v celé organizaci zaujme zvláštní posici, která mu náleží jako ústřednímu všenárodnímu ústavu. Bude ovšem třeba, aby rozvážným a cílevědomým vedením tuto posici nejen udrželo, nýbrž i posílilo a bylo venkovským ústavům nejen vůdce, nýbrž i, a to hlavně, rádcem a učitelem ve všech praktických případech. (...) V Zemském museum by měly být uloženy nejen všechny typy, nýbrž i všechny unikáty a zvláště důležité nálezy.

Příloha 38

E. Šimek: Stanovy úřadu pro ochranu pravěkých památek, 13. 11. 1918. (Po úpravách na základě připomínek vznesených L. Niederlem. Publ.: Šimek 1949b, 183.)

§ 1. Úřad pro ochranu pravěkých památek je nejvyšším státním orgánem ve všech otázkách týkajících se ochrany praehistorických a raně historických nálezů na území československého státu.

§ 2. Úřad tento je bezprostředně podřízen ministerstvu osvěty. V otázkách ochrany památek jedná se všemi státními i samosprávnými úřady přímo. Má své sídlo v Praze.

§ 3. V čele úřadu stojí státní konservátor, jmenovaný ministerstvem osvěty. Úřadu je přidělen potřebný počet archeologů /a techniků (geometrů) – tato slova škrtnl Niederle/ v hodnosti definitivních státních úředníků a příslušný počet pomocných sil pro práci kancelářskou, účetní a registraturní.

§ 4. Úředníky v odst. 3 uvedenými mohou se státi jen odborníci theoreticky i prakticky řádně vyškolení. Podmínkou přijetí jest doktorát filosofie na některé z našich univerzit (hlavní obor: praehistorická či klasická archeologie) a doklady o studiu pravěkých dějin, ethnologie, anthropogeografie a pokud možná též anthropologie.

§ 5. Mimořádné větší náklady na ochranu pravěkých památek (velké subvence a pod.) povoluje na návrh úřadu ministerstvo osvěty od případu k případu.

Pro potřeby běžné činnosti praktické (služební cesty úředníků, drobné subvence a odměny, bezodkladné koupě a pod.) jest úřadu přiděleni vlastní dotaci. Účty z této dotace předkládá úřad před koncem každého roku ministerstvu osvěty, které ji v státním rozpočtu vykazuje odděleně, spolu s ostatními položkami úřadu.

§ 6. Úřad pro ochranu pravěkých památek podporuje

památková rada. Jejimi členy mohou být jmenováni zvláště vynikající odborníci na poli prehistorické neb klasické archeologie a věd příbuzných, zaváže-li se, že po dobu své funkce nebudou zakládati neb rozmnožovati vlastních sbírek prehistorických (klasicky-archeologických).

Členy památkové rady jmenuje ministerstvo osvěty na návrh úřadu pro ochranu pravěkých památek na dobu pěti let. Po uplynutí této lhůty mohou býti ve své hodnosti toutéž cestou potvrzeni na další období. Členství památkové rady je funkcí čestnou.

§ 7. Úřad pro ochranu pravěkých památek může pro jednotlivé menší okrsky jmenovati přední odborníky v prehistorii nebo klasické archeologii konservátory okresními, přijmou-li podobný závazek ohledně svých soukromých sbírek jako členové památkové rady.

Úřad konservátorů okresních je funkcí čestnou. Jmenování děje se na dobu tří let a může býti po uplynutí této lhůty obnoveno.

§ 8. Osoby, které si podáváním zpráv o nálezech, sbírkách a pod. získaly zvláštních zásluh, může úřad pro ochranu pravěkých památek jmenovati svými korespondenty. Jmenování děje se na dobu tří let a může býti poté obnoveno.

§ 9. Pro jednotlivé zvláštní případy (řízení větších vykopávek a pod.) může úřad pro ochranu pravěkých památek jmenovati konsulenty s remunerací, již povoluje na návrh úřadu ministerstvo osvěty.

§ 10. Bližší ustanovení o činnosti úřadu pro ochranu pravěkých památek, památkové rady a okresních konservátorů obsahují instrukce, schválené ministerstvem osvěty.

Příloha 39

Protest českých prehistoriků proti jednání památkové rady (27. 1. 1919)

Ministerstvo školství a národní osvěty v Praze!

Podepsaní konservátoři, znalci a přátelé praehistorických památek přijali s velkým zadostiučiněním prohlášení pana ministra G. Habermana při nastoupení jeho úřadu, že totiž pojal do svého programu také péči o památky archaeologické. (...) S povděkem bylo také vítáno, že byla již i zřízena korporace t. zv. Památková rada, jejímž úkolem jest ochrana památek všeho druhu. Krátká doba činnosti této rady nutí však podepsané upozorniti ministerstvo na některá opatření, jichž bude třeba, má-li Památková rada vyplniti ty vznešené úkoly, které jí byly svěřeny.

Úkoly Památkové rady – péče o památky praehistorické, umělecko-historické a přírodní, eventuálně i národopisné – spadají totiž do tak různých oborů, že není možno, by znalec jednoho oboru, nejsa znalcem oborů ostatních, zasahoval do oboru druhého nebo třetího nebo naopak. Rozhodovala by tudíž Památková rada v celku o otázkách detailních, bylo by možno, že by správný názor znalců jednoho oboru byl potlačen, t. j. přehlasován ostatními členy této korporace, kteří by otázku na škodu věci posuzovali s hlediska neodborníka.

Jest tudíž příkazem, aby Památková rada se dělila na 3 nebo 4 sekce (praehistorickou, umělecko-historickou, přírodní a event. národopisnou), které by požívaly plně autonomie při svém rozhodování o otázkách osobních a věcných, a že

by výsledek byl toliko za tím účelem sdělen s plenem, aby byl vzat na vědomí.

Dotýkala-li by se otázka dvou nebo více oborů, náleželo by dotýčným sekcím jednati v dorozumění. Plenum by pak byly vyhrazeny pouze otázky zásadní nebo otázky týkající se všech oborů. Dovoláváme se v tom ohledu víceletých zkušeností nabytých v Archeologické komisi České akademie a v Archeologickém sboru zemského musea. Zároveň dáváme na uvážení, jestli některé zvláště důležité otázky neměly by spíše býti řešeny na širokém podkladě pomocí širší ankety odborníků a interessentů; zvláště pak pohrěšujeme v Památkové radě zástupce vážených korporací a institucí, které dosud poctivě a svědomitě o archeologické památky se staraly, taktéž odborníky z jiných zemí československého státu.

Podnět k tomuto podání zavdala okolnost, že v prvním sezení Památkové rady dne 7. ledna 1919 bylo provedeno jmenování konservátorů pro pravěké památky za nepřítomnosti obou předem omluvených starších znalců tohoto oboru způsobem příčícím se spravedlnosti a společenským zvyklostem. Při tom byla přijata zásada, že konservátorem nemůže být obchodník a zásada ta vysvětlována tak, že by musila býti důsledně rozšířena na soukromé sběratele; ale v tom případě by ovšem většina členů Památkové rady musila tuto funkci složit.

Zcela nepřipustno však jest, že výše uvedená zásada (...) byla úplně libovolně v jednotlivých případech vykládána; zvláště byl ze seznamu konservátorů škrtnut vrchní rada K. Buchtela způsobem, který jeho čest musí hluboce urazit, a který jen osobní animositou jest vysvětlitelný. (...) Není lhostejno, jest-li v nynější přechodné době – kdy všechny stávající instituce byly prohlášeny za dále trvající a jen ty osoby se odstraňují, které se nečestně chovaly – přední badatel, spoluzakladatel systému české praehistorie, muž čestný a o vědu zasloužilý jako málokterý člen Památkové rady se zbaví touto radou čestné funkce (...). Jelikož usnesení to se stalo proti návrhu zástupce ministerstva ex offio (dr. Šimka) a za nepřítomnosti obou starších členů z oboru praehistorie, tudíž bez slyšení těchto a proti jejich přesvědčení, žádají podepsaní, aby znovupotvrzení nebo znovujmenování konservátorů z oboru praehistorie bylo provedeno teprve a pouze na základě usnesení znalců z oboru toho, t. j. po ustavení příslušné sekce rady památkové. (...)

Příloha 40

Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 10. 2. 1919, č. 680 n. o. (Výňatky.)

Instrukce pro konservátory památkové péče

1. Konservátoři jsou důvěrníky osvětového odboru ministerstva (odd. museí a ochrany památek a odd. hudební) a zpravodají Zemských památkových úřadů.

2. Jejich úřední funkce jest čestná, exekutivy nemají. Úřední titul zní: „Konservátor ministerstva školství a národní osvěty“. Konservátoři se písemně zaváží, že nevyužijí své čestné funkce k sbírání starožitností, a že nebudou jimi obchodovati.

4. Konservátoři jsou ustanoveni pro určitý obor památkový: a/ pro památky předhistorické; b/ pro památky historické,

umělecké a lidové; c/ pro památky přírodní; d/ pro památky hudební.

5. Činnost konservátorů jest v první řadě zpravodajská a soupisná a má účelem poskytovat rychlou informaci o výkopech a nálezech, o ohrožených památkách všeho druhu atd. nebo dávat iniciativu k zakročení nebo k získání památky ohrožené pro veřejnou sbírku. V druhé řadě jest povinnost konservátorů extensivní a má účelem popularisovat cíle a úkoly ochrany památek všeho druhu v nejširších vrstvách lidových pomocí přednášek nebo literární činnosti.

6. Konservátoři kategorie b/ a c/ korespondují přímo jenom s památkovými úřady, konservátoři kategorie a/ a d/ prozatím výjimkou s ministerstvem (...), dokud nebude o předhistorické a hudební památky postaráno referentem u Zemských památkových úřadů nebo u Státního ústavu pro výkopy. (...)

7. Konservátoři fungují jako dozorcí nad výkopy nebo restauracemi památek jenom na výslovné zmocnění ministerstva nebo památkových úřadů. Ministerstvo může jim svěřiti k provedení určitý úkol nebo pověřiti je zastupováním v odborné záležitosti.

Příloha 41

Zákon o vyvlastnění movitých památek předhistorických, historických a uměleckých v území státu československého. (Koncept paragrafovaného znění, nedatovaný strojopis – krátce po roce 1918. Muzeum hl. m. Prahy – odd. archeol. sbírek, fond J. A. Jíra, sv. 87.)

§ 1. Veškeré památky předhistorické, dále všechny movité památky historické a umělecké od dob nejstarších do roku 1620 místně českého původu nebo důležité pro dějiny národa a pro vývoj jeho umění stávají se dnešním dnem majetkem státním. Do pojmu těchto movitých památek zahrnují se předměty chované kdekoliv na povrchu státního území nebo dosud v zemi ukryté.

§ 2. Převedení těchto památek do majetku státu děje se zpravidla bez náhrady. V těch případech, kde jde o sbírky jako celky, pořízené žijícím soukromníkem za zvláštních hmotných obětí a zejména kde sbírka tvoří jediné jmění majitelovo, může stát po rozhodnutí ministerstva školství a národní osvěty sbírku zakoupiti na základě odhadu svých znalců a po případě ponechati ji až do smrti majitelovy v jeho opatrování za náležitých záruk. Kde památky jsou nerozlučnou částí ritu nebo tvoří jednotný celek s budovou nebo prostorem historického nebo uměleckého významu, nebo jsou částí veřejně přístupných sbírek, mohou býti ponechány na svém místě, zůstávají však ve správě státní. Z jakékoliv náhrady a z ponechání v soukromém majetku jsou vyloučeny jen předměty v zemi ukryté nebo ode dne platnosti tohoto zákona objevené.

§ 3. Majitelé nebo dočasní držitelé památek v § 1. uvedených, mají povinnost oznámiti ministerstvu školství a národní osvěty jich druh a počet. Majitel nebo dočasný držitel pozemku, kde byl nález učiněn, jakož i nálezce těchto památek jsou povinni ode dne platnosti tohoto zákona učiniti bezodkladně oznámení ministerstvu školství a národní osvěty; toto může provést dočasně nebo trvale vyvlastnění příslušného pozemku.

§ 4. Každé překročení tohoto zákona ať zcizením, neb vývozem za hranice, ať přesunutím majetkovým nebo místním, ať zamlčením majetnictví nebo nálezu ode dne platnosti tohoto zákona třešce se pokutou až do desetinásobné běžné trhové ceny předmětu nebo jí přiměřeným vězením.

§ 5. Provedení zákona svěřuje se ministerstvu školství a národní osvěty.

Příloha 42

Vyhláška navržená ministerstvem školství a národní osvěty dne 1. 4. 1924, č. j. 34494/24-V (strojopis, volný tisk).

Stává se často, že při náhodných nálezech (kácení stromů, kopání základů novostaveb, bourání starých budov, při pracích kanalisačních, při orání, dobývání písku nebo hlíny, lámání kamene a pod.) cenné památky historické (mince, nádoby, střepy, zbraně, kachle atd.) i přírodní (kosti diluvialních zvířat) přicházejí na zmar z cela nebo z části, čímž vědeckému bádání působí se škoda mnohdy nenahraditelná.

Upozorňují se proto všechny úřady politické a obecní na dosud platný dvorský dekret ze 16. července 1846 č. 970, podle něhož mají se všechny takové nálezy hlásiti veřejným ústavům musejním a ukládá se jim, aby vyhláškou uvědomily veřejnost, že takové nálezy nutno ihned hlásiti příslušným památkovým úřadům (v Praze, Brně a v Bratislavě), kterých již opatří, čeho dále třeba.

V poslední době opakují se případy, že na nalezištích historických i předhistorických památek podnikají výkopy různí amatéři a milovníci starožitností, kteří k tomu nemají odborné znalosti a zkušenosti. Tím se stává jednak, že nalezené památky se ztrácejí do soukromých rukou, tedy nekontrolovatelných, jednak zase, že odborné probádání naleziště se znemožňuje nebo ztěžuje.

Připomíná se proto, že každé neodborné kopání a jiné zkoumání bez odborného dozoru se přiči duchu ustanovení národního výboru z 29. října 1918, čís. 13 Sb. z. a n., a že ke kopání a prohledávání nalezišť jsou oprávněni jenom odborníci, kteří se prokáží povolením MŠANO získaným prostřednictvím buď Čs. státního ústavu archeologického v Praze, Brně, Bratislavě nebo Národního musea v Praze, zemských museí v Brně a Opavě a státního východoslovenského musea v Košicích.

Každému jinému buď v kopání a prozkoumávání nalezišť zabráněno.

Připis ministerstva školství a národní osvěty ministerstvu vnitra pod týmž datem a č. j.

Stává se velmi často, že při náhodných nálezech a různých vykopávkách přicházejí cenné památky na zmar, jakož i že kopáním a bádáním, které provádějí neodborníci, zmenšuje se cena vykopávek, poněvadž tím bývá znemožněno odborné prozkoumání naleziště i uložení kulturních vrstev a řádné ocenění nálezů.

Ministerstvo školství a národní osvěty soudí, že by leccos dalo se do budoucna napravit, kdyby všem zemským i okresním politickým správám jakož i četnickým velitelstvím (a jejich prostřednictvím pak i okresním výborům, okresním

silničním výborům, obcím) vydána byla vyhláška, která by na věc upozornila a úřadům těmto připomněla jich povinnosti. Uveřejněním vyhlášky ve Věstnicích ministerstva školství a národní osvěty i ministerstva vnitra mohla by pak věc býti uvedena ve známost i jiným činitelům, zejména správám a ředitelstvím škol všech kategorií.

Ministerstvo školství a národní osvěty zasílajíc návrh takové vyhlášky, žádá, aby se ministerstvo vnitra o ní vyslovilo a – nemá-li proti ní námitek – postaralo se o její rozeslání jmenovaným úřadům i otištění ve věstníku ministerstva vnitra. Jakmile se tak stane, zařídí ministerstvo školství a národní osvěty otištění vyhlášky i ve svém věstníku.

Příloha 43

Osnova zákona o ochraně památek
(Rozmnožený materiál, nedatovaný, polovina 30. let – výňatky.)

Hlava VIII. Výkopy, objevy a nálezy památek.

§ 25. Archeologické lokality.

1./ O určitých místech, o nichž je jisto, že se tu při kopání, neobvyklých pracech polních a lesních, stavbách všeho druhu a pod. mohou vyskytnouti nálezy památek, jest příslušný památkový úřad oprávněn vydati rozhodnutí, podle něhož jsou majitel či držitel nemovitosti a podnikatel prací rukou společnou a nerozdílnou zavázáni do budoucna oznámiti buď společně nebo jeden z nich památkovému úřadu takové práce polní, lesní, stavební a pod. dřívě, než k práci přikročí a žádati za jeho svolení k těmto pracem.

4./ Ve výjimečných případech, v nichž jde o místo zvláštní památkové důležitosti, má příslušný památkový úřad právo rozhodnouti, má-li býti místo takové vyvlastněno za cenu obecnou z rukou dosavadního majitele buď na čas s právem zpětného získání vlastnictví pro původního majitele, byla-li provedena vědeckým výzkumem úplná exploitace tohoto místa, buď trvale. Při tom může být vyvlastněno jen tolik plochy, kolik je nezbytně nutno ke zdárnému dosažení vědeckého cíle, po případě ke konservaci a výzkumu objevených nemovitých a k vytěžení movitých předmětů (...). Vyvlastnění děje se z pravidla ve prospěch veřejné korporace, sbírky, ústavu a pod. k jich žádosti. (...)

§ 26. Archeologický výzkum.

1./ Chce-li jednotlivec nebo korporace podnikati archaeologický výzkum, jest povinen žádati příslušný památkový úřad za svolení, udati řádně lokalitu, program a osobu, která ručí za správné provedení výzkumu a doložiti žádost souhlasem vlastníka – není-li jím sám žadatel – pozemku nebo objektu, na němž má býti výzkum proveden.

2./ Památkový úřad jest povinen rozhodnouti o žádosti dohodna se se Státním archaeologickým ústavem nebo s příslušnými orgány památkové služby pro zvláštní úkoly (§ 3. odst. 6) do 4 neděl od doby, kdy ho došla. Vyřídí-li žádost příznivě, sdělí s žadatelem zároveň podmínky, na jichž zachování je povolení vázáno a ustanoví svůj úřední dozor.

3./ Podnikatel výzkumu, uznaný Státním archaeologickým ústavem za osvědčeného odborníka, jest povinen toliko

oznámiti památkovému úřadu místo a dobu zahájení zamýšleného archeologického výzkumu. (...)

7./ Kdo bez úředního povolení podnikne archeologický výzkum (odst. 1.) anebo v něm pokračuje přes úřední zákaz (odst. 4.) dopouští se přestupku, který může být trestán pokutou od 1000 Kč do 10 000 Kč. Vedle toho propadají předměty při tom získané ve prospěch státu k dispozici ministerstva školství a národní osvěty.

§ 27.

1./ Památkový úřad je oprávněn rozhodnouti, aby na místě, kde lze z vědeckých důvodů očekávat nálezy památek, bylo po nich odborně pátráno a to po případě i proti vůli majitele či držitele nemovitosti. (...)

§ 28.

1./ Předměty movité při výzkumu nalezené přísluší podnikateli výzkumu, nebylo-li památkovým úřadem po dohodě s ministerstvem školství a národní osvěty rozhodnuto jinak. Předměty nebo organicky souvislý celek, z památkových důvodů nebo pro svoji povahu neodstranitelné zůstávají v majetku majitele příslušné nemovitosti a o jejich udržování platí předpisy v § 11 uvedené.

2./ Byly-li nalezeny při výzkumu movité nebo nemovité, po případě ve smyslu odst. 1. neodstranitelné předměty zvláště pozoruhodné ceny památkové, může památkový úřad získat si svolení ministerstva školství a národní osvěty k rozhodnutí, má-li býti tato památka nebo organický celek památkový předkupním právem státu získána (§ 9 odst. 2.) nebo vyvlastněna ve prospěch státu nebo některé veřejné korporace, ústavu nebo sbírky za cenu obecnou. (...)

§ 29. Nálezy a objevy.

1./ Kdo při jakékoliv příležitosti našel nebo objevil památku, je povinen ihned to oznámiti. Oznámení budiž učiněno příslušnému památkovému úřadu buď přímo (telefonicky nebo spěšným listem) nebo prostřednictvím nejbližšího četnického, policejního nebo obecního úřadu. K tomuto oznámení je povinen nálezce, majitel, držitel atd. místa nálezu nebo objevu (§ 8, odst. 3.) nebo podnikatel prací v místě nálezu nebo objevu prováděných i jich pomocné síly. Z pravidla budiž památkový nález nebo objev ponechán a prozatímně zabezpečen na místě samém až do rozhodnutí památkového úřadu. Jen hrozí-li mu nebezpečí zcizením, úmyslným poškozením nebo zničením, budiž střežen nebo jde-li o předmět movitý, dán do uschování orgánům, kde se stalo ohlášení. Stal-li se nález nebo objev při lámání kamene nebo při pracích polních, lesních, vodních, stavebních a pod. a je-li nebezpečí, že památka nalezená nebo objevená bude jimi ohrožena po případě zničena, musí býti tyto práce zastaveny a s pokračováním vyčkáno pokynů památkového úřadu.

3./ Památkový úřad jest povinen rozhodnouti z pravidla do 48 hodin o dalším postupu a své rozhodnutí oznámi zároveň i příslušnému okresnímu a obecnímu úřadu. (...)

5./ Důvěrníci památkové služby jsou povinni, zjistí-li, že se při nějaké příležitosti přišlo na památku (odst. 1.), oznámiti to ihned příslušnému památkovému úřadu. V tom případě jsou oprávněni upozorniti majitele atd. nemovitosti, na níž se nález nebo objev udál nebo předmětu nalezeného či objeveného, po případě i podnikatele prací v místě nálezu nebo

objevu prováděných, že tu jde o památku a po případě jim zakázati pokračování v takových pracích, které by byly s to památkový nález nebo objev poškoditi a to až do doby, kdy památkový úřad rozhodne (...).

6./ Dá-li se z nálezu nebo objevu usouditi, že jest jenom částí organického památkového celku, může památkový úřad rozhodnouti, aby na tomto místě bylo bez průtahů odborně pátráno. V tom případě platí ustanovení § 27.

7./ Nalezené movité i nemovité památky mimo poklady (odst. 8.) jest majitel místa nálezu povinen podle rozhodnutí památkového úřadu buď vhodně umístiti na místě samém, buď odevzdati veřejné sbírce darem nebo s výhradou vlastnictví. Na místě nálezu umístěné nebo objevené památky ať jednotlivé ať organicky souvislé jsou vzhledem k svému udržování vázány předpisy § 11.

Příloha 44

Výnos ministerstva dopravy ze dne 23. 2. 1939, čj. 65.999-VIII/2-1938 ve věci ochrany památek při stavbách železničních.

(Publ.: Zprávy památkové péče 3, 1939, 46–47, kde doplněn ještě výnosem čj. 46.014-VIII/2-1939 z 27. 5. 1939.) (Výňatky.)

Všem ředitelstvím státních drah!

Ochrana památek a všeho, co s tím souvisí, stala se zvláště v nové Česko-Slovenské republice nutností a nezbytností (...). Rovněž však je třeba, abyste (...) věnovali zvýšenou péči a pozornost též sféře podzemní, obzvláště, když zemní práce na železničních stavbách, pracovními útvary prováděné, jsou, respektive budou provázány, a to ve většině případů, posunem horních vrstev země, kde bývají někdy i ve značném rozsahu uloženy na nápadných místech, která není možno předem určit, památky pravěké i historické. Jsou to jednak kostrové a žárové hroby, jednak do země zapuštěná sídliště, jednak jejich odpadkové jámy, nálezy zbraní, mincí a pod. Všechny tyto podzemské archeologické památky jsou rovněž součástí dějin naší země a mají nesmírnou vědeckou cenu. Proto je nutno chrániti je všemi způsoby před zničením a naopak poskytovat vředycky možnost, aby byly ihned na místě odborně prozkoumány a jako vzácný majetek státu a národa zachráněny. (...)

Zjištěné nálezy, pokud možno krátkou cestou (telefonicky) hlase státním památkovým úřadům v Praze, Brně nebo státnímu archeologickému ústavu v Praze III, Vlašská ulice č. 19, který na vlastní náklad vyšle odborného úředníka k záchraně nálezu. V případech, kdy byl objeven větší objekt (pohřebiště, sídliště, pravěká fauna, flora), bude prozkoumána nejprve jen ta část objeveného objektu, která by byla projektem a stavbou přímo dotčena.

Pracovní útvar poskytně odbornému úředníku státního památkového úřadu nebo státního archeologického ústavu vhodné dělníky, kteří pomohou provést výzkum tak rychle, aby pracovní program útvaru nebyl zdržen.

Aby uvedený úkol (...) byl seč možno i pracovním útvarem podporován, zařídí vojenská správa v rozsahu učebné látky občanské výchovy a osvětové činnosti v pracovních útvarech, která byla zařaděna do osnovy těchto útvarů, i vhodné poučení a výklady odborníků o nálezech archeologic-

kých, ovšem jen tam, kde lze důvodně očekávat nálezy paleontologické, prehistorické (pravěké) nebo historické. (...)

Příloha 45

Oběžník č. 82 presidia ministerstva veřejných prací ze dne 26. 6. 1939, čj. 2942/4 pres.-1939 ve věci ochrany pravěkých nálezů při veřejných pracích.

(Publ.: Zprávy památkové péče 3, 1939, 77–78.)

Ministerstvo školství a národní osvěty nám zaslalo toto upozornění státního archeologického ústavu: „Při všech veřejných pracích, stavbách a úpravách silnic, budov, přehrad, průplavů a pod. dochází téměř vždy k objevům památek pravěkých a historických, které z neznalosti a nepochopení jsou ničeny, neboť prostě mnohdy předměty jako kamenné nástroje, střepy nádob a pod. neupoutají pozornost, jiné, jako např. předměty bronzové nebo železné, jsou získávány soukromníky a pod. Ale všechny tyto nálezy mají i při zdánlivé nepatrnosti velký význam vědecký a národní jako jedinečné památky minulosti naší vlasti a musí jim být zejména nyní věnována zvýšená péče.“

Ministerstvo veřejných prací sdělující svrchu uvedené žádá, aby při všech pracích ministerstvem veřejných prací prováděných přímo neb podporovaných bylo nařízeno podnikatelům a orgánům dohlédacím, aby

1. dbali pečlivě, aby pravěké a historické památky (nástroje kamenné, pazourkové, bronzové nebo železné, předměty ozdobné z bronzu nebo jiného kovu, nádoby celé nebo ve střepech, nálezy kostí a pod.) byly ihned hlášeny a to buď nejlépe četnické stanici nebo státním památkovým úřadům v Praze a Brně, které v dohodě se státním archeologickým ústavem obstarají záchranu nebo výzkum,

2. aby památky, pokud jsou nalézány na státních pozemcích nebo při státních pracích, byly považovány za národní majetek, pokud jsou nalézány při jiných pracích, na něž stát svými orgány dohlédá nebo je podporuje, byly uloženy ve veřejných sbírkách podle pokynů uvedených úřadů a ústavů,

3. aby stavby provádějící orgány nebo orgány dohlédající byly povinny vyslaným odborným činitelům vyjít co možno vstříci a jejich práci všestranně podporovati.

Příloha 46

Oběžník Úřadu pro pravěk v Teplicích okresním konzervátorům v župě Sudety (Rozmnožený, nedatovaný; výňatek.)

Anweisung für die Kreispfleger

2. Sie haben die Aufgabe, das Amt für Vorgeschichte von allen auf die vorgeschichtlichen Denkmale ihres Kreises bezüglichen Vorgängen, Planungen, Veränderungen und Arbeiten beim Eisenbahn-, Strassenbau- und Kanalbau, bei Hausanlagen, beim Betrieb in Sandgruben u. dgl. in Kenntnis zu setzen und dem Amte die gewünschten Auskünfte zu erteilen. Sie haben die Nachrichten über vorgeschichtliche Funde in der Ortspresse zu überwachen und die Belegnummern einzusenden.

3. Zu diesem Zwecke ist es notwendig, das sie sich eine Uebersicht über sämtliche beweglichen und unbeweglichen Denkmäler in dem Gebiete, für das sie ernannt wurden, verschaffen und sich eine Karte dafür anlegen. Notwendige Rettungsgrabungen können durch die Kreispfleger durchgeführt werden, müssen aber binnen 24 Stunden dem Landespfleger gemeldet werden. Die Mitarbeiter dürfen dazu herangezogen werden. Die unbeweglichen Bodendenkmale sind möglichst einmal im Jahre zu kontrollieren.

4. Das Amt für Vorgeschichte des Reichsgaues Sudetenland kann den einzelnen Kreispflegern bestimmte Arbeitsgebiete zuweisen und die mit Sonderaufgaben betrauen.

Příloha 47

247. Regierungsverordnung vom 12. Juni 1941 über Bodenaltertümer / Vládní nařízení ze dne 12. června 1941 o archeologických památkách.

(Publ.: Sammlung der Gesetze und Verordnungen des Protektorats Böhmen und Mähren / Sbírka zákonů a nařízení Protektorátu Čechy a Morava, částka 91 z 24. 7. 1941, s. 1392–96; Zprávy památkové péče 5, 1941, 95–96.)

Vláda Protektorátu Čechy a Morava nařizuje podle § 1, odst. 1 nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě ze dne 12. prosince 1940, Věstn. str. 604, kterým se prodlužují a mění některá ustanovení ústavního zákona zmocňovacího ze dne 15. prosince 1938, č. 330 Sb.:

§ 1

Archeologickými památkami ve smyslu tohoto nařízení jsou výtvoři lidských rukou nebo přírodniny užité člověkem, které pocházejí z doby pravěké a raně historické, jsou nebo budou získávány výkopy nebo nahodilými nálezy a jichž zachování je ve veřejném zájmu pro jejich vědeckou, uměleckou nebo vlastivědnou hodnotu.

§ 2

(1) Kdo má archeologickou památku v moci, je povinen v mezích řádného hospodaření o ni náležitě pečovat a podrobiti se nařízením, která na ochranu památky vydá příslušný úřad, anebo strpěti opatření, která příslušný úřad za tím účelem provede.

(2) Archeologické památky se nesmějí bez souhlasu příslušného úřadu ani měnit, ani ničit. Změnou nemovitě archeologické památky se rozumí také změna jejího okolí, pokud by rušivě zasahovala do jejího dochovaného zjevu a stavu.

§ 3

(1) Ministerstvo školství a národní osvěty je nejvyšší stolicí ve věcech ochrany výzkumů a výkopů archeologických památek.

(2) Ochranu archeologických památek vykonávají v obvodu své působnosti zemské úřady, které mohou v jednotlivých případech přenést výkon ochrany na okresní úřady.

§ 4

(1) Výzkum archeologických památek provádí a o jejich využití ve službách vědy a národní osvěty pečuje archeologický ústav, podřízený ministerstvu školství a národní osvěty.

(2) Archeologický ústav je úředním poradcem ve všech věcech ochrany archeologických památek. Zemské (okresní) úřady jsou povinny před svým rozhodnutím (opatřením) ve

věcech ochrany archeologických památek přibrati přednostu archeologického ústavu nebo jeho zástupce jako úředního znalce.

§ 5

(1) Výkopy archeologických památek a s nimi související odborné úkony provádí výhradně archeologický ústav.

(2) Musea a jiné vědecké instituce, které trvale mají k ruce vědecky školené odborníky, mohou provádět samostatné výkopy se souhlasem archeologického ústavu a za podmínek jím stanovených. U museí zahraničních nebo u jiných zahraničních vědeckých institucí je rozhodnutí o tom vyhrazeno ministerstvu školství a národní osvěty.

(3) Na pozemcích, které jsou ve veřejné správě nebo ve veřejném užívání, lze provádět výkopy jen v dohodě s příslušným úřadem (orgánem). U jiných pozemků rozhoduje, nedojde-li k dohodě s tím, kdo má pozemek v moci, zemský úřad a ten může stanovit podmínky, za jakých se výkopy provedou.

§ 6

(1) Nalezne-li se archeologická památka náhodně, musí být nález hlášen archeologickému ústavu neb starostovi obce nebo četnické stanici; starosta obce (četnická stanice) vyrozumí o nálezu neprodleně archeologický ústav nebo jeho nejbližšího zástupce. Hlášením jsou povinni nálezce, ten, kdo práce vede, a ten, kdo má pozemek v moci, a to nejdéle druhého pracovního dne po tom, kdy se o nálezu dovědí. Hlášením jedné osoby jsou ostatní od povinnosti hlášení osvobozeni.

(2) Nález a naleziště musí býti ponechány beze změny až do ohledání zástupcem archeologického ústavu, a to nejdéle po čtyři dny ode dne hlášení, pokud se tak může státi bez újmy nálezů nebo bez značných nákladů či škod.

(3) Je-li nebezpečí v prodlení, může zástupce archeologického ústavu před rozhodnutím podle § 2 odst. 1 zaříditi na nalezišti vše, čeho je třeba pro okamžitou ochranu nálezů.

§ 7

(1) Movité archeologické památky získané výkopy (§ 5) připadají do vlastnictví Protektorátu Čechy a Morava. Ten je však povinen nahraditi vlastníku pozemku u APk z drahých kovů nebo jiných drahých surovin obecnou cenu hmoty.

(2) O nabytí vlastnictví u nálezů náhodných (§ 6) platí předpisy občanského práva.

(3) Zemský úřad může však nalezenou archeologickou památku vykoupiti pro Protektorát Čechy a Morava za náhradu obecné ceny drahé suroviny (odstavec 1) a za přiměřenou náhradu vzniklých výdajů a škod. V případech zvláštního zřetele hodných může býti přiznána náhrada přiměřeně vyšší. Odevzdání nalezené archeologické památky může zemský úřad naříditi již před zaplacením náhrady.

(4) Ustanovení odstavců 1 a 3 platí jen o APch získaných výkopy nebo nahodilými nálezy za účinnosti tohoto nařízení.

§ 8

(1) Archeologické památky, které jsou ve vlastnictví Protektorátu Čechy a Morava, jsou zpravidla svěřovány veřejným sbírkám.

(2) Musea a jiné vědecké instituce (§ 5, odst. 2) mají archeologické památky získané vlastními výkopy v trvalé úschově, pokud ministerstvo školství a národní osvěty neučiní v jednotlivých případech jiné rozhodnutí.

§ 9

(1) Za škodu, která vznikne prováděním rozhodnutí nebo opatření podle § 2 odst. 1 nebo podle § 6, odst. 3 anebo výkopy (§ 5) náleží poškozenému náhrada a v případech zvláštního zřetele hodných i náhrada ušlého zisku. Náhradou je povinen Protektorát Čechy a Morava a v případech § 5, odst. 2 instituce, která výkopy provádí.

(2) Nedojde-li k dohodě, rozhoduje o náhradě okresní soud, v jehož obvodu škoda vznikla, v nesporném řízení.

(3) Ustanovení předchozího odstavce platí přiměřeně o nároku na náhradu za získané nebo vykoupené archeologické památky (§ 7, odst. 1 a 3, věta první).

(4) Mimo případy, o kterých jedná tento paragraf, není nároku na náhradu majetkové újmy, která by z provádění tohoto nařízení vznikla.

§ 10

(1) Přestupky tohoto nařízení nebo příkazů a zákazů podle něho vydaných trestá – bez újmy stíhání a potrestání trestním soudem – okresní (vládní, policejní) úřad pokutou do 300.000 K nebo vězením do šesti měsíců. Byla-li uložena pokuta, budiž pro případ její nedobytnosti uložen zároveň náhradní trest vězení podle míry zavinění v mezích sazby trestu na svobodě pro čin stanovené.

(2) Úřad může prohlásiti movitou věc, která jest předmětem trestného činu, nebo její hodnotu neb cenu za věc skutečně získanou, je-li tato vyšší, za propadlou ve prospěch Protektorátu Čechy a Morava. Může tak učiniti i tehdy, nelze-li určitou osobu stíhati nebo odsouditi. Propadnutím nesmí být dotčeno právo třetích osob na trestném činu nezúčastněných.

§ 11.

Toto nařízení nabývá účinnosti dnem vyhlášení; provede je ministr školství a národní osvěty v dohodě se zúčastněnými ministry.

Dr. Hácha v. r.

Ing. Eliáš v. r. (...)

Příloha 48

Böhm, J.: K vládnímu nařízení o ochraně archeologických památek, Zprávy památkové péče 5, 1941, 83–85. (Výňatky).

(...) Nové vládní nařízení vyznačuje se hlavně dvěma znaky, které je oddělují od ostatních norem stejného účelu. Především je toto nařízení věnováno výhradně památkám pravekým a raně historickým, zatím co normy v jiných zemích spojují toto odvětví ochrany společně s druhými kategoriemi památek; za druhé řeší vládní nařízení nejen otázky vlastní ochrany stanovených památek, ale i otázky jejich výzkumu, zpracování a využití ve službách nejen vědy, ale i národní osvěty. V tomto základním, zcela odlišném pojetí uplatnil se poprvé právní názor, prosazující se zvolna i noeticky, že totiž pravěk je chápána jen jako organickou část plynulého dějinného vývoje, která se od dalšího průběhu dění liší pouze povahou svých pramenů. Vydělením pravěkých památek jako samostatné kategorie od ostatních památek, které jsou pouze částí pramenného bohatství historie psané, i když jsou předmětem zvláštních disciplín, dostává se jim

konečně postavení noeticky a metodologicky zdůvodněného, i když snad ne posud obecně uznaného. (...)

Na rozdíl od jiných jazyků, např. německého, který má zajímavý termín „Bodendenkmal“, byl zde užit termín „archeologická památka“. Vodítkem nebyl vnitřní obsah památky, ani její vnější znak, nýbrž metoda, jíž je památka získávána. (...) Z daného hlediska vyhovuje tento termín lépe než příliš povšechný název „starožitnost“ nebo rozsahově kolísající pojem „prehistorický“ a „protohistorický“.

Použitý výměr rozeznává dvě kategorie památek, a to „výtvory rukou lidských“ a „přírodniny užitě člověkem“. V obsahu obou pojmů není snad možná mýlka, ačkoliv nelze neuznat, že by bylo si přáti pojmů určitějších. (...)

Veškerá činnost, směřující k ochraně památek, jejich výzkumu a využití, soustřeďuje se v ministerstvu školství a národní osvěty, provádění ochrany a výzkumů je však rozděleno. Zatím co ochranu provádějí zemské úřady jako činitel koordinující jednotlivé složky veřejného zájmu, o výzkumy a využití památek pečuje Archeologický ústav. Týž však současně vystupuje jako úřední poradce a jeho úředníci jako úřední znalci. Tato funkce Archeologického ústavu je dána právě jeho odbornou specialisací (...). Koordinace obou funkcí, odborné i správní, soustředěných v ministerstvu a v podřízených orgánech, probíhající souběžně, je novinkou, jejíž účinnost se teprve projeví v budoucnosti.

Z odborné funkce ústavu je odvozeno i jeho výhradní právo k výkopům, stanovené v paragrafu třetím. Toto opatření má však ještě jiný podklad, totiž ideu blízkou pojmu regálu. Památky po předcházejících generacích v rozsahu, určeném výměrem paragrafu prvního, nemohou býti podle toho považovány za majetek vlastníka pozemku, nýbrž kolektiva, reprezentovaného veřejnými orgány, ve věci ochrany zemskými úřady, ve věci výzkumu Archeologickým ústavem. Výhradní právo k držení takových památek i k jejich nabývání (výkopu a výzkumu) může býti přeneseno i na jiné instituce, k tomu účelu vybavené. Společnost nevzdává se však svého ideálního vlastnického práva k těmto památkám a proto určuje svými orgány podmínky, za nichž se má výzkum prováděti. (...)

Ve srovnání se stávajícími poměry zdálo by se, že úmyslem vládního nařízení je omeziti činnost muzeí a jiných vědeckých institucí. Že tomu tak není, je viděti nejen z textace odstavce 2 a 3 paragrafu 5, ale hlavně z odstavce prvního paragrafu osmého. Skutečným cílem je tedy regulovati jednotně činnost výzkumnou, v první řadě však zabezpečiti spolehlivě její odbornost.

Ochrana archeologických památek vyrostla ze soukromé iniciativy. Vydané vládní nařízení obrací se zde zdánlivě proti této průkopnické činnosti velmi stroze. Má to své dobré důvody v tom okamžiku, kdy ochrana archeologických památek se stává eminentním veřejným zájmem a archeologické památky ideálním majetkem kolektiva. Ale i zde jde v první řadě o účelnou regulaci a záruku odbornosti. (...)

Vládní nařízení o archeologických památkách, v podstatě velmi stručné, ale obsažné, řeší tedy daný úkol důsledně a účelně, vědomě sledujíc vysoký cíl. Povinnosti, jež ukládá nejen občanstvu, ale i provádějícím orgánům, nejsou malé a snadné, ale za to úměrné hodnotě památek po generacích, jež tuto zemi trpkou prací připravovaly generacím příštím, tedy také nám. (...)

Příloha 49

Protokoll der nichtöffentlichen Sitzung des Forschungsrates für Vorgeschichte anlässlich der ersten Tagung am 9. Okt. 1942. (Strojopisný záznam – výňatek.)

Zu Punkt 2 der Tagesordnung hat der Vorsitzende Fr. Dr. Streit das Wort zu ergreifen, sei doch eine geordnete Bodendenkmalpflege die Voraussetzung für eine erdringliche Forschung und Fr. Dr. Streit habe seit Beginn ihrer Tätigkeit an der Anstalt für Vorgeschichte eine Reihe wichtiger neuer Masznahmen eingeleitet. Frau Dr. Streit führte an: Welche Ziele und Aufgaben die Prager Anstalt für Vor- und Frühgeschichte hatte, sei allen Anwesenden hinlänglich bekannt. Es handle sich um die Verwaltung der Bodendenkmäler für Wissenschaft und Volksbildung, um Schonung und Erhaltung der ortsfesten und der beweglichen Bodendenkmäler.

In erster Linie müsse die Anstalt einen Ueberblick über alle vorhandenen Denkmäler bekommen. Zu diesem Zweck sei die Aufnahme, Vermessung und Kartierung aller Denkmäler in Aussicht genommen. Dies werde die längere Zeit in Anspruch nehmen, da, wie überall auch hier die notwendigen Kräfte zunächst fehlten. Es sei schon viel Vorarbeit geleistet, doch entspreche sie nur zum kleinsten Teil der Anforderungen. Die Burgwallaufnahme, die u. a. von Prof. Zotz als besonders dringend bezeichnet worden sei, sei bereits in Angriff genommen worden, und zwar durch ein Fragebogenverfahren, in das Schulen und Gemeinden eingeschlossen sind. Wenn nach dem Krieg die genügende Anzahl von Mitarbeitern vorhanden sei, dann könne jedes einzelne Denkmal untersucht werden. Um dabei die Erfahrungen der Nachbargaue gleich mit verwerten zu können, hätte sie Herrn Prof. Jahn etwas über die bei der schlesischen Burgwallaufnahme benutzten Normen mitzuteilen. Zur Verfassung alles vorhandenen Materials und der ständig hinzukommenden Funde sollen eine neue Kartei und Ortsarchive angelegt werden. Die Ortsakte werden als Grundlage benutzt, ihre Uebersetzung wird von Hilfskräften vorgenommen. Das Kartenarchiv wird mit Messtischblättern in einheitlichem Maszstab aufgebaut. Hinzu kommen Kreis- und Museumskarteien und ein Archiv für Photoplaten und Zeichnungen.

Příloha 50

Oběžník zemského národního výboru v Brně ze dne 21. ledna 1946, čís. 776-IV/16-46

(Publ.: Zprávy památkové péče 7, 1947, příloha Přehled zákonodárství, ustanovení a organizačních opatření ve věcech památkové péče, s. 9–11.)

Upozorňuji, že vládního nařízení č. 274 z r. 1941 Sb., týkajícího se ochrany archeologických památek a hlášení nálezů, nutno i nadále používat, pokud jeho platnost nebude výslovně zrušena, a jest se jím tudíž v konkrétních případech řídit. Ukládá se proto zemskému národnímu výboru, exposituře v Mor. Ostravě, okresním národním výborům (okresním správním komisím), místním národním výborům statutárních měst, Státnímu archeologickému ústavu, odbočka v Brně,

Palackého 22, a Státnímu památkovému úřadu pro Moravu a Slezsko v Brně, aby o eventuálních archeologických nálezech vyrozuměly vždy nejkratší cestou Státní archeologický ústav, odbočku v Brně, Palackého 22, nebo jeho zástupce, t. j. jednatele archeologického ústavu pro ten který okres. Není-li dosud jednatel v některém okresu jmenován, buďtež informováni až na další nyní působící konservátoři Státního památkového úřadu, kteří mají povinnost sdělená hlášení ihned zaslati nejkratší cestou uvedené odbočce Státního archeologického ústavu.

O obsahu tohoto oběžníku buďtež vyrozuměny všechny místní národní výbory (místní správní komise), všechna velitelství sboru Národní bezpečnosti a státní konservátoři památkového úřadu.

Příloha 51

Výnos zemského národního výboru v Brně ze dne 4. září 1947, č. 34.680-V/32-1947

(Publ.: Zprávy památkové péče 7, 1947, příloha Přehled zákonodárství, ustanovení a organizačních opatření ve věcech památkové péče, s. 11.)

Ředitelství státního archeologického ústavu v Brně upozornilo zemský národní výbor v Brně, že podle nabyté zkušenosti během roku 1946 a prvé poloviny roku 1947 není dosud náležitě dbáno oběžníku ZNV ze dne 21. I. 1946, č. j. 776-IV/16-46, o povinnosti hlásiti pravěké nálezy. Tím se stává, že k nálezům se nedostaví žádná odborná nebo aspoň zkušená síla, nálezy se poškodí, pohodí nebo rozeberou a v nejlepším případě se dostanou sice do nejbližšího musea, ale bez všech těch pozorování a zjištění, která z nálezů učiní historický pramen pro poznání nejstarších dějin naší vlasti. Státní archeologický ústav se snaží uveřejňováním zpráv o nálezích a výzkumech v denním tisku, rozhlase a vydáváním Informační služby instruovati své venkovské spolupracovníky a museální pracovníky k větší aktivitě, a s uspokojením konstatuje, že zájem vzrůstá a počet hlášených nálezů stoupá. Nicméně dochází dosud k zjevům naprosto nešetrným k těmto památkám a je obava, že při vzrůstající stavební činnosti vzniknou nenapravitelné škody.

Vzhledem k tomu je nutno památkovou péči zostrít, nedoporučujeme však, aby některé dosavadní přehmaty byly trestány, poněvadž spoléháme více na kulturní výši a zájem našich občanů. Ukládáme okresním národním výborům, aby upozornily místní národní výbory a velitelství SNB svého správního obvodu na to, že pravěké památky, jediná svědkové nepsané historie země, jsou v každé kulturní zemi pokládány za vzácný kulturní majetek národní a jako takové jsou chráněny, sbírány, zkoumány a uchovávány v muzeích. U nás je ochrana pravěkých památek prováděna zatím podle vládního nařízení 274/41 Sb., jak již zemský národní výbor sdělil výnosem ze dne 21. I. 1946, č. j. 776-IV/16-1946. Vzhledem k tomu, že se opakovaly v poslední době povážlivé případy neucty k těmto památkám, jak zanedbáváním povinnosti hlášení, tak rozebíráním a zničením objevených nálezů a vznikla velká škoda na kulturním majetku národním i na prospěchu české vědy, znovu důrazně upozorňujeme, že je třeba nálezy hlásiti nejkratší cestou buď

státnímu archeologickému ústavu – odbočce v Brně, třída Charlotty Masarykové č. 22 (tel. 17.520), nebo spolupracovníkům ústavu, kteří jsou vesměs v nejbližším museu, a v opise ředitelství zemského musea v Brně (Opavě). Odborné ohledání bude vždy provedeno urychleně, takže není třeba míti obavy ze zdržení prací a pod.

Dále ukládáme okresním národním výborům, aby výslovně upozornily místní národní výbory a stanice SNB na to, že k nálezům dochází zejména tam, kde jsou větší pohyby půdy, na př. v cihelnách, pískovnách, štěrkovnách, lomech, při kopání základů a pod. a aby doporučily, aby tam bylo vždy vedení podniku a dělníci upozorněni předně na význam nálezů a teprve pak na povinnost je hlásiti.

Ministerstvo dopravy a ministerstvo národní obrany ve svých zadávacích podmínkách pro stavby vložily povinnost hlášení a odevzdání nálezů jako zvláštní bod. Postupujte proto při udělování stavebních povolení podobně.

Příloha 52

Zákon č. 22/1958 o kulturních památkách ze dne 17. dubna 1958

(Publ.: Sbirka zákonů Republiky československé, částka 8., 3. 5. 1958, 63–69.) (Výňatky.)

Část druhá Ochrana památek a péče o ně

§ 2 Pojem památky

1. Památkou je kulturní statek, který je dokladem historického vývoje společnosti, jejího umění, techniky, vědy a jiných oborů lidské práce a života, nebo jest jí dochované historické prostředí sídlištních celků a architektonických souborů, anebo věc, která má vztah k významným osobám a událostem dějin a kultury.

3. V pochybnostech se považuje věc za památku až do rozhodnutí výkonného orgánu krajského národního výboru, který si před rozhodnutím vyžádá posudek Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody (§ 19).

§ 3 Národní kulturní památky

Památky, které tvoří nejvýznamnější součást kulturního bohatství národa, prohlašuje vláda na návrh ministra školství a kultury za národní kulturní památky. Národní kulturní památky požívají zvýšené ochrany podle dalších ustanovení tohoto zákona.

§ 4 Památkové rezervace

1. Tvoří-li skupina nemovitých kulturních památek se svým prostředím celek, může ministr školství a kultury (...) prohlásit tento celek za památkovou rezervaci a stanovit podmínky, jimiž se má v ní řídit stavební činnost.

§ 5 Ochranná pásma

Vyžaduje-li to ochrana nemovité památky, určí pro ni výkonný orgán krajského národního výboru v dohodě s dotčenými úřady a orgány ochranné pásma a stanoví podmínky, jichž je nutno dbát (...)

§ 13 Upuštění od ochrany památek

K tomu, aby od další ochrany památky bylo z mimořádně závažných důvodů upuštěno, může dát souhlas ministerstvo

školství a kultury po vyjádření Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody, u národních kulturních památek vláda.

Část třetí Zvláštní ustanovení o výzkumech a výkopech památek archeologických

§ 15 Provádění výzkumů a výkopů

1. K provádění archeologických výzkumů jsou oprávněny jenom Archeologický ústav Československé akademie věd (dále jen „Archeologický ústav“) a a v dohodě s ním musea, u nichž jsou trvale činní vědecky školení odborníci. Výjimky povoluje ministerstvo školství a kultury v dohodě s Archeologickým ústavem.

2. Výzkumy a výkopy se provádějí po předchozí dohodě s vlastníkem (uživatel) nemovitosti, na níž mají být práce prováděny. Nedojde-li k dohodě, rozhodne výkonný orgán krajského národního výboru, zda vlastník (uživatel) nemovitosti je povinen strpět provedení výzkumu a výkopu, a určí též podmínky, za nichž se práce provedou.

§ 16 Náhodné nálezy

1. Náhodné nálezy archeologických památek musí být hlášeny přímo nebo prostřednictvím výkonného orgánu místního národního výboru Archeologickému ústavu a krajskému museu. Hlášením jsou povinni nalezcové, vedoucí prací, při nichž byly památky nalezeny, a vlastník nemovitosti nebo rozpočtová, hospodářská nebo jiná organizace, která nemovitost spravuje, a to nejpozději druhého dne potom, kdy se o nález dozvěděli. Hlášením jedné osoby jsou ostatní od povinnosti hlášení osvobozeni.

2. Nález a naleziště musí být ponecháno beze změny až do ohledání zástupcem Archeologického ústavu nebo krajského musea, a to nejdéle do tří dnů ode dne hlášení. Je-li nebezpečí v prodlení, může tento zástupce zařídít na nalezišti vše, čeho je třeba pro okamžitou ochranu nálezů.

§ 17 Majetkové poměry

1. Veškeré movité archeologické památky, jež budou získány výkopy či náhodnými nálezy, jsou národním majetkem a ukládají se do museí.

2. Nalezci archeologické památky z drahého kovu neb jiných cenných surovin přízná výkonný orgán okresního národního výboru odměnu až do výše běžné ceny hmoty, z níž byla nalezená památka zhotovena. V ostatních případech přízná výkonný orgán okresního národního výboru nalezci nálezně ve výši 10 % musejní ceny nálezů; nálezně může přiměřeně snížit, kdyby plně nálezně bylo nepřiměřeným ziskem.

3. Za škodu způsobenou výzkumy, výkopy nebo opatřením potřebným pro ochranu nálezů přísluší poškozenému náhrada z prostředků Archeologického ústavu nebo z prostředků té organizace, která provádí výzkum. Nedojde-li k dohodě o náhradě, rozhodne o ní a o její výši výkonný orgán okresního národního výboru.

Příloha 53

Zákon České národní rady č. 20/1987 o státní památkové péči ze dne 30. března 1987
(Publ.: Sbírka zákonů ČSSR – ČSR – SSR, částka 6, 13. 4. 1987, 214–227; ve znění novel z let 1990 a 1992 uvádí Krušinová 1993, 3–8; táž b. d., 14–24.) (Výňatky.)

Část první Základní ustanovení

§ 2 Kulturní památky

1. Za kulturní památky podle tohoto zákona prohlašuje ministerstvo kultury České socialistické republiky nemovité a movité věci, popřípadě jejich soubory,

a/ které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické, b/ které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.

§ 4 Národní kulturní památky

1. Kulturní památky, které tvoří nejvýznamnější součást kulturního bohatství národa, prohlašuje vláda České socialistické republiky nařízením za národní kulturní památky a stanoví podmínky jejich ochrany.

§ 5 Památková rezervace

1. Území, jehož charakter a prostředí určuje soubor nemovitých kulturních památek, popřípadě archeologických nálezů, může vláda České socialistické republiky nařízením prohlásit jako celek za památkovou rezervaci a stanovit podmínky pro zabezpečení její ochrany. Tyto podmínky se mohou v potřebném rozsahu vztahovat i na nemovitosti na území památkové rezervace, které nejsou kulturními památkami.

§ 6 Památkové zóny

1. Území sídelního útvaru nebo jeho části s menším podílem kulturních památek, historické prostředí nebo část krajinného celku, které vykazují významné kulturní hodnoty, může krajský národní výbor po předchozím projednání s ministerstvem kultury prohlásit za památkovou zónu a určit podmínky její ochrany.

§ 8 Zrušení prohlášení věci za kulturní památku

1. Pokud nejde o národní kulturní památku, může ministerstvo kultury z mimořádně závažných důvodů prohlášení věci za kulturní památku zrušit na žádost vlastníka kulturní památky nebo organizace, která na zrušení prohlášení věci za kulturní památku prokáže právní zájem, nebo z vlastního podnětu.

2. Ministerstvo kultury si před zrušením prohlášení vyžádá vyjádření (...) Československé akademie věd, jde-li o archeologický nález prohlášený za kulturní památku, pokud o zrušení prohlášení Československá akademie věd sama nepožádala. (...)

Část třetí Archeologické výzkumy a nálezy

§ 21 Oprávnění k archeologickým výzkumům

1. Archeologické výzkumy je oprávněn provádět Archeologický ústav Československé akademie věd (dále jen „Archeologický ústav“).

2. Ministerstvo kultury může v odůvodněných případech po dohodě s Československou akademií věd povolit provádění archeologických výzkumů vysokým školám, pokud je provádějí při plnění svých vědeckých nebo pedagogických úkolů, muzeím nebo jiným organizacím, které mají pro odborné provádění archeologických výzkumů potřebné předpoklady (dále jen „oprávněná organizace“). Oprávněná organizace uzavírá s Československou akademií věd dohodu o rozsahu a podmínkách provádění archeologických výzkumů.

3. Oprávněná organizace je povinna oznámit Archeologickému ústavu zahájení archeologických výzkumů a podat mu o jejich výsledcích zprávu. Jde-li o archeologické výzkumy na území prohlášeném za kulturní památku, národní kulturní památku, památkovou rezervaci nebo památkovou zónu, Archeologický ústav a oprávněná organizace oznámí zahájení archeologických výzkumů ústřední organizaci státní památkové péče, které podají též zprávu o jejich výsledcích.

4. Ministerstvo kultury po dohodě s Československou akademií věd může odejmout povolení k provádění archeologických výzkumů oprávněné organizaci, která porušila podmínky, za kterých bylo povolení uděleno.

§ 22 Provádění archeologických výzkumů

1. Archeologický ústav a oprávněné organizace jsou povinny před zahájením archeologických výzkumů uzavřít dohodu s vlastníkem (správcem, uživatelem) nemovitosti, na které se mají archeologické výzkumy provádět, o podmínkách archeologických výzkumů na nemovitosti. Nedojde-li k dohodě, rozhodne okresní národní výbor o povinnostech vlastníka (správce, uživatele) nemovitosti strpět provedení archeologických výzkumů a o podmínkách, za nichž archeologické výzkumy mohou být provedeny.

2. Má-li se provádět stavební činnost na území s archeologickými nálezy, jsou stavebníci již od doby přípravy stavby povinni tento záměr oznámit Archeologickému ústavu a umožnit jemu nebo oprávněné organizaci provést na dotčeném území záchranný archeologický výzkum. Je-li stavebníkem socialistická organizace, hradí náklady záchranného archeologického výzkumu tato organizace, jinak hradí náklady organizace provádějící archeologický výzkum. Obdobně se postupuje, má-li se na takovém území provádět jiná činnost, kterou by mohlo být ohroženo provádění archeologických výzkumů.

§ 23 Archeologické nálezy

1. Archeologickým nálezem je věc (soubor věcí), která je dokladem nebo pozůstatkem života člověka a jeho činnosti od počátku jeho vývoje do novověku a zachovala se zpravidla pod zemí.

2. O archeologickém nálezu, který nebyl učiněn při provádění archeologických výzkumů, musí být učiněno oznámení Archeologickému ústavu nebo nejbližšímu muzeu buď přímo nebo prostřednictvím místního národního výboru.

Oznámení o archeologickém nálezu je povinen učinit nálezce nebo osoba odpovědná za provádění prací, při nichž došlo k archeologickému nálezu, a to nejpozději druhého dne po archeologickém nálezu nebo potom, kdy se o archeologickém nálezu dověděl.

3. Archeologický nález i naleziště musí být ponechány beze změny až do prohlídky Archeologickým ústavem nebo muzeem, nejméně však po dobu pěti pracovních dnů po učiněném oznámení. Archeologický ústav nebo oprávněná organizace učiní na nalezišti všechna opatření nezbytná pro okamžitou záchranu archeologického nálezů, zejména před jeho poškozením, zničením nebo odcizením.

4. Jde-li o archeologický nález uvedený v odstavci 2, má nálezce právo na odměnu, kterou mu poskytuje okresní národní výbor, a to do výše ceny materiálu, je-li archeologický nález zhotoven z drahých kovů nebo jiných cenných materiálů, v ostatních případech až do výše deseti procent kulturně historické hodnoty archeologického nálezů určené na základě odborného posudku. Nálezce má právo na náhradu nutných nákladů, které mu vznikly v souvislosti s archeologickým nálezem. O náhradě rozhodne a náhradu poskytne okresní národní výbor. Podrobnosti o podmínkách pro poskytování odměny a náhrady nálezci stanoví obecně závazný právní předpis.

5. U nemovitých archeologických nálezů prohlášených za kulturní památky určí okresní národní výbor organizaci, která bude zabezpečovat péči o ně. Jsou-li tyto archeologické nálezy na nemovitostech v národním majetku, určí tuto organizaci v dohodě s orgánem nadřízeným organizaci, která nemovitost spravuje nebo užívá. Je-li nemovitý nález prohlášený za kulturní památku v územních obvodech několika okresních národních výborů, určí organizaci pro zabezpečení péče o kulturní památku tyto okresní národní výbory ve vzájemné dohodě.

6. Veškeré movité archeologické nálezy jsou národním majetkem a ukládají se zpravidla do muzeí.

7. O archeologických nálezech, k nimž dojde v souvislosti s přípravou nebo prováděním stavby, platí zvláštní předpisy. /§ 127 stavebního zákona./

§ 24 Náhrada za majetkovou újmu

1. Při provádění archeologických výzkumů jsou Archeologický ústav a oprávněné organizace povinny dbát zájmů chráněných zvláštními předpisy, spolupracovat s orgány zabezpečujícími ochranu těchto zájmů a co nejvíce chránit práva a oprávněné zájmy vlastníků (správců, uživatelů) nemovitostí, popřípadě jiného majetku.

2. Je-li vlastník (správce, uživatel) nemovitosti nebo jiného majetku prováděním archeologického výzkumu nebo opatřeními na ochranu archeologického nálezů podstatně omezen v běžném užívání nemovitosti nebo jiného majetku, má právo, aby mu Archeologický ústav nebo oprávněná organizace poskytly přiměřenou jednorázovou náhradu. Po ukončení prací jsou Archeologický ústav nebo oprávněná organizace povinny uvést nemovitost nebo jiný majetek do předešlého stavu. Není-li to možné nebo hospodářsky účelné, má vlastník (správce, uživatel) nemovitosti nebo jiného majetku právo na peněžitou náhradu.

3. Právo na náhradu za majetkovou újmu podle odstavce 2 je třeba uplatnit u Archeologického ústavu nebo u oprávněné

organizace do šesti měsíců od ukončení archeologického výzkumu nebo od ukončení opatření na ochranu archeologického nálezů, jinak právo zaniká. Nedojde-li k dohodě, rozhoduje o náhradě a její výši okresní národní výbor.

*Část pátá Opatření při porušení povinností
Přestupky*

§ 39

2. Důtku nebo pokutu až do výše 1000 Kčs lze uložit občanovi, který se dopustí přestupku tím, že
b/ nesplní oznamovací povinnost stanovenou v (...) § 22 odst. 2, § 23 odst. 2 tohoto zákona,
c/ nepečuje o zachování kulturní památky, (...),
f/ provádí neoprávněné výkopy na území s archeologickými nálezy

Informace a pokyny pro autory:

- Nabízené rukopisy přijímá vedoucí redaktor PhDr. Lubomír Sršeň, oddělení starších českých dějin, Národní muzeum, Václavské nám. 68, 115 79 Praha 1, e-mail lubomir.srsen@nm.cz. Výběr rukopisů provádí redakce, jejich obsah podléhá recenznímu řízení.
- Jeden svazek SbNM-A může obsahovat buď jednu monografickou studii, nebo více drobnějších studií, jež jsou spjaté společným odborným tématem (např. přednášky z konference či příspěvky věnované k výročí významné osobnosti, události apod.) a jsou dodány editorem, jenž odpovídá za vědeckou úroveň příspěvků.
- Preferovány jsou studie pracovníků Národního muzea pojednávající o sbírkových fondech Národního muzea.
- Přijímány jsou rukopisy v češtině i ve světových jazycích.
- Autor dodává kromě vlastního textu studie i stručný regist v angličtině (do maximálního rozsahu cca 200 slov), který se tiskne před začátkem textu. Současně připojí asi 10 anglických klíčových slov, jež budou charakterizovat jeho příspěvek na internetu. Kromě toho dodává resumé, většinou v angličtině, němčině či v jiném světovém jazyku, podle svého uvážení.
- SbNM-A vychází nejčastěji v podobě dvou svazků ročně (tj. dvojčísel 1–2 a 3–4). Maximální rozsah rukopisu je 155 stran klasické strojopisné úpravy (tzv. „normostran“), tj. asi 280 000 znaků včetně mezer. Do textu je možno začlenit potřebné množství černobílých obrázků, kreseb, map, grafů či tabulek. Těchto ilustrací může být v krajním případě i větší počet (do cca 300 ks), ale je třeba úměrně k tomu redukovat text. Individuální nároky je nutno projednat předem.
- Rukopisy se odevzdávají v digitální podobě, prostřednictvím přílohy v e-mailu či na CD, a současně ve vytištěné formě na papíře. E-mailem či na CD se dodávají i obrázky, jež musí být v dobré tiskové kvalitě.
- Autor odpovídá za zajištění autorských a reprodukčních práv svých obrazových příloh.
- Text musí být v editoru WORD, ve fontu Times New Roman, ve velikosti písmen 12, zarovnaný vlevo, bez odsazených odstavců.
- V případě potřeby rozlišení je možno užívat i tučného písma, kurzívy, výjimečně i podtrženého písma, apod. Jméno autora a titul statě lze psát velkými písmeny, názvy kapitol tučně, citované texty kurzívou.
- Poznámky se označují horním indexem (horní index¹) a píšou se až za text (nesmí se užívat automatického poznámkování!).
- Doporučuje se sestavit na závěr soupis užití a citované literatury, řazený abecedně podle zvolených zkratk (obvykle příjmení autora psané velkými písmeny a letopočet vydání díla). V poznámkovém aparátu lze těmito zkratkami na bibliografické údaje odkazovat (např.: NOVÁK 1989, s. 11–12, či LEXIKON 1956, s. 34).
- Nemá-li autor potřebu jiných (např. vysvětlujících či komentujících) poznámek než poznámek odkazujících na literaturu, může místo klasického poznámkového aparátu tištěného pod čarou pouze odkazovat na literaturu uvnitř textu v závorkách. Aby odkazy příliš nerušily, je v tomto případě vhodnější psát zvolenou zkratku bibliografického odkazu malými písmeny a kurzívou. Např.: (*Novák 1989*, s. 11–12, či *Lexikon 1956*, s. 34).
- Popisky k obrázkům dodává autor ve dvojí verzi: 1) Rozsáhlejší popisky, kde by mělo být uvedeno: označení předmětu vyobrazení, popř. autorství, místo a doba vzniku, materiál, popř. rozměry, vlastník, popř. inventární číslo, autor fotografie. Tyto popisky budou otištěny v přehledném seznamu za textem příspěvku. 2) Velmi stručné popisky, obsahující v několika slovech jen nejdůležitější údaje o vyobrazení. Tyto popisky jsou tištěny přímo pod reprodukcí obrázků.
- Obrázky či tabulky autor označí čísly podle pořadí, v jakém si je přeje zařadit do textu. Ve vytištěném textu vyznačí rukou přibližně místo, kam by si přál obrázek umístit.
- Autorské korektury je třeba omezovat na nezbytnou míru, nemohou zahrnovat rozsáhlejší změny původního rukopisu.
- Způsoby bibliografických citací a další informace viz na: <http://www.nm.cz/publikace/publikace-detail.php?id=6>.

Obsah posledních ročníků Sborníku Národního muzea v Praze, řady A - Historie:

XVIII. (1964)

- Čís. 1–2. **Dagmar Hejdová**, Přilba zvaná "svatováclavská" (Der sog. St.-Wenzels-Helm). Praha 1964. Vyprodáno. (Ausverkauft. Sold out.).
Čís. 3–4. **Vladimír Denkstein**, Pavézy českého typu II. (Pavises of the Bohemian Type II.). Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).
Čís. 5. **Jiří Břeň**, Význam spon pro datování keltských oppid v Čechách (The Signification of Brooches for Dating of the Celtic Oppida in Bohemia). Praha 1964. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

XIX. (1965)

- Čís. 1–5. **Vladimír Denkstein**, Pavézy českého typu III. (Pavises in Czech Historical Sources). Praha 1965. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

XX. (1966)

- Čís. 1–2. **V. Denkstein**, 60 – Jiří Neustupný. **С. Н. Бибииков**, Древние кремневые выработки в среднем Поднестровье. **В. І. Бібікова**, Про джерела геометричного стилю в палеолітичному мистецтві східної Європи (Об истоках геометрического стиля в палеолитическом искусстве восточной Европы). **Г. В. Григорьева**, Позднепалеолитические памятники одесской области. **А. Я. Брюсов**, Немного о мезолите. **П. И. Борисковский**, Некоторые проблемы каменного века Вьетнама. **V. Dumitrescu**, Von Neuem über die neolitischen "Kopffösen" Statuetten. **H. Dumitrescu**, Quelques données relatives à la culture de Petrești de Transylvanie. **M. V. Garašanin**, Vinča-Cututeni relativ-chronologische Betrachtungen. **E. Comşa**, Die Boian-Kultur in Transilvanien. **M. Petrescu-Dîmbovița**, Importance des nouvelles fouilles archeologiques de Cucuteni-Băiceni. **I. Bognár-Kutzián**, A Contribution to the Chronology of the Lengyel Culture. **P. Bosch-Gimpera**, Le néolithique circummediterranéen. **O. Н. Бадер**, Фатьяновский металл и его среднеевропейские связи. **G. Daniel**, Bonstetten a Hundred Years Later. **M. J. O'Kelly**, New Discoveries at the Newgrange Passage-Grave in Ireland. **W. Kimmig**, Fridingen an der Donau, eine Siedlung der Horgen-Siplinger-Cultur. **J. Korošec**, Einige Beispiele des thessalischen Einflusses in den östlichen Teilen Jugoslawiens. **Н. Я. Мерперт**, К вопросу о связях Анатолии и Франкии в раннем бронзовом веке. **S. Piggot**, Mycenae and Barbarian Europe: An Outline Survey. **W. Antoniewicz**, Skarb brązowy z III okresu epoki brązu we wsi Kryż (Powiat Kazimierza Wielka). **T. G. E. Powell**, The Windeg Beasts from Stupava. **W. Dehn**, Eine böhmische Zierscheibe der Frühlatènezeit in Berlin. **J. Filip**, Die Braubacher Keramik auf latènezeitlichen Siedlungen. **S. O'Rynne**, Some Irish Affinities with the Mšecké Žehrovice Stone Head. **Jozef Kostrzewski**, O stosunkach między kulturą wschodniopomorską a kulturą wenedzką późnego okresu lateńskiego. **Д. Б. Шелов**, Рельефные эллинистические чаши из Танаиса. **R. Jamka**, Materiały z okresu rzymskiego z Pogwizdowa pow. miechowski. **M. S. F. Hood**, An Aspect of the Slav Invasions of Greece in the Early Byzantine Period. **M. Comşa**, Frühwarenzeitliche Funde aus Valea lui Mihai. **W. Hensel**, Some Research on the Function of the Binocular Motif. **P. Korošec**, Problem der Grossmährischen Elemente auf dem Gräberfeld auf der Burg von Ptuj. **W. Coblenz**, Frühmittelalterliche Burgen mit steinerner Blendmauer aus dem Gebiet nördlich und südlich des Erzgebirges. **J. Banner**, Die Anfänge der Paläolithikum-Forschung in Ungarn. **М. Ю. Брайчевский**, К истории чешско-украинских научных связей (В. В. Хвойка). **R. W. Ehrich**, Some Terms and Taxonomic Units of American Archaeology and their Possible Applicability to European Prehistory. **R. Turek**, L'oeuvre scientifique de Jiří Neustupný. Praha 1966. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).
- Čís. 3. **Ivan Hásek**, Pravěké kostěné a parohové nástroje s ozubenou pracovní hranou (Vorgeschichtliche Knochen- und Geweihinstrumente mit einer gezahnten Arbeitskante). Praha 1966. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).
- Čís. 4. **Alena Šubrtová**, Zápisky Karla Červeného o svatodušních bouřích v Praze roku 1848 (Les notes de Karel Červený sur la révolution de juin 1848 à Prague). **Dana Svobodová – Zbyšek Svoboda**, Neznámý židovský deník z roku 1848 (Příspěvek k problematice protizidovských bouří v Praze) (Ein unbekanntes jüdisches Tagebuch aus dem Jahre 1848 /Ein Beitrag zur Problematik der judenfeindlichen Ausschreitungen in Prag/). Praha 1966.
- Čís. 5. **Antonín Hejna**, Středověká vesnická keramika v Čechách (K některým otázkám starší středověké keramiky z vesnických sídlišť v Čechách) (Die mittelalterliche Dorfkeramik in Böhmen /Zu einigen Fragen der älteren mittelalterlichen Keramik aus Dorfsiedlungen in Böhmen/). Praha 1966. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

XXI. (1967)

- Čís. 1. **Alexandr Buchner**, Hudoucí andělé na Karlštejně (Die musizierenden Engel auf Burg Karlstein). Praha 1967.
- Čís. 2. **Miloslav Vlk**, Jenský kodex – kodikologický rozbor. Praha 1967.
- Čís. 3. **Pavel Radoměřský**, Nález mincí z 15. století v Králově Dvoře u Berouna (Ein Münzfund aus dem 15. Jahrhundert in Králův Dvůr / Königshof/ bei Beroun). Praha 1967. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).
- Čís. 4–5. **Bedřich Svoboda**, K dějinám Čech v prvních stoletích n. l. před vystoupením Slovanů (Zur Geschichte Böhmens in den ersten Jahrhunderten u. Z. vor dem Erscheinen der Slawen). **Rudolf Turek**, Hradisko Příkopy u Kdyně na Domažlicku (K problému tvrzi na sklonku raného středověku) (Der Burgwall Příkopy bei Kdyně in der Gegend von Domažlice /Zum Problem der Festen in der Endphase des frühen Mittelalters/). **Ludmila Kraskovská**, Náramok so zvieracími hlavami z Košút (Der Armring mit den Tierköpfen aus Košúty). **Emanuela Nohejlová-Prátová**, Příspěvek k tematice obrazů na českých denárech 12. století (Ein Beitrag zur Thematik der Bilder auf den böhmischen Denaren des 12. Jahrhunderts). **Sigrid Müller-Christensen**, Die Rekonstruktion einer mittelalterlichen Goldstickerei (Rekonstrukce středověké zlaté výšivky). **Veragisela Ewald**, Ein romanischer Kruzifixus von Limoges (Románský krucifix z Limoges). **Cecilie Hálová-Jahodová**, Urbanizace brněnského území ve středověku (Die Verstädterung des Territoriums von Brno /Brünn/ im Mittelalter). **František Matouš**, Sklomalby ze Žebnice. Několik poznámek k jejich slohu (Die Glasmalereien aus Žebnice. Einige Bemerkungen zu ihrem Stil). **Emanuel Poche**, K otázce ostatkových křížů Karla IV. (Zur Frage der Reliquienkreuze Karls IV.). **Albert Kotal**, Pieta ve farním kostele v Dlouhé Vsi (The Pieta in the Parish Church at Dlouhá Ves). **Dénes Radocsay**, Einige Bemerkungen zur neueren Literatur über das Reiterstandbild des hl. Georg in Prag (Několik poznámek k novější literatuře o jezdecké soše sv. Jiří v Praze). **Leonie von Wilkens**, Das gestickte Antependium von Třeboň (Vyšívané antependium z Třeboně). **Ilona Berkovits**, Une bible de Sigismond de

Luxembourg en Yougoslavie (Bible Zikmunda Lucemburského v Jugoslávii). **Theodor Müller**, Eine Christophorusfigur um 1400 und ihre Beziehungen zu Böhmen (Socha sv. Kryštofa okolo r. 1400 a její vztah k Čechám). **Vladimír Denkstein**, Krásná madona z Kájova (Die schöne Madonna aus Kájov /Gojau/). **Lajos Vayer**, Analecta iconografica Sigismundiana (Analecta iconografica Sigismundiana /české resumé/). **Belo Polla**, Výsledky historickoarcheologického výzkumu v Brezovičke (Les resultats des recherches historico-archeologiques a Brezovička). **Jaroslav Pešina**, Neznámé vyobrazení Mistra Jana Husa (Peinture incinnue représentant la mort de Jan Hus). **Erik Hühns**, Der Berliner Totentanz (Berlínský Tanec smrti). **Antonín Liška**, Moravská madona kolem roku 1500 (Moravian Madonna about 1500 A. D.). **Anna Zádor**, Henszelmann und die Theorie der Neugotik (Henszelmann a teorie neogotiky). **Štefan Butkovič**, Stretnutie šesťdesiatnikov (Begegnung der Sechzigjährigen). Praha 1967.

XXII. (1968)

- Čís. 1. **Václav Žáček**, Národní museum v obrozenském úsilí nesvobodných Slovanů (Das Nationalmuseum in Prag in dem Bestreben um nationale Wiedergeburt der unterdrückten Slaven). Praha 1968.
- Čís. 2. **Jiří Neustupný**, Otázky pravěkého osídlení československého území (Some Problems of the Settlement of Czechoslovak Territory in Prehistory). Praha 1968. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).
- Čís. 3. **Jarmila Hásková**, Studie o jagellonských groších z let 1471–1526 (Studie über die Jagellonengroschen aus den Jahren 1471–1526). Praha 1968. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).
- Čís. 4. **František Matouš**, Předbřeznové České Budějovice a České museum. Příspěvek k dějinám dvou českých knihoven (Summary). **Miroslav Vykydal**, Soupis papírenských mlýnů v Čechách (Zusammenfassung). Praha 1968.
- Čís. 5. **Josef Hejnic**, O knihovně Václava z Rovného (De Venceslai Rovnensis bibliothecae reliquii). Praha 1968.

XXIII. (1969)

- Čís. 1–2. **J. Hásková**, Die Währungs- und Münzentwicklung unter den Jagellonen in Böhmen und Mähren (1471–1526) (Měnový a mincovní vývoj za Jagellovců). Praha 1969.
- Čís. 3. **Helmut Nickel**, Böhmisches Prunkpfeilsitzen (České honosné hroty šípů). **Helmut Nickel**, Böhmisches Prunksporen aus dem 15. Jahrhundert (České ozdobné ostruhy z 15. století). Praha 1969.
- Čís. 4–5. **Aleš Chalupa**, Venkovské obyvatelstvo v Čechách v tereziánských katastrech (1700–1750) (La population tchéque de la campagne dans les cadastres thérésien /1700–1750/). Praha 1969.

XXIV. (1970)

- Čís. 1–2. Sborník prací k šedesátinám Rudolfa Turka: **Z. Váňa**, Rudolf Turek a slovanská archeologie. **J. Neustupný**, Rudolf Turek v Národním muzeu. **M. Beranová**, Nejstarší slovanské podkovy a počátek novodobého zápřehu koní (Älteste slawische Hufeisen und die Anfänge des modernen Pferdeinspannens). **J. Bubeník**, Nový nálezný pražského typu a hradištní keramiky v severozápadních Čechách (Ein neuer Fund des Prager Typus und der burgwallzeitlichen Keramik in Nordwestböhmen). **Z. Čilinská**, Žiarové hroby na predveľkomoravskom kostrovom pohrebisku v Želovciach (Brandgräber auf dem vorgrossmährischen Skelettgräberfeld in Želovce). **B. Dostál**, K rekonstrukci kůlových domů z Břeclavi – Pohanska (Zur Rekonstruktion der Pfostenbauten in Břeclav – Pohansko). **V. Goš**, K poznání vývoje mladohradištní keramiky na severní Moravě (Ein Beitrag zur Erkenntnis der Entwicklung der Spätburgwallzeitlichen Keramik in Nordmähren). **P. Grimm**, Eine neue Heissluftheizung (Haus 101 b) aus der Königspfalz Tilleda (Nový doklad vytápění teplým vzduchem z královské falce Tilleda). **V. Hrubý**, Slovanské pohřby na mářách (Altslawische Bestattungen auf Totenbahnen). **J. Justová**, Kování pásu s motivem gryfa z doby Avarské říše na starohradištním sídlišti v poloze „Staré Badry“ u Opolánek, okr. Nymburk (Ein Gürtelbeschluss mit dem Greifenmotiv aus der Awarenzeit von der Altburgwallzeitlichen Siedlung in „Staré Badry“ bei Opolánky, Bez. Nymburk). **J. Kaván** – **E. Holnerová**, Osteologický materiál ze slovanského hradiště Hradec n. Jiz. (Osteologisches Material aus dem slawischen Burgwall in Hradec nad Jizerou). **Z. Klanica**, Symbolika velkomoravských ozdob (Die Symbolik der Grossmährischen Schmuckgegenstände). **L. Košnar**, K původu podkovovité spony z Oken (Zur Herkunft der Hufeisenfibel aus Okna). **Ľ. Kraskovská**, Železné nástroje v slovansko-avarských hrobech (Eisenwerkzeuge in slawisch-awarischen Gräbern). **Z. Krumphanzlová**, Jantar v nálezech hradištní doby v Čechách (Burgwallzeitliche Bernsteinfunde in Böhmen). **J. Kudrnáč**, Příspěvek k datování závěsných uch a držadel věděrek ze starší doby hradištní (Beitrag zur Datierung der Eimerhängehenkelösen und Henkel der älteren Burgwallzeit). **K. Marešová**, Projev totemismu u Slovanů (Nachklänge von Totemismus bei den Altslawen). **A. Pitterová**, Příspěvek k otázce rekonstrukce nosného systému střechy staroslovanských zemnic (Ein Beitrag zur Rekonstruktion des Dachgerüsts der slawischen Erdhütten). **J. Poulik**, Doklady o křesťanství v Mikulčicích (Belege für die Existenz des Christentums in Mikulčice). **L. Skružný**, Ruční hrnčířské kruhy doby hradištní (Handbetriebene Töpferscheiben der Burgwallzeit). **J. Sláma**, Příspěvek k dějinám českého hrnčířství 9. a 10. století (Ein Beitrag zur Geschichte der böhmischen Töpferei des 9. und 10. Jahrhunderts). **Č. Staňa**, Litá bronzová náušnice s prolamovanou lunicí z Předmostí u Přerova (Ein gegossener Bronzeohrring mit Durchbrochener Lunette aus Předmostí bei Přerov). **M. Šolle**, Příspěvek archeologie k lokalizaci tzv. „Canburgu“ (Ein archäologischer Beitrag zur Lokalisierung des Burgwalles „Canburg“). Praha 1970. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).
- Čís. 3–4. **Nadězda A. Soboleva**, Nálezy pražských grošů na území SSSR (Клады пражских грошей на территории СССР; Les trésors de gros de Prague sur le territoire de L'URSS). Praha 1970.
- Čís. 5. **Karel Sklenář**, Archeologické spisy Josefa Dobrovského a jejich prameny (Archäologische Schriftstücke von Josef Dobrovský und deren Quellen). Praha 1970.

XXV. (1971)

- Čís. 1–2. **Eduard Šimek**, Drahé kovy a česká mince 16. století (Die Edelmetalle und die böhmische Münze des 16. Jahrhunderts). Praha 1971. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).
- Čís. 3. **Petr Sinkula**, Čeští dobrovolníci v mexické válce 1864–1867. Maxmilián Mexický, dobrovolnický sbor a jejich obraz v českém tisku (Los voluntarios de Bohemia en la guerra de México de 1864 a 1867. Maximiliano el Mexicano, el cuerpo de voluntarios y sus ecos en la prensa checa; Die Freiwilligen aus Böhmen im mexikanischen Krieg 1864–1867. Maximilian von Mexiko, das Freiwilligenkorps und ihr Bild in der tschechischen Presse). Praha 1971. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).
- Čís. 4–5. **Zoroslava Drobná**, Pozůstalost mexického lékárníka dr. Františka Kasky v Národním muzeu v Praze (Die Hinterlassenschaft des mexikanischen Apothekers Dr. František Kaska im Nationalmuseum zu Prag; La herencia del farmacéutico mexicano Dr. Francisco Kaska en el Museo Nacional de Praga); **Zbyšek Svoboda**, Dr. František Kaska a faleristický materiál z jeho pozůstalosti. **Jaromír Kouba**, Kovové předměty z pozůstalosti dr. F. Kasky. **Dagmar Stará**, Skleněné a porcelánové nádoby. **Věra Soukupová**, Obrazy mexického malíře José Mária Velasca ve sbírkách Národního muzea v Praze. **Zoroslava Drobná**, Tři figurální obrazy v pozůstalosti Kaskově. **Aleš Chalupa**, Pisemné doklady ke Kaskově pozůstalosti v Archivu Národního muzea v Praze. Praha 1972. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

XXVI. (1972)

Čís. 1–2. **Emanuela Nohejlová-Prátová**, Zwei Jahrhunderte wissenschaftliche Numismatik in den böhmischen Ländern 1771–1971 (Dvě století vědecké numismatiky v českých zemích 1771–1971). Praha 1973. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

Čís. 3–5. **Jiří Marsa**, Roman Lamps in the Prague National Museum and in Other Czechoslovak Collections (Římské lampy v Národním muzeu v Praze a v jiných československých sbírkách). Praha 1973. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

XXVII. (1973)

Čís. 1–3. **Lubomír Nemeškal**, Nález mincí z 15. století v Luzích u Kosovy Hory, okres Příbram (Der Münzfund aus dem 15. Jahrhundert in Luhy bei Kosova Hora, Bezirk Příbram). Praha 1974. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

Čís. 4–5. **Jiří Břeň**, Pozdnělaténská malovaná keramika v Čechách (Die bemalte Spätlatène-keramik in Böhmen). Praha 1974. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

XXVIII. (1974)

Čís. 1. **Jan Bouzek**, The Attic Dark Age Incised Ware (Attická rytá keramika 11.–9. století př. n. l.). Praha 1974. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

Čís. 2–4. **Pavel Radoměský – Miroslav Richter**, Korpus české středověké keramiky datované mincemi (Korpus české středověké keramiky datované mincemi; Korpus mittelalterlicher Münzdaterter Keramik aus Böhmen). Praha 1976. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

Čís. 5. **Milada Rutová**, Valdštejnská hudební sbírka v Doksech (Das Waldsteiner Musikarchiv aus Schloss Doksy /Doxa/). Praha 1976.

XXIX. (1975)

Čís. 1. **Anděla Fialová – Josef Hejnic**, Český Krumlov v době husitské (Podle rejstříku městské sbírky z roku 1424) (Český Krumlov /Krummau/ zur Hussitenzeit /Gemäss dem Register der städtischen Sammlung aus dem Jahr 1424/). Praha 1976. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

Čís. 2. **Jitka Hralová**, Žárové nekropole v Kuněticích a Lukovně (Brandgräberfelder aus Kunětice und Lukovna). Praha 1976. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

Čís. 3. **Jarmila Hásková**, Vyšehradská mincovna na přelomu 10. a 11. století (Die Münzstätte am Vyšehrad an der Wende des 10. und 11. Jahrhunderts). Praha 1976. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

Čís. 4–5. **Jindřich Keller**, Píštělníci a trubači. Pojednání o výrobě dechových hudebních nástrojů v Čechách před rokem 1800 (Über Erzeugung von Blasinstrumenten in Böhmen vor dem Jahr 1800). Praha 1977.

XXX. (1976)

Čís. 1–2. **Karel Sklenář**, Počátky české archeologie v díle Matyáše Kaliny z Jäthensteinu (The place of Matthias Kalina of Jaethenstein in the history of Bohemian archeology). Praha 1978.

Čís. 3–4. **Miroslav Bareš – Milan Lička**, K exaktnímu studiu staré keramiky. K otázkám vztahu vypíchané a lengyelské kultury (The exact of prehistoric pottery. A contribution to the problem of relations between stroke-ornamented and Lengyel pottery cultures). Praha 1976. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

Čís. 5. **Rudolf Turek**, Libice. Pohřebiště na vnitřním hradisku (Libice. Das Gräberfeld im inneren Burgwallareal). Praha 1978.

XXXI. (1977)

Čís. 1–3. **Alena Šubrtová**, Antonín Boháč – statistik a demograf. Život a dílo (Antonín Boháč – Statistiker und Demograph. Sein Leben und sein Werk; Antonín Boháč – statistician and demographer. His life and work). Praha 1979.

Čís. 4. **Eduard Šimek**, Česká mince v prvých desetiletích 17. století (Die böhmische Münze der ersten Dezennien des 17. Jahrhunderts). Praha 1979.

XXXII. (1978)

Čís. 1–4. **Rudolf Turek**, Libice. Hroby na libickém vnitřním hradisku (Libice/Cidlina. Gräber im inneren Burgwallareal). Praha 1980.

XXXIII. (1979)

Čís. 1. **Jindřich Keller**, Čeští hudební nástrojaři v Rusku (Чешские инструментальные мастера в России). Praha 1980.

Čís. 2–3. **Milan Lička – Miroslav Bareš**, Antropomorfní nádoba lengyelské kultury z objektu č. VI/30 z Buštěhradu, okr. Kladno. Příspěvek k exaktnímu studiu neolitické keramiky (Das anthropomorphische Gefäß der Lengyel-Kultur aus dem Objekt Nr. VI/30, aus Buštěhrad /Bezirk Kladno/. Ein Beitrag zu dem exakten Studium der neolitischen Keramik). Praha 1980.

Čís. 4. **Jan Bouzek – Marie Dufková – Iva Ondřejová**, Classical Sculpture in Czechoslovak Collections (Antická plastika v československých sbírkách). Praha 1980.

XXXIV. (1980)

Čís. 1–2. **Anežka Merhautová-Livorová – Miroslav Richter – Lubomír Sršeň**, Architektonické zlomky Ostrovského kláštera (Architektonische Fragmente aus dem Kloster Ostrov). Praha 1981.

Čís. 3–4. **Karel Sklenář**, Archeologická činnost Josefa Vojtěcha Hellicha v Národním muzeu /1842–1847/ (The first professional archaeologist at the National Museum in Prague: Josef Vojtěch Hellich /1842–1847/). Praha 1981.

XXXV. (1981)

Čís. 1. **Rudolf Turek**, Libice nad Cidlinou. Monumentální stavby vnitřního hradiska (Libice. Die monumentalen Bauten im inneren Burgwallareal). Praha 1981. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

Čís. 2. **Mirjam Bohatcová – Josef Hejnic**, Knihtiskař Jiří Nigrin a jednolistové „Proroctví“ Jindřicha Demetriana (Der Buchdrucker Georg Nigrin und Einblattdruck der „Prophetia“ des Henricus Demetrianus). Praha 1982.

Čís. 3–4. **Miroslav Bareš – Milan Lička – Marie Růžičková**, K technologii neolitické keramiky I. (On the technology of neolithic pottery I.). Praha 1982. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

XXXVI. (1982)

Čís. 1. **Jarmila Hásková**, Sociální struktura Litomyšle a peněžní hotovosti jejích obyvatel na přelomu 15. a 16. století (Die Sozialstruktur der Stadt Litomyšl und die Barschaften ihrer Einwohner an der Wende des 15. und 16. Jahrhunderts). Praha 1982.

Čís. 2. **Dana Svobodová**, K otázce struktury oběživa v českých zemích v devadesátých letech 18. století. Nález mincí v Travčicích, okres Litoměřice (Zur Frage der Struktur des Umlaufgeldes in den böhmischen Ländern in den neunziger Jahren des 18. Jahrhunderts. Münzfund aus Travčice, Bezirk Litoměřice). Praha 1982.

Čís. 3–4. **Miroslav Bareš – Milan Lička – Marie Růžičková**, K technologii neolitické keramiky II. (On the technology of neolithic pottery II.). Praha 1983. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

XXXVII. (1983)

- Čís. 1. **Jarmila Hásková**, Die Währungsverhältnisse und die wirtschaftliche Entwicklung in den böhmischen Ländern in den Jahren 1469-1620. **Lubomír Nemeškal**, Die wichtigsten Wendepunkte der böhmischen Münzentwicklung in den Jahren 1469-1619. **Jarmila Hásková**, Die Barschaften der Bürger an der Wende des 15. – 16. Jahrhunderts. **Josef Petráň**, Der interregionale Tausch und die Marktgebiete in Böhmen im 16. Jahrhundert. **Eduard Šimek**, Die Bedeutung der Produktion der böhmischen Münzstätten für den Geldumlauf im 16. und zu Beginn des 17. Jahrhunderts. **Gustav Hofmann**, Die Münzstätte in Planá u Mariánských Lázní. Praha 1983.
- Čís. 2–3. Vznik a počátky českého státu I. Referáty z konference pořádané Archeologickým ústavem Československé akademie věd, Národním muzeem v Praze a Místním národním výborem v Libici nad Cidlinou ve dnech 15.–18. září 1981 v Libici nad Cidlinou: **Dušan Třeštík**, Vznik českého přemyslovského státu (Die Entstehung des Böhmisches Staates). **Rudolf Turek**, Otázky vzniku českého státu a podíl archeologie na jejich řešení (Probleme der Entstehungszeit des Böhmisches Staates und der Anteil der Archäologie an ihrer Lösung). **Josef Zemlička**, Stát a církev v přemyslovských Čechách (Staat und Kirche im Böhmen der Přemysliden). **Zdenka Krumphanzlová**, Význam výzkumů v Libici pro chronologii slovanské doby v Čechách (Die Bedeutung der Ausgrabungen in Libice n. C. für die Chronologie der Slawenperiode in Böhmen). **Zdeněk Váňa**, Výzkum raně středověkých center jako historický pramen (Die Erforschung frühmittelalterlicher Zentren als historische Quelle). **Jana Vignatiová**, K charakteristice neopevněných sídlišť v 9. a 10. století (Zur Charakteristik der unbefestigten Siedlungen im 9. und 10. Jahrhundert). **Milada Radová-Štiková**, Poznámky k dosavadnímu datování některých raných kostelů v Čechách (Bemerkungen zur bisherigen Datierung einiger früher Kirchen in Böhmen). **Květa Reichertová**, Tradice staroslověnské kultury v Čechách v 11. století a její vztah k Uhrám a Polsku (Die Tradition der kirchenslawischen Kultur in Böhmen im 11. Jahrhundert und die Beziehungen derselben zu Ungarn und zu Polen). **Aldona Chmielowska**, Civilizační předstih Velké Moravy a Čech ve srovnání s raně středověkým Polskem (Der Zivilisationsvorsprung Grossmährens bezüglich des frühmittelalterlichen Polens). **Milan Stloukal**, Některé problémy antropologického výzkumu starých Slovanů (Einige Probleme der anthropologischen Erforschung der alten Slawen). **Emanuel Vlček**, K chronologii nejstarších Přemyslovců z hlediska antropologicko-lékařského průzkumu jejich pozůstatků (Zur Chronologie der ältesten Přemysliden vom Gesichtspunkt der anthropologisch-medizinischen Untersuchung ihrer Überreste). **Jiří Sláma**, Přínos archeologie k poznání počátků přemyslovského státu (Beitrag der Archäologie zur Kenntnis der Anfänge des Přemyslidenstaates). **Magdalena Beranová**, Archeologie o počátcích českého státu (Archäologie über die Anfänge des tschechischen Staates). Praha 1983. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).
- Čís. 4. **Jan Bouzek**, Caucasus and Europe and the Cimmerian Problem (Kavkaz a Evropa a kimmerijský problém). Praha 1984.

XXXVIII. (1984)

- Čís. 1–2. **Aleš Chalupa**, Hesseliova kronika o povstání poddaných na broumovském panství (Die Chronik des Bauernaufstandes im Jahre 1680 von J. G. A. Hesselius). Praha 1984.
- Čís. 3. **Vladimír Sakař**, Sídliště na území středoevropských provincií Římské říše a jejich typy (Siedlungen auf dem Gebiet der mitteleuropäischen Provinzen des Römischen Reichs und ihre Typen). Praha 1985.
- Čís. 4. **Jarmila Hásková – Michal Vitanovský**, Osobnost krále Vratislava I. (1061–1092) na mincích. K oficiálnímu vyobrazení prvního českého krále a k české panovnické distinkci (Die Persönlichkeit König Vratislavs /1061–1092/ auf den Münzen. Zur offiziellen Abbildung des ersten böhmischen Königs und zur böhmischen Herrscherdistinktion). Praha 1985.

XXXIX. (1985)

- Čís. 1–2. Vznik a počátky českého státu II. Referáty z konference pořádané Archeologickým ústavem Československé akademie věd, Národním muzeem v Praze a Místním národním výborem v Libici ve dnech 15.–18. září 1981 v Libici nad Cidlinou: **Rudolf Turek**, Problematika libického hradiska (Problematik des Burgwalles Libice/Cidlina). **Jaroslav Kudrnáč**, Slovanská hradiska a vesnická sídliště na Československu před vznikem slavníkovského knížectví (Slawische Burgwälle und Dorfsiedlungen in der Gegend von Český Brod vor der Entstehung des Slawenfürstentums). **Jarmila Justová**, Kontakty zlické Libice s avarsko-slovanským, karolinským a velkomoravským kulturním okruhem (Kontakte von Libice Zličaner Zeit mit dem avarisch-slawischen, karolingischen und grossmährischen Kulturbereich). **Miloš Šolle**, Kulturně historický význam styků Libice a Kouřimě (Die kulturhistorische Bedeutung der Kontakte zwischen Libice und Kouřim). **Magdalena Beranová**, Výzkum vesnice z doby Slavníkovců u Libice nad Cidlinou (Die Erforschung eines Dorfes aus der Slaweniker Zeit bei Libice an der Cidlina /Poděbrady – Funksender/). **Jiří Hrala**, Hánín – hradiště libického zázemí a kolínská aglomerace (Hánín – Burgwall des Hinterlandes von Libice und Agglomeration Kolín). **Jarmila Hásková**, K problematice počátku slavníkovského mincování (Zur Problematik der Anfänge des Slaweniker Münzwesens). **Tomáš Velímský**, K současnému stavu poznání slovanského hradiště v Malíně, obec Kutná Hora (Zum gegenwärtigen Erkenntnisstand des slawischen Burgwalls Malín, Gemeinde Kutná Hora). **Klára Benešová-Fischerová**, Sakrální architektura v Malíně u Kutné Hory (Sakralarchitektur in Malín bei Kutná Hora). **Antonín Hejna**, Drobná opevněná sídla doby přemyslovské v okolí Libice n. C. a v českém středním Polabí (Kleinere befestigte Siedlungen aus der Přemyslidenzeit in der Nähe von Libice an der Cidlina und im böhmischen mittleren Flussgebiet der Elbe). **Emanuel Vlček**, Vojtěch z rodu Slavníkovců. Průkaz autenticity kosterních pozůstatků (Adalbert Slawnik. Authentizitätsbeweis der Skelettüberreste). **Hana Hanáková – Milan Stloukal – Ondřej Soudský**, Antropologická charakteristika koster z pohřebiště Libice nad Cidlinou (Anthropologische Charakteristik der Skelette aus dem Gräberfeld von Libice an der Cidlina). **Luboš Vyhnanek**, Spondylolýzy v kosterním materiálu z libického pohřebiště (Spondylolysen im Skelettmaterial aus Libicer Gräberfeld). **Miroslava Blajerová**, Slovanské pohřebiště v Kaníně v antropologickém hodnocení (Anthropologische Bewertung des slawischen Gräberfeldes in Kanín). **Josef Beneš**, Nálezy zvířecích kostí na Libici (Tierknochen in Libice). **Jaroslav Kaván**, Některé zvláštnosti v zpracování parohu na Libici (Einige Besonderheiten in der Bearbeitung des Gehörns in Libice). Praha 1986. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).
- Čís. 3–4. Vznik a počátky českého státu III. Referáty z konference pořádané Archeologickým ústavem Československé akademie věd, Národním muzeem v Praze a Místním národním výborem v Libici nad Cidlinou ve dnech 15.–18. září 1981 v Libici nad Cidlinou: **Věra Souchopová**, K hutnické výrobě na západní Moravě v X.–XI. století (Die Hüttenproduktion in Westmähren im X.–XI. Jahrhundert). **Dagmar Jelínková – Zdeněk Měřínský**, Slovanské osídlení v oblasti soutoku Dyje a Svratky. Příspěvek k otázkám sídelního a společensko-ekonomického vývoje regionu od 6. do 13. století (Slawische Besiedlung am Zusammenfluss von Thaya und Svratka. Ein Beitrag zu Fragen der Siedlungsentwicklung und der gesellschaftlich-ökonomischen Entfaltung der Region vom 6.–13. Jh.). **Blanka Kavánová**, Příspěvek ke stratigrafii opevnění hradiště v Mikulčicích (Der Beitrag zur Stratigraphie der Burgwallbefestigung in Mikulčice). **Robert Snášil – Rudolf Procházka**, Dosavadní stav poznání velkomoravského osídlení ostrova sv. Jiří (Der bestehende Erkenntniszustand der grossmährischen Besiedlung auf der Georgsinsel). **Miloslav Pojsl**, Přemyslovský palác v Olomouci (Der Přemysliden-Palast in Olomouc /Olmütz/). **Vít Dohnal**, Výzkum dómského návrší v Olomouci (Untersuchung der Domanhöhe in Olomouc). **Vladimír Goš – Vladimír Kapl**, Severní Morava ve střední době hradištní (Nordmähren in der mittleren Burgwallzeit). **Vladimír Píša**, Raně středověký Břevnov.

Odras vztahu Čechů k Evropě (Břevnov im frühen Mittelalter. Widerspiegelung der Beziehungen von Böhmen zu Europa). **Petr Sommer**, Hradištní pohřebiště v premonstrátské kanonii na Strahově (Das Burgwall-Gräberfeld im Prämonstratenser Kanonikat in Prag-Strahov). **Josef Unger**, Poznámky k osídlení z mladší a pozdní doby hradištní na soutoku Jihlavy, Svratky a Dyje (Bemerkungen zur jungen und späten Burgwallbesiedlung am Zusammenfluss von Jihlava, Svratka und Thaya). **Július Jakab**, Antropológia Slovanov na Slovensku (Anthropologie der Slawen in der Slowakei). **Lubomír Peške**, Domáci a lovná zvířata podle nálezů na slovanských lokalitách v Čechách (Haustiere und Jagdwild nach Funden in slawischen Lokalitäten in Böhmen). **Zdeněk Tempír**, Rozšíření a pěstování zemědělských plodin v Čechách v 6.–13. století (Verbreitung und Anbau von Feldfrüchten in Böhmen im 6.–13. Jahrhundert). Praha 1986.

XL. (1986)

Čís. 1. Jáchymov v kulturním vývoji střední Evropy: **Petr Jančárek**, Základní rysy demografického vývoje Jáchymova v předbělohorské době (Grundzüge der demographischen Entwicklung von Jáchymov in der Zeit vor der Schlacht auf dem Weissen Berg). **Václav Bok**, Literární propagace jáchymovské těžební oblasti z roku 1523. Hans Rudthart: Vonn dem weytberuffenem Berckweg Sanct Joachimsthall (Eine literarische Werbung für das Montangebiet von Jáchymov aus dem Jahre 1523. Hans Rudthart: Vonn dem Weytberuffenem Berckweg Sanct Joachimsthall). **Josef Hejnic**, Jáchymovská škola v 16. století. Problémy a úkoly (Die Schule von Jáchymov im 16. Jahrhundert / Probleme und Aufgaben). **Ivan Hlaváček**, Český kontext jáchymovské knihovny v 16. století (Die Joachimsthaler Bibliothek im Rahmen des böhmischen Bibliothekswesens). Praha 1987.

Čís. 2. **Jiří Zálaha**, Divadelní život na českokrumlovském zámku v 2. polovině 17. století (Das Theaterleben auf Schloss Český Krumlov in der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts). **Jiří Hilmera**, Výpravy Františka Tröstra do inscenací Václava Kašíka a Ferdinanda Pujmana (Die Ausstattungen František Trösters für die Inszenierungen von Václav Kašík und Ferdinand Pujman). Praha 1987.

Čís. 3. **Vlastimil Vondruška**, Vývoj národopisu v Německu a Rakousku (1750-1945) (Die Entwicklung der Volkskunde in Deutschland und Österreich /1750-1945/). Praha 1988.

Čís. 4. **Jaroslav Smolka**, Nově nalezené skici Bedřicha Smetany k Mé vlasti, Viole a Snům (Neugefundene Skizzen Bedřich Smetanas zu Mein Vaterland, Viole und Träume). Praha 1988.

XLI. (1987)

Čís. 1. **Václav Štěpán**, Pařížský Loupežník bratří Čapků (Pariser Version des Dramas Loupežník /Der Räuber/ Gebrüder Čapek). **Jiří Opelík**, Josef Čapek: Gassirova loutna (Josef Čapek: Gassires Laute). Praha 1989.

Čís. 2–4. **Ludvík Kunz – Vítězslav Štajnochr**, Nástroje lidové hudby ve sbírkách pražských muzeí (Volksmusikinstrumente in den Sammlungen der Prager Museen). Praha 1990.

XLII. (1988)

Čís. 1. **Jaroslav Čechura**, Dvě studie k sociálně ekonomickému vývoji klášterního velkostatku v předhusitských Čechách (Zwei Studien zur Sozialökonomischen Entwicklung des Klostergrundbesitzes im Vorhussitischen Böhmen). Praha 1989.

Čís. 2. **Aleš Chalupa**, Pražský rok Roberta J. Stopforda. Vzpomínky na léta 1938-39 (Das Prager Jahr von Robert J. Stopford. Erinnerungen an die Jahre 1938/1939). Praha 1990.

Čís. 3–4. **Jiří Hartl**, Výrobní nástroje a jejich úloha ve vývoji společnosti eneolitu v Čechách (Produktionswerkzeuge und deren Rolle in der Sozialentwicklung des Äneolithikums in Böhmen). Praha 1990. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

XLIII. (1989)

Čís. 1–2. **Jiřina Langhammerová**, Současný lidový oděv na Chodsku a jeho vývoj ve dvacátém století (Die gegenwärtige Volkstracht im Chodenland und ihre Entwicklung im 20. Jahrhundert). Praha 1991. Vyprodáno (Ausverkauft. Sold out.).

Čís. 3–4. **Vítězslav Štajnochr**, Problém řezbářské stylizace zobrazení na slovenských črpácích (Das Problem der schnitzerischen Stilisierung bei slowakischen Hirtenbechern). Praha 1992.

XLIV. (1990)

Čís. 1–4. **Milan Lička**, Osídlení kultury s vypíchanou keramikou ve Mšeně u Mělníka (Besiedlung der Kultur mit Stichbandkeramik in Mšeno, Bezirk Mělník). Praha 1993.

XLV. (1991)

Čís. 1–4. **Vladimír Sakař**, Čechy a podunajské provincie Římské říše (Bohemia and the Danubian provinces of the Roman Empire). Praha 1994.

XLVI. (1992)

Čís. 1–4. **Jaroslav Čechura**, Hluboká za pánů z Hradce: vznik podnikatelského velkostatku (Hluboká unter den Herren von Hradec: die Entstehung des unternehmerischen Großgrundbesitzes). Praha 1994.

XLVII. (1993)

Čís. 1–2. **Vítězslav Štajnochr – Vladimír Scheufler**, Rukodělné bělniny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (Handwerkliches Steingut in Böhmen, Mähren und Schlesien). Praha 1994.

Čís. 3–4. **Karel Sklenář**, Družina profesora Píče. Národní muzeum a zlatý věk neprofesionální archeologie v Čechách (Das Gefolge von Professor Pič. Nationalmuseum und die goldene Zeit der nichtprofessionalen Archäologie in Böhmen). Praha 1995.

XLVIII. (1994)

Čís. 1–2. **Bohuslav Čížek**, Klavichordy v českých zemích (Clavichords in the Czech Lands. – Klavichorde in den böhmischen Ländern). Praha 1995.

Čís. 3–4. **Michal Lutovský**, Kolínský knížecí hrob: ad fontes (Fürstengrab von Kolín: ad fontes). Praha 1996.

XLIX. (1995)

Čís. 1–2. **Antonín Roček**, K filozoficko-psychologickým aspektům formování samostatné české tělovýchovy (Zu einigen Aspekten der Herausbildung der Philosophie der selbständigen tschechischen Körpererziehungsbewegung). Praha 1996.

Čís. 3–4. **Hana Bretová**, Lidový oděv a textilie při narození a křtu dítěte (Volkstümliche Bekleidung und Textilien, die bei der Geburt und während der Taufe des Kindes benutzt wurden). Praha 1997.

L. (1996)

Čís. 1–4. **Karel Sklenář**, Český archeologický sběratel Josef Pacht (Josef Pacht /1800–1853/, der böhmische archäologische Sammler). Praha 1997.

LI. (1997)

Čís. 1–4. **Lubomír Sršeň**, Obchod s uměleckými předměty v Čechách v 1. polovině 19. století (K zakladatelské úloze Franze Zimmera) (Kunsthandel in Böhmen in der 1. Hälfte des 19. Jahrhunderts /Zur Rolle des Begründers Franz Zimmer/). Praha 1998.